

УКРАЇНСЬКЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ БЮРО

ЧЕТВЕРТА СЕСІЯ
Української Національної Ради

(16 – 21 березня 1957 р.)

МАТЕРІЯЛИ І ДОКУМЕНТИ

НА ЧУЖИНІ, 1957

ЧЕТВЕРТА СЕСІЯ
Української Національної Ради

(16 - 21 березня 1957 р.)

МАТЕРІЯЛИ І ДОКУМЕНТИ

НА ЧУЖИНІ, 1957

**Президент Української Народної Республіки
Д-р Степан Витвицький**

Четверта Сесія УНРади

В і д к р и т т я

(16 березня 1957 р.)

16 березня о 10 год. 30 хв. у Мюнхені, в святочно прибраній залі Дойчес Музеум, розпочала свою працю IV Звичайна Сесія Української Національної Ради. Крім членів УНРади, членів Виконавчого Органу та Найвищої Державної Контрольної Ради на Сесію прибуло біля 300 гостей з різних європейських країн (Австрія, Великобританія, Франція, Швейцарія та ін.). На залі присутні також колишні члени Української Центральної Ради, що прибули на запрошення Президії УНРади, щоб взяти участь в роботах Сесії. Крім провідних представників української науки, громадськості та діячів різних політичних напрямків, в залі присутні численні видатні особистості німецького і американського політичного та наукового світу.

Численно представлені також представники політичних центрів поневолених Москвою народів, зокрема — азербайджанців, білорусів, вірменів, грузинів, ідель-уральців, Північних кавказців, представників козацького Центру, туркестанців, тюрків.

На Сесії широко заступлена українська еміграційна преса різних політичних напрямків, преса інших поневолених Москвою народів, а також німецька преса і представники світових телеграфних агенцій та радіо «Визволення».

Свою працю IV Сесія розпочала молитвами, що їх прочитали православний і греко-католицький священники: о. протоієрей Палладій Дубицький і о. канцлер Іван Леськович.

Для участі в роботах Сесії прибули члени Української Національної Ради:

Від фракції ОУН:

1. Бойдуник Осип
2. Андрієвський Дмитро
3. Капустянський Микола
4. Квасницький Всеволод
5. Мельник Антін
6. Жегуц Іван

Від фракції УНДО:

1. Хробак Микола
2. Макарушка Любомир
3. Голіян Роман
4. Добрянський Михайло
5. Тофан Микола

Від фракції УНДС:

1. Лівницький Микола
2. Гловінський Євген
3. Юрченко Олександр
4. Шраменко Микола
5. Лук'янович Варвара
6. Бондарівський Олександр

Від фракції УРДП:

1. Багрянний Іван
2. Воскобійник Михайло
3. Гаєнко Федір
4. Пігідо Федір
5. Созонтів Симон
6. Бондаренко Андрій

Від фракції УСП:

1. Довгаль Спиридон
2. Феденко Панас
3. Діберт Василь
4. Лучишин Іван
5. Феденко Богдан
6. Хмель Ніна

Від Фракції СЗСУ-СП:

1. Доленко Володимир
2. Матюшенко Іван
3. Семенко Юрій

Від Укр. Сел. Партії:

1. Архипенко Євген

Від КТСУ:

1. Костів Михайло

Члени УНРади зайняли свої місця в перших рядах. За окремими столами — почесні Гості Сесії — колишні члени Української Центральної Ради. Чолове місце за окремим столом зайняв Президент УНР д-р Ст. Витвицький.

Сесію відкрив на доручення Президії тимчасово виконуючий обов'язки Голови Президії УНРади проф. Євген Гловінський, виголосивши при тім таку промову:

Промова Т. в. об. Голови УНРадн Є. Гловінського

«Пане Президенте, Високошановні Члени Національної Ради, достойні гості!

З рамени й на доручення Президії Національної Ради маю честь відкрити Четверту Звичайну сесію Української Національної Ради, скликану на підставі декрету Президента Української Народньої Республіки від 1 грудня 1956 р.

Вітаю всіх тих, що прийшли на цю урочистість — відкриття чергової сесії українського передпарляменту в екзилу. Вітаю представників великого німецького народу, господарів тієї землі, де ми сходимося та гостинністю якого користується велике число української еміграції.

Вітаю представників великого американського народу, того народу, що стоїть на чолі народів вільного світу, що веде перед у боротьбі за священні права нації і людини.

Вітаю представників заприязнених з нами еміграцій, — представників народів з-поза залізної заслони, що так само як і ми боряться за свої національні ідеали.

Вітаю українських громадян, представників українських Церков, високих шкіл і наукових інституцій, громадських, станових, культурних організацій.

Особливо ж хочу підкреслити присутність тут на залі і вважаю для себе високою честью привітати прибувших на наші наради тих, хто рівно сорок років тому, в ті незабутні березневі дні великого й переломового в історії людства 1917 року творили зав'язок українського державного життя; вітаю тих, що в той час революційного чаду, в повні всяких нових ідей і нових перспектив, відчули й зрозуміли, що провідною ідеєю сучасної історичної доби є ідея національна, і дали вираз цій ідеї в зверненні до українського народу словами Першого Універсалу: «Однині самі будемо творити наше життя»; вітаю членів першого українського парламенту — Української Центральної Ради:

Професора Мартоса, Бориса Миколаєвича, першого Генерального Секретаря земельних справ Української Центральної Ради, потім прем'єра і міністра фінансів УНР в р. 1919;

доктора Ковалевського, Миколу Миколовича, Генерального Секретаря продовольчих і земельних справ УНР.

Від часу третьої сесії Національної Ради, що відбулася в березні 1954 року, минуло три роки. За ці три роки невблагана доля забрала від нас декого з наших колег по праці, і нам належить, приступаючи до наших нарад, згадати їх тут

словами пошани й подяки за їх труди. Відійшли від нас, упокоївшись навіки:

Інженер Ілько Попович, член Національної Ради від фракції УСП;

доктор Василь Бачинський, член Національної Ради від Фракції УНДО та

інженер Микола Дорожинський, член Національної Ради від фракції ОУН.

Прошу вшанувати їх пам'ять вставанням й однохвилинною мовчанкою.

Українська Національна Рада вступає в дев'ятий рік свого існування. Заснована в 1948 році, тоді, коли тут, на згарищах повоєнної Європи, в зруйнованій і знищеній Західній Німеччині, громадилася пара сот тисяч українських політичних емігрантів; коли по таборах ДП, цих конденсаторах національної енергії, всупереч усім злидням еміграційного животіння, буяло українське політичне, культурне, громадське життя. Дев'ять років — в умовах еміграційної дійсності — це великий шмат часу. За цей час ця численна українська еміграція роз'їхалася по всіх країнах світу; включилася на місцях нового поселення в життя країн, що гостинно її прийняли. Тверді соціологічні закони ведуть до розкладу еміграції, до ослаблення її політичної сили й дійовости. Невмолимі біологічні закони забрали у нас багато творців Національної Ради, найчільніших осіб нашого політичного життя: Президента Української Народньої Республіки Андрія Лівницького, двох перших прем'єрів реконструйованого уряду Української Народньої Республіки — професора Ісаака Мазепу й доктора Степана Барана, першого Голову Національної Ради професора Бориса Гваницького. А проте, всупереч цим обставинам і цим законам, Українська Національна Рада існує і діє, і вже один цей факт викликає признання не лише з боку її прихильників, а й з боку її противників. І ця сила життєвості Національної Ради міститься в тих двох ідеях, що покладені в її основу.

Перша ідея — це ідея Державного Центру Української Народньої Республіки, ідея традиції, що тягнеться до часів існування на українських землях незалежної Української Держави. Національна Рада входить як складова частина в систему Державного Центру, а уряд Української Народньої Республіки діє як Виконавчий Орган Національної Ради. Тим самим всі потягнення Виконавчого органу містять в собі виразно державницький характер, усім нашим змаганням надається виразно державницького зафарблення. І тим самим ми маємо те спільне,

що всіх нас єднає, те ядро, навколо якого об'єднані всі партії, що входять до Національної Ради, ту найвищу цінність, берегти яку ми всі зобов'язались.

І друга ідея покладена в основу будови Національної Ради, що надає їй міцності й сили, це ідея концентрації політичних сил, діючих на еміграції, ідея не лише коаліції, але консолідації, коли засадничі справи української еміграційної політики вирішуються не голосуванням, а домовленням між партнерами. Здійснювати ці ідеї, перетворювати їх у життя — нелегка справа. Великого героїзму та відданості вимагала й вимагає від діючих чинників Української Народньої Республіки справа зберігання традиційного й легітимного Державного Центру в складних і тяжких обставинах еміграційного життя. Великого політичного хисту, великої самодисципліни, глибокого розуміння національних інтересів і національного обов'язку вимагає від партій що входять до Національної Ради, здійснення національної консолідації. Відступлення ж від цих засад означало б не тільки послаблення державної позиції української еміграції, але й сили й авторитету для політичної дії Національної Ради. Відступлення від цих засад означало б початок розвалу того, що з таким трудом збудовано, що з таким трудом вдалося дотепер зберігати і що виправдало себе в практичному застосуванні.

Ми всі свідомі труднощів нашого діла і наших завдань. Здаємо собі справу з жорстокою дійсністю, що нас оточує. На еміграції нема того припливу нових свіжих сил, тієї зміни поколінь, що існує в нормальних умовах, на своїй землі. На еміграції нема перевірки ухвал і посунень голосуванням, свободними виборами, що в нормальному суспільстві вирішують суперечки між партіями. Для боротьби за визволення нема сталих і провірених рецептів, і приклади історії можуть найчастіше заводити. Маємо до діла з ворогом могутнім, безоглядним, що не перебирає в методах для досягнення своїх цілей, і має для цього невичерпані матеріальні засоби. Вільний

світ, серед якого ми живемо і привернути увагу якого до наших завдань і до нашої боротьби є нашою метою, не завжди розуміє нас; а в цілому пересічний обиватель цього вільного світу не хоче нових змін, не хоче нових напружень, і на нас, для яких зміни в укладі сил на сході Європи є основним змістом нашого життя, він дивиться не завжди сприятливим оком. Матеріальні засоби наші обмежені до крайности; ми здані властиво на добровільну жертвовність свідомої частини української еміграції. А проте, коли ми знову перенесемося думкою до року 1948, і порівняємо ситуацію на нашому визвольному фронті тоді й тепер, то побачимо величезну різницю. То були часи може найбільшого розросту комуністичної імперії, найбільшої пробойової сили російського імперіялізму. Тепер часи змінилися. Нема вже одноособового диктатора, і сила централізованої диктатури змаліла кількакратно. Заходить в глухий кут економічна політика з центру плянованої господарчої системи. Події в Польщі й на Угорщині з'явилися як грізні симптоми того, що наближається початок кінця. І ці ж події є свідомством того, що саме національна ідея є найгрізнішою і найпевнішою зброєю як проти доктрини інтернаціонального комунізму, так і проти натиску російського імперіялізму.

Розуміється, боротьба ще триває і триватиме.

Ми свідомі, що в цій боротьбі, в боротьбі за національні права українського народу, доля відвела нам, українській еміграції, лише невеличкий відтинок національного фронту. Головна лінія фронту проходить, очевидно, там, на нашій батьківщині, де боротьба провадиться весь час властивими для даного часу й обставин засобами. А проте важливості того відтинку фронту, що ми тримаємо, ніхто не зможе заперечити, тим більше, що ніхто, крім нас емігрантів, цього відтинку обсадити не може. І ми мусимо його тримати, бо це наказ нашого сумління і обов'язок перед народом і Україною.»

Далі слово взяв Президент УНР.

Промова Президента Української Народньої Республіки в екзилі

д-ра С. Витвицького

Коли починаємо четверту Сесію Української Національної Ради, над нами чути пошум крил історії. Саме завтра минає сорок літ від постановлення Української Центральної Ради — Першого Українського Парляменту, якому судилось здійснити завдання відбудови Української Держави. Українська Центральна Рада волею Провидіння перебрала заповіт державного чину Володимира, Ярослава, Данила, Хмельницького, Мазепи.

В огні і у всесвітній бурі, без достатніх людських кадрів і без необхідних засобів, вона вивела народ з мороку бездержавности на ясний шлях державний. Вона проголосила народові і сторонньому світові це незабутнє слово, що є на початку нової доби української історії й що своїм блиском освічуватиме століття:

«Однині Українська Народня Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, вільною,

суверенною державою українського народу».

Ці слова були передвісником другого історичного акту, — акту з'єднання українських земель.

Обставини, в яких Центральній Раді довелося класти перші підвалини Держави, надто добре відомі. Перед тим, як стати до політичної боротьби, український народ мусів швидким темпом перейти наворот до повного національного освідомлення. Не було в той час ні однієї української школи, ні однієї української організації, окрім неповного десятка провінційних Просвіт, ні однієї української газети. Зате тоді через Україну проходив військовий фронт, на її території стояли мільйонні російські армії, потрясав підставами всякого ладу хаос розтічі, військового фіналу, розгорілася із своїми велетенськими проблемами соціальна революція, з якою в парі з правилами йде революція національна. Мимо тих труднощів під міру велетнів, Центральна Рада взялася за державну будову на демократичній платформі і поклала перші її основи. Довкола неї почали згодом збиратися щораз то нові лави патріотичних діячів, почало організуватися українське військо, що потім боролось проти набагато дужчого ворога і нерозумно на перемогу. Немов у казковому міті, стали з'являтися лицарі, подібні до тих, до яких колись закликав Хоробрий Святослав: «Потягнімо, браття, ляжемо кістьми, бо мертві сорому не мають».

Ця містерія відродження зустрілася з пекельними силами ворожої Москви, зокрема з її найбільш загрозливим експонентом — російським комунізмом. У даних умовах перед його агресією ніяка сила на місці Української Народньої Республіки встояти не могла.

Порівняймо українство з року 1917 з його теперішнім станом, рівнем національних почувань народних мас, з осягами його культури, з динамізмом його політичного руху. Початок цього буйного розвитку пробудженої нації дала Українська Центральна Рада.

Пом'янімо ж першого голову Центральної Ради Михайла Сергійовича Грушевського, а разом з ним всіх її членів, що відійшли з цього світу. Нехай імена цих основоположників Держави переказуються з роду в рід. Зв'яжімося з ними своїми почуваннями та просімо в них благословення для наших слів та наших діл. Привітаймо і тих з-поміж членів Центральної Ради, що осталися живими.

Повернімося своїми серцями до народу, що на Батьківщині стійть у незламнім бою за своє право і поклонімося величності його героїзму. Передаймо привіт тим, що за народну справу мучаться у в'язницях і концентраційних таборах, або перебувають на засланні. Привітаймо Українську громаду, що живе в розсіянні, в тузі за своєю землею.

Час, у який починаємо наші збори, важливий теж своїми міжнародними подіями. Відчувається легіт провесни у міжнародньому світі. Треба радіти, що в таку пору стають до спільних нарад українські політичні діячі різних поглядів, представники різних політичних груп. Це було б не легке, якби не певні речі, які всіх нас посполу еднають. У першу чергу об'єднує нас ідея української державної незалежності і від неї немає сильнішого зв'язку. Вона була реалізована у формі Української Народньої Республіки, яка діє до сьогоднішнього дня, бо вона й сьогодні править мільйонами українських душ. Справжня влада не є нічим іншим, як духовим правлінням. Українська Народня Республіка та її Державний Центр у сучасний момент, це не тільки символ, це живий діючий фактор національного життя. Цей центр не розпоряджає ні сотнями дивізій, ані багаточисельним апаратом адміністрації, ані судами, ані мільярдними бюджетами, але до нього повертаються очі українських людей, що перебувають у московській неволі, як до носія їхньої державної традиції та як до репрезентанта речей народів найдорожчих і найсвятіших. Він виконує свою функцію не тільки своєю дією, але самим своїм існуванням. Коли недавно на форумі Об'єднаних Націй пан Кизя, делегат Уряду Української Соціалістичної Республіки, заявив, що він виступає від імені українського народу та ще й дозволив собі паплюжити українську еміграцію взагалі, і Українську Національну Раду зокрема, то ми відповідаємо, що пан Кизя не має на те ніякого права. В Організації Об'єднаних Націй пан Кизя не є представником України, а тільки комуністичної Москви. Не воля українського народу послала його туди, а наказ большевицького окупаційного режиму і тільки інтереси того режиму заступає пан Кизя. Справжнім репрезентантом українського народу і речником його волі є Державний Центр Української Народньої Республіки, який перебуває в екзилі, щоб інформувати світ про большевицькі злочинства над Україною, і шукати помочі в боротьбі за її визволення. То ж і репрезентація України в ООН належить Урядові Української Народньої Республіки.

Замість того щоб підносити фальшиві обвинувачення проти Сполучених Штатів за їх нібито підривну роботу проти Сов. Союзу і раніш, ніж творити суд за те — нехай ті, що послали пана Кизю до Об'єднаних Націй, відкриють для міжнароднього розслідування кільчасті загороди концтаборів з їх мільйонами в'язнів, між якими найбільше є українців, нехай вони відчинять двері в'язниць, у яких допитують підсудних, нехай піднесуть залізну заслонку. Українська еміграція, зокрема ж Державний Центр, веде на міжнародньому терені політичну акцію не з-під намови Сполучених Штатів, а з почуття святого обо-

в'язку супроти свого поневоленого народу і вести її буде до успішного кінця.

Сила українства полягає в цінностях української духовної культури. Її суттю є висока гуманність. Для неї не мають слів подиву чужинці, які побували в Україні. Деякі з них свідчать, що вони таких виявів чоловіколюбства ніде не зустрічали. Це добре знає наш ворог, тому поруч фізичного терору він послуговується методом обездуховлення української людини і намагається вирвати її із зв'язку з землею, родиною, рідним побутом, історичною традицією, мовою, вірою культурою. Той насильницький процес формування на комуністичний лад технізованої стандартної людини — це найнебезпечніше явище. Його головним інструментом є русифікація. І тому в літературі ренесансу українського письменства під большевицькою займанщиною з років 1923—33 основним тоном є оборона української духовності. Він був притих під тиском сталінського терору, але дедалі ми є свідками щораз то сильнішої його оборонної дії. Це стверджує сама большевицька преса, обвинувачуючи українську інтелігенцію в її радикальних національних почуваннях. А вияви цих почувань ідуть головно по лінії боротьби за українську мову. Мова — це образ народу, це форма вислову ставлення людини до Бога, всесвіту і до інших людей. Поскілки народ творить мову, постільки теж вона творить і формує націю. Наш народ сторіччями зберіг свою мову, хоч його територія була роздерта ворожими сусідами, хоч відійшли від нього провідні його верстви і хоч його позбавлено політичної незалежності. Ця, одна з найкращих мов світу, врятувала його єдність і зберегла його як націю.

І оце бачимо, як українська інтелігенція, Союз Українських Письменників, науковців, українські культурні робітники, студенти, принагідні дописувачі газет з глибокої провінції, українські переселенці з Сибіру з впєртою енергією домагаються забезпечення прав української мови в установах публічного порядку, в урядах, школах, театрі, фільмі, вимагають збільшення українських видавництв, перевидання клясиків української літератури, випуску українських шкільних підручників для високих шкіл, випуску української енциклопедії, справлення словників, відзначення українського національного характеру, дитячої літератури. Наприклад, конференція українських культурних робітників на своєму зібранні на початку січня ц. р. вимагає українізації культурного життя на Україні, отже між іншим поширення українського театрального репертуару, філармонічних оркестрів, організації театральних хорів, врєщті будови українського національного театру.

Всі ці мовні вимоги сягають куди глибше, аніж здавалося б комусь на перший погляд. Це не етнографія, це по суті боротьба за повне

буття нації і за таке ж її майбутнє. По-українському говорити, це значить, по-українському думати. А в думці вирішується доля людини й народів. Мислити — це значить жити. І ми віримо, що українська мисль, якої не досягне ніякий терор, заснована на євангельській правді, переможе брутальну тиранію неправди й насильства, та що її правдою обновляться люди.

Очевидно, важне й те, що говориться і що пишеться українською мовою. І саме щодо того на терені Союзу Українських Письменників ведеться, у Формі, допустимій режимом, постійна боротьба за свободний вислів думки у письменстві. Досить часто дізнаємось з большевицької преси про виступи українських письменників проти т. зв. соціалістичного реалізму, що зв'язує свободну літературну творчість кайданами комуністичної доктрини. Науковці ж домагаються свободи української науки.

Коли до того додати інформації комуністичної преси про незадовільний поступ антирелігійної пропаганди та оповідання очевидців про масові мандрівки прочан до традиційних українських місць релігійного культу, то можемо ствердити, що народ встоявся перед наступом большевицької деструкції.

Найвищий відсоток українців у концтаборах є найпереконливішим свідомством справжнього ставлення українців до большевицької влади. Підкреслити треба надзвичайно високу моральну поставу наших в'язнів супроти себе самих і супроти їхніх чужих товаришів. Там нема ні закарпатських, ні західньоукраїнських, ні східньоукраїнських, ані теж ніяких партійних в'язнів, там є тільки українські борці за визволення народу.

Такі явища, як револьти українських в'язнів, як бій безборонних жінок українських з колонами большевицьких танків, як перехід українських вояків на бік угорських повстанців, як недавні демонстрації наших студентів у Києві, Харкові, Львові, як ціла, зрєштою, акція спротиву — виростають з глибокого морального ґрунту, а тим ґрунтом є живучість української державної ідеї. Їй належатиме остаточна перемога.

Завершується разом з тим процес інтеграції століттями одірваних від себе частин народу. Кожна з них вносить у спільну скарбницю дарунків своїх духових вартостей. Збирається в одно русло змагання і творчі сили народу. Росте його самопочуття; поширюється виднокруг його цілей і його походу в майбутнє. Не повторяться вже більше ніколи болочі досвіди минулого, не буде більш ніколи кількох Україн, буде тільки одна державна і соборна.

Нація у проявах свого діяння, це істота вічна, не переминаюча. Для неї думати, діяти, тво-

рити, жити, віддати в жертву свої самолюбні хотіння та інстинкти — значить включити нашу коротку життєву мандрівку і себе самого у комплекс непереминаючого, вічного. Наша дія для народу стає тоді джерелом щораз то нових креацій майбутнього національного життя і в них жити будуть ті, що народню справу ставлять понад усе. В горнилі фізичних і духових страждань викувався і вирізбився отой новий образ української людини. Це життєвий реаліст, це не страдалець, що жаліється на лиху долю, схиляється під ударами і сподівається на ласку чужих, це лицар чину, що з відкритим шоломом виходить назустріч супротивних сил. Герой, що завдані йому удари перетворює у крицю подвоєного гарту, це творець свого великого істричного призначення.

Знаючи, що визвольний рух поневолених народів є найбільшою загрозою для советської імперії, большевицькі правителі стараються приєднати їхні настрої. Вони добре знають, що на випадок воєнного конфлікту, коли людина в найкритичнішому моменті на полі бою зустріється віч-на-віч зі смертю, тоді прийдуть до голосу її справжні почування, над якими фізичний терор не має вже ніякої влади. Звідси походить большевицька тактика т. зв. концесій для національних республік, що не є одначе ніяким реальними поступками, ані теж ніяким поширенням автономних прав. Всі суттєві політичні і господарські компетенції, те, що в управі державою називається імперією, залишаються надалі за московським централізмом. Хоч з українського боку підіймаються постійні змагання за поширення автономії Української Советської Соціалістичної Республіки, особливо в ділянці господарської політики, то її політичне становище ні в чому не змінилось на краще.

Один з чужинних дипломатів стверджує, що у розмовах з українцями важко дізнатись про їх справжнє ставлення до режиму. Так може бути, що чужинців вражає ота недовірлива мовчанка, але це тільки ознака болючим досвідом засвоєної самодисципліни. Українство по своїй суті — це могутня потенціально сила, що в слушний момент є в стані переключитися у зрив непереможного чину.

Недавні події в Польщі й на Угорщині підтвердили ще раз нашу аксіоматичну тезу, що московський комунізм є відміною російського імперіялізму. Ці події принесли у своєму наслідку заломання ідеологічних підстав комунізму так у Сов. Союзі, як і в зовнішньому світі. Треба сумніватися, чи після цих подій навіть російська советська людина захоче битись і вмирати за справу комунізму. По цей бік залізної заслони знову помітний масовий відворот прихильників комуністичного вірування й тверезої його оцінки.

Революційний рух у Польщі й в Угорщині був спрямований проти двох чинників: проти національного поневолення і проти комунізму, як доктрини та побудованого на ній режиму. В результаті польської та угорської революції лінія антибольшевицького фронту не тільки скріпилась по цей бік залізної заслони, але вона теж морально з'єдналася з лінією, що проходить під советською територією. Нещодавно советська офіційна агенція ТАСС повідомила, що партійні зібрання студентів у Ленінграді виявили проти-партійні тенденції. Це говорить молодь, що була вихована змалку большевицькою школою і пропагандою та яка не знала з досвіду, що це таке демократичний устрій. Річ характеристична, що, наприклад, серед ленінградських студентів, засланих в концтабір у Воркуті, виявилися симпатії до визвольного руху поневолених підсоветських і т. зв. сателітних народів — цікавий симптом, не байдужий для українських політичних рефлексій. Довкола тої надхненної революційними настроями частини російської молоді збираються симпатії чималих кругів російської інтелігенції й робітництва. Правда, тепер народ боїться ще влади, але не в такій мірі, як за деспотії Сталіна, зате влада починає боятись народу. У колективному правлінні не вдержиться повна гармонія, в ньому неминуча боротьба конкурентних котерій, які шукатимуть собі підтримки у певних колах суспільства і це ще в більшій мірі зумовить залежність правлячих від суспільства.

Згадуючи про події в Польщі і в Угорщині, ми повинні відзначити, що український народ був перший, який почав революційну боротьбу проти свого окупанта. Весь революційний змаг народу це предтеча пізніших революційних рухів у Грузії, Вірменії, Східній Німеччині, Польщі та Угорщині. В історії новітніх змагань за волю людини й народів **ЗОЛОТИМИ БУКВАМИ БУДЕ ТЕЖ ЗАПИСАНИМ ІМ'Я УКРАЇНИ.**

З'єднати для нас якнайбільше союзників у допомогу нашій політичній праці вважати треба одним з перших наших завдань. Таким нашим природним союзником є поневолені народи Сов. Союзу. Наш спільний з ними фронт може стати противагою червоній і всякій імперіялістичній Москві. Тому у визначній мірі нашими заходами засновано Лігу Визволення підсоветських народів, відому під назвою Паризького Бльоку. Вступаючи в той зв'язок, ми вийшли із стану ізоляції та одночасно заактивізували ідею нового ладу на Європейському Сході. Паризький Блок за перші роки свого існування вповні себе виправдав і є на доброму шляху до дальшого розвитку.

Маємо теж на увазі зв'язатися з т. зв. сателітними народами. Перед трьома роками були створені певні зав'язки такого наближення, але вони потім припинились наслідком організаційних

змін в репрезентації згаданих народів. Це ясно, що в нас є з ними спільні життєві інтереси. Нашим заходам в цілі встановлення ближчого зв'язку з їх екзильними центрами та їх репрезентацією, себто Асамблеєю поневолених народів, діючою в Нью Йорку, станула покищо на перешкоді їх політична платформа, в основі якої лежить між іншим змагання до повернення польських східних кордонів з-перед 1939 р. Неподільність і єдність українських земель є основним законом нашої політики, від якого ми під ніякою умовою відступити не можемо і не відступимо. І тільки виходячи з того становища, ми можемо шукати зближення з іншими народами. Ми повинні однак присвятити максимальну увагу проєкції побудови на території поневолені Москвою народів нової політичної системи, яка паралізувала б загрозу якогонебудь імперіялізму. Інакше будуть періодично повторятися події, подібні недавнім воєнним катаклізмам.

В укладі міжнародних взаємин щораз то більше приходять до голосу принцип права. Безперечно, сила залишається завжди ще важким фактором міжнародного життя, але не виключним. Це показалося м. ін. з приводу подій у Польщі, на Суєзі і недавнього ізраїльсько-єгипетського конфлікту. В одній з своїх промов, виголошених з нагоди недавніх міжнародних подій, президент АЙЗЕНГАУЕР вказав з притиском на категоричну вимогу однакового права для всіх народів. Свою недавню знову промову з нагоди 15 роковин діяльності Радіовисильні «Голосу Америки» през. АЙЗЕНГАУЕР закінчив покликом до всіх народів, де б вони не жили: «Разом з вами дивимось перед нас і не перестанемо працювати для мира, заснованого на справедливості». Це загальне тло, на якому виразно видні перспектива української проблеми, буде нашим завданням чим раз сильніше обґрунтовувати наше право всіма проявами національного життя, зокрема побуттом нашої еміграції і створювати щораз то більше нам сприятливі фактичні обставини в міжнародному житті.

Американська офіційна політика уникає виразно окреслити своє ставлення до проблеми визволення поневолених підсоветських народів. Все таки в одній із своїх промов під кінець 1955 року державний секретар Даллес пригадує большевицьким диктаторам, що Сов. Союз є багатонаціональною державою, зложеною з так зв. республік, з яких деякі колись були незалежними державами. В зв'язку з тим заявляє він, що американська нація стоїть за речі, до яких змагає ціле людство.

У тім зв'язку ми вважаємо своїм обов'язком заявити, що нез'ясоване становище американської політики та політики інших держав зах. світу до визвольного руху поневолених народів не підтримує їх на дусі і не допоможе спра-

ві боротьби з большевизмом. Ми хочемо від західного світу моральної підтримки, в першу чергу хочемо заяви, що той світ стоїть за визволення й незалежність поневолених большевицькою Москвою народів.

Виразніше на заторкнену тему висказується передова американська преса. Коли, напр., прирівняємо тезу Вільсона про неділимість Росії та її беззастережну підтримку тодішньою американською пресою, з теперішніми заявами американських пресових органів, то мусимо ствердити визначний поступ. Вистачить покликатись хоч би на голос чоловічого американського щоденника «Нью-Йорк таймс», який в статті під заголовком «Московський колоніялізм» рекламує право самовизначення в американському розумінні того слова для Польщі, України, Грузії та Вірменії. На шпальтах деяких інших політичних журналів зустрічаємо виразні заяви за українською державною незалежністю.

Не можна однак заперечити, що між багатьма впливовими американськими ізоляціоністами нового типу вдержується і далі думка про те, що треба за Москвою признати її особливі інтереси у сфері т. званих сателітних країн. Є ще також і такі кола американських політиків, які прислуховуються до поновленої большевицької пропаганди про т. зв. коекзистенцію. Політикам західного світу важко зрозуміти, що коекзистенція являє собою для большевиків тільки інший засіб війни. Це у них війна миром, замість ризиковної війни танками чи атомовою зброєю. Ця воєнна тактика означає большевицьку інфільтрацію і розвал противника з середини. Мілітарна інтервенція приходить тільки як завершення успішної «коекзистенції». Треба нам вперто вияснювати, що ні співіснування, ні редуція армії, ні заборона атомової зброї, не врятують мира. Його забезпечить єдино **ПОВНА ЛІКВІДАЦІЯ БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ ДИКТАТУРИ І ПОВНИЙ РОЗГРОМ РОСІЙСЬКОГО ІМПЕРІАЛІЗМУ** та обмеження Росії до її етнографічних границь. Наше діло в тому, щоб розбудувати якнайширшу сферу можливостей, переконувати міродайні чинники американської політики про слушність наших домагань. Наші аргументи деколи переконують, як це, напр., було, коли наші заходи підняті свого часу на терені американського Конгресу проти польських претенсій на західноукраїнські землі мали свій успіх. Має теж чимале значення факт, що у багатьох провідних членів американського Конгресу наше змагання до повернення державної самостійності зустрічається з повним зрозумінням і симпатіями.

Перший в історії виступ російського імперіялізму на оба береги Середземного моря слід вважати, як монтаж південного крила большевицького бойового фронту на випадок воєнного удару. Буде одним із важливих обов'язків укра-

їнської політики з'ясувати державним мужам західного світу, зокрема Сполученим Штатам, ще більш переконливо ролю й значення України в таких умовах.

Коли хочемо зачислити на рахунок наших осягів активну прихильність наших приятелів у західноєвропейських країнах, зокрема в Англії, то приходить нам згадати сердечну приязнь і такі ж симпатії провідних політиків Італії. Розгляд питання майбутніх українсько-німецьких взаємин в силу сучасних обставин треба уважати передчасним. Думаю, однак, що в тому місці годиться висловити нашу глибоку вдячність німецькому народові та німецькому урядові за їх ввічливу та благородну гостинність для широких мас нашої еміграції, яка після другої світової війни опинилася на німецькій території і знайшла тут свій безпечний азиль.

Зanedбаною сторінкою нашої політичної дії були взаємини з нестральними народами і за їх розбудову візьметься напевно майбутній Виконавчий Орган.

Врешті, декілька зауваг про наше розсіяння. Наші емігранти у всіх країнах свого поселення приносять честь українському імені конструктивними прикметами свого характеру. Вони принесли з собою певні абсолютні вартості. Своїми добрими звичаями, своєю чесністю, почуттям обов'язку, працьовитістю вибиваються вони серед населення деяких країн на перше місце і користаються скрізь високою пошаною. Коли до того дізнаємося, що, напр., в Австралії при перепису населення 17.000 осіб, отже мало що не всі наші емігранти подали себе за українців, то це добре свідчить про їхні національні почуття їх зв'язку з народом.

Коли наша еміграція на чужині світить прикладом свого особистого, родинного, подекуди громадсько-суспільного життя, то вона не визначається аналогічними чеснотами в своєму житті політичному. Істотною ознакою нашого політичного роз'єднання є своєрідний партійний монізм. Є такі партії, що вважають себе єдиним рішальним фактором національного життя. Створюється асоціальна ексклюзивність — особиста і громадська, губиться навіть почуття одного роду. Ми нераз краще знаємо, що діється в чужинецькому світі, аніж в окремих українських середовищах. З-поза загородженого кута своїх групових справ не бачуть деякі партії справжнього образу України. Переставлення себе на велику всеукраїнську ідею — це вихід з замороженого кола самотубної невидючости. Правда, воно діло не легке. Воно вимагає відмовлення від особистих анімозій, упереджень, обвинувачень. Між всіма роз'єднаними партіями нема ніяких справжніх політичних різниць. Ми не минаймо одні одних, а почнім з собою

розмовляти, бо розмова є зав'язком спільноти. Навчимося підходити один до одного з найвищої точки, себто із справжньою пошаною, а не з площини підозри і зневаги, а тоді зможемо подати собі руку, як брат братові. Не допоможуть нам ніякі формальні постанови, закони, резолюції. Такий механічний процес може дати тільки механічну структуру. Політичну єдність мусить попередити створення атмосфери доброї волі і доброзичливости. Консолідація українських політичних партій мусить спертися на консолідацію українських душ. Це — єдиний певний шлях і Державний Центр постарается, щоб на ньому шукати нашого політичного об'єднання. Політичною платформою консолідації може бути єдина платформа Української Народньої Республіки.

Стоїте. Вельмишановні Члени Української Національної Ради, перед важливими постановами. Несете на собі відповідальність на міру історичну. Бо переживаємо оце добу далекоюсяжних рішень в міжнародньому житті. Я певний в тому, що Четверта Сесія Української Національної Ради в роковини постанови Центральної Ради покінчиться акордом порозуміння й згоди, перемогою Держави над партією, тріумфом державної думки. Я й не думаю, щоб могло бути інакше. Наша невдача була б болючим ударом для народу, що стоїть в огні боротьби. На міжнародньому форумі вона рівнялася б програній битві. Цю битву виграв би без ніякого зусилля наш смертельний ворог. До Вас звертаються в тривозі за майбутнє народу тіні всіх тих, що вмирали за нього, від вас очікує розради і підтримки полита сльозами і кров'ю Україна, вас згадувати будуть майбутні українські покоління. На Вас дивиться уважно, як на цвіт народу і переємників його історичної минувшини міжнародній світ.

Між Вами немає ніяких істотних розходжень. Не прив'язуйте стільки ваги до писаних букв і постанов, щодо живого діла. У спільній праці розвіються Ваші упередження і станете одним дружнім і нерозривним товариством.

У системах деяких великих мислителів зустрічається погляд, що в історії, тобто в житті народів виявляється і реалізується Воля Божого Єства. Якщо так — то діло, за яке беретеся — це Божя справа, і так до цього поступайте. Нехай Бог осинить Вас правдою, мудрістю і братньою любов'ю, щоб Ви могли стати єдностайно на службу народові і могли післати добру вістку своїм братам і сестрам, живучим в неволі. Про те просить Вас Україна. Я вірю, що Ви послухаете її голосу і що буде в нас одна воля, одна думка та одне діло.

* * *

Слово для привітання надається колишнім членам Української Центральної Ради.

Привітання проф. Б. Мартоса

Високоповажані гості!

Вітаю вас із цим урочистим днем. Я дякую вам за те, що ви вшанували сорокаліття відновлення нашої державности, відновлення нашого суверенітету. Це дійсно були тяжкі, але знаменні героїчні дні, які не часто доводиться переживати тому чи іншому народу. Коли 1900 року я, як молодий студент, був на першому всеукраїнському студентському з'їзді і коли там було ухвалено резолюцію покласти всі сили на боротьбу за самостійну Українську Незалежну Державу, то ця резолюція звучала як якийсь рожевий, але недосяжний ідеал. Навіть українська преса, вільна преса, що була в Австрії, поділилася в своїх думках. Деякі вказували на те, що це тільки молодики можуть бавитися у такі мрії, але інші навпаки вказували на те, що це воля того молодого покоління, яке приходить на історичну арену, яке ставить свої вимоги і яке їх проведе в життя. І коли 40 років тому, 1917 р., в березні Українська Центральна Рада, як зародок виразника волі українського народу, скликала перший Національний Конгрес, то на її заклик з усієї України і з-поза України злетілися ліпші представники українського народу. І вони там виявили вже свою волю, вони підкріпили Центральну Раду морально, вони підкріпили її й тим, що дали їй до диспозиції своїх представників.

Слова Першого Універсалу як грім прокотилися по всій Україні. Тисячі листів, телеграм полетіли до Петербургу. Із великих міст, з повітових міст і з маленьких сел, звідусіль, де був бодай найменший зародок української організації української думки, від зборів сільських і волосних, від повітових і губерніяльних з'їздів неслася в Петербург до Тимчасового уряду вимога: послухати голосу Центральної Ради, бо вона — виразник нашої народньої волі. І Петербурзький уряд мусів послухатися і послати до Центральної Ради на переговори трьох міністрів, щоби прийти до певної згоди.

Лише шість місяців довелося працювати скільки небудь спокійно, хоч і в тяжких умо-

вах політичних, фінансових, економічних. Але праця йшла одностайно: Центральна Рада випустила чотири Універсали, багаті змістом, де зачеплювалися питання не тільки національні й соціальні, а й економічні, внутрішньополітичні і зовнішньополітичні. Ці Універсали були прийняті в Центральній Раді майже одностайно, всіма голосами представників українського народу. Якщо дехто з членів Центральної Ради голосував проти або утримався від голосування, то то були представники інших національностей, які проживали в Україні і яких було закликано до співпраці, до дружньої співпраці у віднові української державности.

От тепер ми бачимо, що, не дивлячись на всі невдачі, військові й політичні, не дивлячись на матеріальні злидні, які ми переживаємо на еміграції, ми бачимо, що ця робота йде далі. Те, що робила Українська Центральна Рада в Києві, те робить Українська Національна Рада тут, у Мюнхені. Думка незаникла. І щодалі, то все більше й більше ми примушуємо прислухатися і світ, і навіть наших ворогів до нашої думки, до нашої волі.

Шановні члени Національної Ради! Боріться далі! Вам тяжко буде боротися, ви не маєте матеріальної сили, але ви маєте силу духову. Вам Бог помагає. За вас правда свята. Та правда вже пробивається скрізь по світу; і тепер, коли малесенький Крит бореться проти могутньої Англії, коли там десь у темній чорній Африці постає самостійна негритянська держава, тільки сліпий політик може не розуміти вимог сорокамільйонного українського народу.

Пам'ятайте: на вас дивляться сорок мільйонів пар очей; вони не звернені туди, на північ на Москву; ті всі ідеї, ті всі потягнення, ті всі вказівки і жорстокі накази для них — чужі; вони їх не приймають. Вони дивляться на вас, бо серце їхнє б'ється в унісон з вашими. Думка їхня — та сама, що й думка ваша; і в цьому — ваша сила, і в цьому — ваша перемога. Дай Боже успіху вам у вашій важливій роботі.

Привітання д-ра М. Ковалевського

Достойний Пане Президенте, панове члени президії, дорогі члени Національної Ради, дорогі гості!

Ці всі оплески і цей надзвичайно ширий привіт, яким ви зустріли нас, двох членів Української Центральної Ради, належить, властиво, не нам. Він належить тій героїчній добі, яку Україна пережила сорок років тому. Бо ж і зараз я

тут дивлюсь — гей, пане генерале (звертається до генерала М. Капустянського), чи ви забули, як ви йшли зі мною до генерала Курмановича в головну ставку Української Галицької Армії на переговори... Тут здалека я побачив дуже знайому силуетку, звідки я її пам'ятаю? Ага — це ж колишній шеф Українського Генерального Штабу, полковник Андрій Мельник, з яким ми

конферували в Красному, тоді як з Півночі на нас нападали російські війська, а з Заходу інші... Далі я дивлюсь — старшина Свирид Довгаль з студентського курія, що брав участь у штурмі готелю «Прага»... Це всім тим іменним і безіменним, а ім'я їм леґіон, належать ці оплески, ці привіти, а не мені персонально. Вони належать всій революційній Україні, що сформулювала національні бажання, національні прагнення українського народу в 1917-му році.

Дорогі пані і панове. Я мав щастя близько співпрацювати з нашим великим істориком Михайлом Сергійовичем Грушевським і від нього вивчив деякі історичні концепції. Він нас завжди учив, що джерелом нашої сили є ті історичні епохи, які український народ пережив. І ми бачимо, що першою такою епохою була доба великого князівства київського, доба блискучого розквіту імперіальної думки українського народу, доба, коли положена була основа тих позитивних прикмет українського вояцтва і українського громадянства. Другою історичною добою був період гетьмансько-козацької держави. За часів гетьманщини український народ створив нові моральні вартості, створив нові історичні концепції, зібрав свої сили, поривався на те, щоб заложити підстави української держа-

ви міцні і тривалі. Але і ця доба минула. Тоненьку нитку історичної традиції підхопило покоління українського народу, те покоління, яке одною ногою було в ідеалізмі кінця 19-го століття, а другою ногою в реалізмі, в страшному реалізмі тієї боротьби, яку Україна пережила в 1917-му році. І ось це покоління дало ясні формулювання національних прагнень України. Те, що Українська Центральна Рада постановила, це було зрозуміле для всього народу, це відбивало прагнення широких народніх мас України. В цьому була її моральна сила. Але крім того Українська Центральна Рада дала народові ту революційну динаміку, без якої неможливо було б створення самостійної Соборної Української Держави. Українська Центральна Рада створила ті моральні вартості, які є вічним джерелом нашої національної боротьби для будучих поколінь.

Цей збір обставин — Четверта Сесія Національної Ради і сорокаліття заснування Української Центральної Ради у Києві — нехай буде тим знаком, якого ви всі повинні слухатись. Ваша Сесія тут повинна виконати те завдання, яке покладає на вас українське громадянство, український народ. Я бажаю від широго серця вам успіху і добрих результатів.

Привітання проф. П. Феденка

Високоповажаний Пане Президенте, панове члени президії, члени Національної Ради і шановні гості!

Зі смутком мені доводиться ствердити, що з членів теперішньої Національної Ради, які були колись також членами перших Парламентів Української Народньої Республіки, тобто Української Центральної Ради і Трудового Конгресу, тільки я один лишився ще живий і мені припала честь звернутися до вас, будучи, так би мовити, фізичним зв'язковим між тими великими подіями і переживаннями та сучасністю.

Українська Центральна Рада, творець нашого національного відродження, це українська весна, тепла, сонячна, і така запашна, що про неї годиться говорити словами поетів і тонами музикантів. У перших днях нашого пробудження до нового вільного і свідомого життя писав Павло Тичина натхнені слова:

«Над Києвом і голуби і сонце».

Блакитні барви сизокрилик голубів поет умів сполучити з ясножовтим сльозом життєдайного сонця. І далі писав поет про початок української народньої революції. Предки встають із могил. У поетичній візії вставав апостол Андрій Первозваний, що благословив святі гори кїв-

ські. Так українська революція не тільки шукала шляхів до вільного майбутнього. Вона оглядалась і в минуле, розшукувала в історії різні золоті грамоти, в які записані були древні вольності українського народу, бо життя народу, його національну свідомість творить не тільки сучасність, але також його минуле і майбутнє. Це добре розумів Шевченко, коли писав послання до мертвих, живих і ненароджених. І не дарма французький філософ Ернест Ренан дав означення нації, що це є спомин про великі діла спільно зроблені «сувенір де гран шоз де ансамбель». Кожна революція має в собі сторонню емоційну, чуттєву і сторону тверезу, аналітичну, реалістичну. В Українській Центральній Раді були люди обох типів, але в її політиці переважав тверезий реалізм. Великою заслугою Української Центральної Ради було те, що вона не дала себе спровокувати на нерозважний чин, поки український народ проходив підготовну стадію у 1917 році. Симон Петлюра писав пізніше, що українські народні маси в першій добі революції жили переважно емоціями і треба було ті почування перетворити в спрямовані до певної цілі діла. Ця політична освіта народу відбувалася і в будинку Центральної Ради, і на вулицях і площах українських міст і селищ, і в публічних дискусіях з противниками українського відродження.

Ці дискусії мали високий рівень і в Педагогічній музеї, де відбувала свої засідання Українська Центральна Рада, і в пресі. Хто пригадує, що на будинку Центральної Ради був напис російською мовою: «на благое просвещение русского народа». Коли ми пригадуємо, що Русь це наша історична назва — русич-руський-русин, то це, власне кажучи, стосувалось не московського народу, а таки до нашого, українського. Українська Центральна Рада своїм високим рівнем у дискусіях, як і тогочасна українська преса, може бути прикладом для теперішньої доби. Не було в тій пресі загроз убивства, не було наклепів і ніякого негідного очорнювання. Мені й досі пригадується загальна чемність української молоді того часу у містах і селах, і нове слово «вибачаюсь» дуже часто доводилось чути на вулиці, на залізниці, між незнайомими людьми.

Українська Центральна Рада, як відомо, мала велику соціалістичну більшість. Це не диво: українська революція пробудила до політичного життя соціально-поневолені маси селян і робітників. Перший Універсал Центральної Ради звертався: «Народе селян, робітників, народе трудящого люду!...» Цим масам, щоб удержати їх при національній ідеї, треба було дати програму широких соціальних реформ у справі земельній, у робітничім питанні і так далі. Дехто не розуміє цього й досі та обвинувачує Українську Центральну Раду в радикалізмі. Коли б не мала Українська Центральна Рада радикальної соціальної програми, то українські маси могли б дуже легко піти за радикальною програмою большевизму. Слід пригадати, що соціальна програма Богдана Хмельницького була дуже радикальна і ліва, кажучи модерним терміном, бо здійснила конфіскацію земель шляхти, і ця земля стала державним фондом самостійної козацької держави. Недарма шляхтич Адам Кисіль, консерватист того часу, 1648-го року писав у своєму латинському листі: «сервінум домінантум нобіс — селяни тепер над нами панують».

Ми переживаємо відродження народів східної Європи, Азії і Африки в двадцятім столітті і можемо назвати соціологічним законом такий факт: народи, покривджені історією, стають до незалежного життя під прапором демократичного соціалізму. Україна, Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія Балтійські народи в 17-20 роках, а сьогодні Бірма, Індонезія, Цейлон, Туніс, нарешті, наймолодша держава в Африці Гана — Золоте Побережжя, що має соціалістичного прем'єра доктора Мкрума.

В кінці 1917 року Українська Центральна Рада зустрілася з небувалим в історії

людства феноменом — це большевизм. Цю зустріч описав поет трагічними словами: «Одчепіть двері, наречена йде!» Значить — свобода, революція. А кінчає смутним рефреном: «Одчинились двері, горобина ніч, одчинились двері, всі шляхи в крові».

Але Центральній Раді удалося створити не тільки фронт український, але й фронт національних меншостей. Ми пригадаємо, коли большевизм прийшов до влади в Петербурзі, то українські національні меншості рішуче піддержували Українську Центральну Раду і член жидівського Бунду Шац сказав: «Слава Богу, у нас є Українська Центральна Рада, як основа демократичного правопорядку».

Большевизм виступив з програмою негайного і повного вирішення всіх проблем у світовому масштабі. Ленін обіцяв людству ліквідацію війни, скасування армій, самостійність усім народам, і навіть скасування держави взагалі. Негайну земельну реформу, братання на фронті, але одночасно громадянську війну і «грабуйте награбоване!».

Центральна Рада не боялася виступити на прої проти відновленого большевизмом російського імперіалізму. І хоч сили були далеко нерівні, однак Україна мала шанс дати відсіч підступному ворогові. Але з'явилися, на жаль, між українцями такі, що пішли, за прикладом Шевченкового Івана, катам помагати. Це ті комуністи українського роду, що створили проти Української Центральної Ради Цекуку з наказу Леніна, що привели в Україну російсько-большевицьке військо під проводом Антонова-Муравйова та інших. А з другого боку «няньки, дядьки отечества чужого», із союзу земельних власників усякої національної приналежності помогли окупаційній силі знищити Українську Центральну Раду, знищити демократію переворотом 29 квітня 1918 року

Українська Народня Республіка вела війни на кількох фронтах і море крові пролилося на землі українській. Але як у тій старовинній пісні: хоч пропало Запорожжя, не пропала слава. Слава весни української революції, її символу — Української Центральної Ради не вмре, не поляже в українській історії. І недарма в 17-18 році називали в українськім народі Центральну Раду — Центральна радість. Я вірю, що ці традиції Української Народньої Республіки живуть і будуть жити.

Слава Центральній Раді!

Промова д-ра Ф. Редера

«Високодостойний Пане Президенте, шановні президіє і члени Української Національної Ради!»

Від імени Європейської Унії в Мюнхені маю честь висловити Вам з приводу IV Сесії Української Національної Ради в Мюнхені найсердечніші побажання. Рівночасно чиню це в імени Німецько-Українського Товариства.

Є честю для Мюнхену, що ця Сесія відбувається тут. Мюнхен в останні роки після війни дістав можливість стати притулком для Вас та інших репрезентантів народів Східньої Європи, прийнявши Вас до своїх мурів. Я пам'ятаю, минуло вже кілька літ, як тут, у Мюнхені, святкувався 30-літній ювілей Вільного Українського Університету. Тут, у Мюнхені, виходять українські пресові органи, а також часопис «Ukraine». Тут, у Мюнхені, діють Інститути, напри-

клад, Східноєвропейський Інститут. Від них усіх маємо можливість набути наші знання та посилити наші приятельські відносини і розуміння для українського народу.

Ми багато знаємо з історії про мартирологію українського народу. Пригадую доктора Павла Порбаха, одного з відомих німців і європейців, який особливо цікавився Україною і поширював між нашим народом розуміння для вас.

На мою думку, і на думку наших приятелів, Україна є складовою і особливо важливою частиною Європи. Український народ є одним з найбільших і найпрацьовитіших народів в Європі, і ми намагаємось робити все, щоб ця співналежність України до Європи не тільки збереглась, але стала життєвою.

Закінчую словами німецького національного гімну — єдність, право і свобода!»

Промова Президента Абрамчика

Високодостойний Пане Президенте, шановні члени Ради, пані і панове!»

Я маю честь привітати IV Сесію УНРади від делегації Вірменської демократичної республіки, від Азербайджанського Національного Центру, Ради Білоруської Народної Республіки, Грузинської Національної Ради, Ідель-Уральського Національного Центру, Верховного Козацького Представництва, Національного Представництва Кримських Тюрків, Північно-Кавказького Національного Центру і Туркестанського Національного Центру; себто від народів, об'єднаних в Лізі визволення народів ССРСР — Паризький Блок. Ми дуже раді і горді з того, що Національна Рада Української Народної Республіки є одним із фундаторів і активних членів цієї нашої асоціації, цього нашого об'єднання. Ми дуже тішимось з усіх успіхів, з усіх досягнень української визвольної боротьби, тому, що кожне досягнення на українському Фронті є нашим загальним досягненням, досягненням усіх поневолених народів.

Ми дуже сумуємо і дуже нам прикро, коли ми бачимо невдачі, нещастя, недотягнення з боку українського визвольного руху, тому, що це є наші недотягнення, наші переживання. Ми не уявляємо собі, щоб якийсь один із наших народів одержав свободу, волю, залишаючи в тім часі український народ у неволі. Ми утворили наше об'єднання, що діє вже на протязі чотирьох років, і були дуже раді, дуже тішились, що вклад Української Національної Ради в наш спільний фронт, в наше спільне змагання, був дуже великий та дуже плідний. Ми глибоко переконані, що Україна мусить бути вільною. Україна не може бути не самостійною. І ми пе-

реконані, що не лише ми, приятелі, цього бажаємо нашим друзям українцям, але і противники та наші вороги затяті не можуть цього не бачити. Даремно, що сьогодні большевицька преса, большевицькі представництва висміюють український державний орган і уряд, називають його фантомною будівлею, але відчувають, що від цієї будівлі їм може прийти смерть.

Народ український, розсіяний по цілому світі, сам являється найліпшою амбасадю, найліпшим представництвом своєї Батьківщини. Хто сьогодні проїжджає через великі простори Америки, не може не побачити, що від Флориди до Каліфорнії, до Нью Йорку всюди говорять про Україну і всюди чути, що «ще не вмерла Україна». І от це сильно турбує наших окупантів, турбує наших ворогів. І даремний терор і знущання з українського народу в Україні: вони не приведуть ніколи до такого стану, щоб в Україні залишилось одне українське село, як це сталося в історії з жидівським народом, де у них було залишилось дійсно одне село. І в тих умовах нарід жидівський зумів реставрувати свою державу. Ніколи не вдасться ворогам довести український народ навіть до десяти мільйонів. Це завеликий, замогутній духово і культурно, політично дозрілий народ і тому день незалежності його зближається. Ми, члени Паризького Блоку, що також боремось за своє національне визволення з Московської неволі, тішимось, що маємо Національну Раду Української Республіки нашим партнером.

Секретар Президії Української Національної Ради зачитав привітання IV Сесії, що надійшли листовно та телеграфом дослівно з усіх кінців вільного світу. (Перелік цих привітань подається вкінці).

На цьому закінчилося святочне відкриття ІV Сесії УНРади. Т. в. об. Голови Президії УНРади

Є. Гловінський оголосив, що наступні ділові наради розпочнуться пополудні.

Пополуднєве засідання

О год. 15,45 член Президії УНРади Михайло Добрянський, з доручення Президії, відкриває засідання. Зачитано і ухвалено такий порядок денний:

1. Відкриття Сесії
2. Слово Президента Української Народної Республіки
3. Доповідь Регуляміно-Мандатної Комісії в справі кандидатур нових членів Національної Ради та присяження їх
5. Уконститування Комісій
6. Законопроекти, подані Сесії (перше читання)
7. Доповідь про діяльність Президії Національної Ради
8. Доповідь про діяльність Виконавчого Органу
9. Доповідь Державного Контролера
10. Дискусії над доповідями і проектами
11. Законопроекти в другому читанні
12. Третє читання законопроектів. Схвалення законів і резолюцій
13. Питання про консолідацію українських політичних сил на еміграції
14. Зміни в Тимчасовому Законі
15. Схвалення бюджету
16. Схвалення декларації
17. Вибори Віце-Президента
18. Вибори Голови Національної Ради
19. Присяження нового Виконавчого Органу й експозе Голови ВО
20. Дискусії над експозе
21. Закриття Сесії

Регуляміно-Мандатна Комісія узглядила внески поодиноких фракцій на прийняття нових членів УНРади: ОУН — А. Мельник, УНДС — О. Бондарівський, УНДО — С. Онисько, УСП — Б. Феденко і Н. Хмель, УРДП — А. Бондаренко і СКТСУ — М. Костів.

Головуючий М. Добрянський ставить питання про прийняття названих кандидатів фракцій у члени Української Національної Ради. Одногосно ухвалено прийняти всіх названих кандидатів.

М. Добрянський вітає новоприйнятих членів УНРади і вони складають присягану законом присягу. (Крім відсутнього Ониська з Фракції УНДО).

Комісії УНРади уконституйовано так:

1) Регуляміно-Мандатна Комісія.

Ф. Гаєнко	- УРДП
Є. Гловінський	- УНДС
В. Діберт	- УСП
І. Жегуц	- ОУН
М. Хробак	- УНДО

2) Комісія Декляраційна:

Д. Андрієвський	- ОУН
М. Добрянський	- УНДО
Ф. Пігідо	- УРДП
П. Феденко	- УСП
О. Юрченко	- УНДС
Ю. Семенко	- СЗСУ-СП

3) Адміністративно-Політична Комісія:

О. Бойдуник	- ОУН
М. Воскобійник	- УРДП
М. Лівницький	- УНДС
Л. Макарушка	- УНДО
Б. Феденко	- УСП

4) Військова Комісія:

С. Довгаль	- УСП
М. Капустянський	- ОУН
Л. Макарушка	- УНДО
С. Созонтів	- УРДП
М. Шраменко	- УНДС

5) Правнича Комісія:

Ф. Гаєнко	- УРДП
В. Діберт	- УСП
В. Квасницький	- ОУН
М. Хробак	- УНДО
О. Юрченко	- УНДС

6) Фінансова Комісія:

Є. Гловінський	- УНДС
І. Лучишин	- УСП
А. Мельник	- ОУН
Ф. Пігідо	- УРДП
М. Тофан	- УНДО
І. Матюшенко	- СЗСУ-СП

7) Комісія Зовнішніх Справ:

Д. Андрієвський	- ОУН
М. Воскобійник	- УРДП
Р. Голіян	- УНДО
С. Довгаль	- УСП
М. Лівницький	- УНДС
П. Феденко	- УСП
В. Доленко	- СЗСУ-СП

М. Хробак з доручення Президії реферує проєкт змін деяких точок Тимчасового Закону. Остаточні ухвалені тексти змін будуть подані вкінці.

--oOo--

Т. п. об. Голови Президії УНРади Є. Гловінський відчитав наступну доповідь про діяльність Президії УНРади.

Діяльність Президії УНРади

(за час з 12 березня 1954 р. до 15 березня 1957)

Особовий склад Президії УНРади: III Сесія Української Національної Ради обрала Президію в складі Голови О. Бойдуника, заступників — І. Багрянного, Є. Гловінського і Л. Макарушки та секретаря В. Дібєрта. За ці три роки відбулися такі зміни у складі Президії:

20. XI. 1954 з числа членів Президії на власне бажання вибув (з огляду на неможливість виконання функцій) Л. Макарушка. На його місце, на внесення фракції УНДО, введено М. Семчишина.

2 квітня 1955 М. Семчишин був відкликаний своєю фракцією з Президії, і на його місце, на внесення фракції УНДО, введено В. Бачинського.

28. V. 1955 Голова Національної Ради О. Бойдуник зрікся своїх функцій (голівства і членства Президії) з огляду на те, що Президія прийняла внесений ВО «Проєкт співпраці еміграції народів ССРСР». З того часу фракція ОУН не є заступлена в Президії УНРади. Уступаючи О. Бойдуник тимчасово передав головування в Президії Є. Гловінському. Сподіваючись, що розходження з інж. О. Бойдуником буде поладжене й він повернеться до виконання своїх обов'язків, Президія не обирала постійного заступника Голови УНРади, тому в Президії обов'язки голови виконували по черзі заступники голови.

17 червня 1955 р. зрікся своїх функцій через стан здоров'я заступник Голови І. Багрянний і на його місце введено М. Воскобійника.

26 березня 1956 р. помер заступник Голови В. Бачинський. На його місце 28 жовтня 1956, на внесення фракції УНДО, введено М. Добрянського.

Тому, що від впроваджених до складу Національної Ради на III Сесії нових партій — Української Селянської Партії, Союзу Конструктивно-Творчих Сил України та Союзу Земель Соборної України-Селянської Партії — не поступило спільної пропозиції щодо обсадження зарезервованого ухвалою III Сесії місця заступника Голови, Президія УНРади 19 листопада 1955 року запропонувала це місце фракції СЗСУ-СП. Це своє право фракції СЗСУ-СП використала щойно в січні 1957 р. і, на внесення її, введено до Президії В. Доленка.

21 лютого 1957 р. Президія доручила виконувати обов'язки Голови до вибору Голови УНРади на наступній Сесії Є. Гловінському. Таким чином

на сьогодні УНРада має такий склад Президії: т. в. о. Голови Є. Гловінський, заступники — М. Воскобійник, М. Добрянський, В. Доленко і секретар В. Дібєрт

Кількість засідань: За звітний час відбулося 24 засідання. Всі засідання відбувалися завжди спільно з ВО. Крім того на всіх засіданнях (крім одного — закритого) бували присутні члени Національної Ради, що перебувають у Мюнхені, так що іноді на засіданнях бувало до 20 осіб — більше половини членів Національної Ради.

Одно з засідань носило характер урочистості — це Надзвичайне засідання 19 квітня 1955 р., присвячене річниці процесу над СВУ-СУМ.

Справи, що розглядалися на засіданнях: Найбільше уваги присвячувалося справам, зв'язаним з діяльністю Виконавчого Органу. На порядку денному 7 раз стояла точка — Інформації ВО. Крім того на порядку денному ставилися інші справи, що в той чи той спосіб пов'язані з діяльністю ВО: питання Кубані й Криму, і в зв'язку з цим ставлення українських чинників до прийняття представництв кримських татарів і козаків до Паризького Бльоку.

Окремо стояла справа членства УССР в ООН і ставлення до цього українських політичних чинників. Президія Національної Ради, виконуючи функції Національної Ради, як українського передпарляменту на еміграції, вислала протест до Міжнародної Парламентарної Унії з приводу прийняття до Унії делегації УССР.

На чотирьох засіданнях, у тому числі на одному закритому, Президія обговорила звіти Державного Контролера, правильник Державної Контрольної Ради. Замість Ф. Пігідо, що увійшов до ВО на становище Керівника Ресорту Преси й Інформації, членом Державної Контрольної Ради обрано було І. Лихового.

Справам української еміграції, взаємовідносинам між партіями, що входять до Національної Ради, непорозумінням, що виникали між ними, присвячені були три засідання; на ухвалу Президії відбулася спеціальна нарада партій, що входять до УНРади. Так само питання консолідації всіх українських політичних партій на еміграції стояло на порядку денному Президії — у зв'язку з відповіддю ПАУК-у, другий раз у зв'язку з внесенням фракції ОУН та ініціативою Пана Президента в цій справі. Цю справу поставлено на порядок денний Сесії, і шановні

члени Національної Ради матимуть нагоду ще нею зайнятись.

Переходжу тепер до іншого циклу питань — до питань, що носили, так би мовити, внутрішній характер, стосувалися відносин всередині Національної Ради, її складових частин та окремих її членів.

Президія на 5 засіданнях розглядала прийняття нових членів, делегованих Центральними Комітетами відповідних партій. На двох засіданнях розглядалася справа членства в Національній Раді осіб чужодержавної приналежності і прийнята була така ухвала: «З уваги на політичну доцільність, Президія ухвалила звернутись до політичних угруповань Національної Ради, щоб вони не делегували до складу Національної Ради українців-чужодержавних громадян».

Справа внесення Союзу Земель Соборної України-Селянської Партії про збільшення для фракції числа мандатів у Національній Раді до 6 розглядалась на кількох засіданнях Президії. В результаті обговорення і висновків комісії Регулятивно-Мандатної і Правничої ця справа, рівнож як і аналогічні внесення Союзу Конструктивно-Творчих Сил України та Української Селянської Партії, передаються на вирішення Сесії.

Розуміється, справа кризи в Президії мусіла кілька разів стояти на порядку денному нарад Президії Національної Ради. Про перебіг усіх нарад достатньо відомо з преси, що в той чи той спосіб наświetлювала цю кризу. Коли вияснилося, що фракція ОУН обумовлює поворот своїх членів до органів Державного Центру певними політичними передумовами, Президія 19. XI. 1955 року передала розгляд цих передумов спеціальній Комісії, створеній ад хок з голів фракцій. Ця Комісія (відома під назвою Комісії Голів фракцій), відбувши в грудні того самого року два засідання, не відбувала своїх засідань аж до січня 1957 р., коли на ухвалу Президії УНРади була покликана спеціальна Політична Комісія (що була теж складена з голів фракцій). Ця Комісія розглянула передумови ОУН, як рівнож політичні умови УСП і УНДО. Ухвали цієї Комісії мають бути предложені Сесії як проекти окремих ухвал та змін Тимчасового Закону.

Нарешті справі скликання Сесії присвячено було 6 чи 7 засідань. Три фракції (ОУН, УНДС, УРДП) звернулися до Президента з проханням скликати Надзвичайну Сесію, згідно з Тимчасовим Законом про Реорганізацію Державного Центру УНР. Це сталося в листопаді 1956 року. З того часу принципово ухвалене скликання Сесії відкладалося з різних причин, і щойно нині, з однорічним запізненням маємо IV Сесію (Звичайну) Української Національної Ради.

Слід згадати, що члени Національної Ради М. Воскобийник і В. Доленко, побувавши за кордо-

ном — перший в США, другий в Англії — увійшли там у контакт з українською еміграцією і виступили на засіданнях Президії з детальними доповідями про стан української еміграції, взаємні стосунки, ставлення до Державного Центру УНР і т. п.

Недоліки праці: Праця Президії відбувалася нерегулярно, можна сказати, була «штурмовщина». Якщо взяти, що за 3 роки відбулося 24 засідання, то це виглядає нібито досить нормально: по 8 засідань на рік. (Закон не передбачає, як часто має сходитись Президія УНРади). Але, коли прийняти під увагу, що:

1. з цих 24 засідань 9 припадає на останніх 3 $\frac{1}{2}$ місяці, і

2. що в часі між 20 листопадом 1955 і 28 жовтня 1956 — майже рік не відбулося жодного засідання, то недомагання в праці Президії, зрештою, зовсім не виправдані якимись об'єктивними причинами, виявляються у повній мірі.

Здаю звіт, як тимчасово виконуючий обов'язки голови цієї інституції, що повинна відігравати велику роль в нашому політичному житті. На порядку денному поставлено вибір Голови Національної Ради. Висловлюю певність, що з його приходом справа Президії Національної Ради, того органу, що в перервах між сесіями заступає наш передпарламент, буде поставлена на належну височінь.

М. Добрянський дякує в. об. Голови УНРади за відчитану звітну доповідь і уділяє слово для звітної доповіді Виконавчого Органу.

Голова Виконавчого Органу С. Созонків подає загальну характеристику обставин, в яких про-

ходила діяльність Виконавчого Органу в часі від 12 березня 1954 до 15 березня 1957 років.

Далі слово для звітної доповіді Виконавчого Органу надається заступникові Голови ВО С. Довгалеві.

Звітна доповідь Виконавчого Органу УНРади

(від 12. 3. 1954 до 12. 3. 1957)

(Доповідь Заступника Голови ВО С. Довгала на IV Сесії УНРади)

В с т у п

Високоповажні Панове!

IV Сесія Української Національної Ради відбувається саме в дні 40-вих роковин створення Української Центральної Ради в Києві. Відзначаємо ці роковини з почуттям глибокої пошани перед тими українськими політичними діячами й організаціями, які поклали підвалини в будові нашої відродженої державності — Української Народньої Республіки. Українська Центральна Рада мала величезне значення в організації національних сил українського народу під час бурхливих революційних подій 1917-18 років. Започаткували Українську Центральну Раду в Києві 17 березня 1917 року представники українських політичних, громадських, культурних, військових та професійних організацій. В розгорненні її роботи та в зміцненні впливу на українські народні маси відіграли найбільшу роль такі українські політичні партії, як Товариство Українських Поступовців (від червня 1917-Укр. Партія Соціал.-Федералістів), Українська Соціал-Демократична Робітнича Партія, Українська Партія Соціалістів-Революціонерів, з нею в співпраці — Селянська Спілка, в також інші політичні партії й організації. Щоб надати УЦРаді всенационального значення, 17-21 квітня 1917 року був скликаний Всеукраїнський Національний Конгрес при участі 1.500 делегатів від усіх організацій Києва й цілої України, Національний Конгрес переобрав склад членів УЦ

Ради, до якої ввійшли представники всіх політичних, професійних і культурних організацій, а також представники губерній, яких було потім на губерніяльних з'їздах перебрано. Після Всеукр. Національного Конгресу УЦРада мала 150 членів. Пізніше станові з'їзди: Селянський в червні, того ж місяця військовий і в липні — робітничий доповнили склад членів Центральної Ради до 822 делегатів. УЦР виділила Комітет ЦРади, що звався Мала Рада, до нього належало біля 40 членів; 28 червня 1917 року УЦРада створила Генеральний Секретаріат, як перший уряд України. Поповнившись представниками національних меншостей в липні 1917 р. (росіяни, жиди й поляки), УЦРада стала загальноновизнаним всеукраїнським парламентом, а її Генеральний Секретаріат — урядом України. III Універсалом УЦРада проголосила форму нашої державності, назвавши її Українською Народньою Республікою, а IV Універсалом 22 січня 1918 року — повну незалежність і суверенність Української Народньої Республіки.

Цей короткий час від березня 1917 року до проголошення самостійності активні сили нашого народу викристаліли для підготовки народних мас до віковичного акту 22 січня, організації наших сил в органах влади на місцях і в центральних та обласних осередках, як також для організації війська, шкільництва, господарства й міжнародніх зв'язків. Народ підтримував УЦ Раду. Наприкінці листопада 1917 р. відбулися вибори до Установчих Зборів і партії, які належали до УЦРади (УПСР, УСДРП й Селянська Спілка) здобули в цих виборах 75% голосів, тоді як більшовики здобули тільки 10%, а інші російські партії в Україні ще менше.

Революція в Україні в період будівництва Української Нар. Республіки висунула багато талановитих політичних і громадських діячів. Хто вміє об'єктивно оцінювати тогочасні події й діяльність українського політичного активу, той може тільки дивуватися, що за короткий час, за яких 10 місяців, український народ під проводом своїх здібних і відважних діячів на чолі з великим істориком професором Михайлом Грушевським, вийшов з політичного небуття й став повним господарем своєї країни. 250 років український народ був позбавлений своєї держави, втратив не тільки політичні кадри, але й почуття національної окремішності. І українська провідна вества, складена з найширших мас українського народу, розбудувала національно-політичну свідомість у селянських і робітничих

вествах України, що й демонстрували вибори до різних органів влади. Тому Українська Центральна Рада, її будівничі та ініціатори, як також і ті, що її підтримували в низових клітинах, мають історичні заслуги перед Україною. З ретроспективи сорока років, ми цілком об'єктивно можемо ствердити, що Українська Центральна Рада за короткий час розбудила свідомість українського народу й надхнула його патосом політичного будівництва. УЦРада на чолі з своїми талановитими провідниками провела підготовчий період у нашому державному будівництві з великим хистом і з великим почуттям відповідальності, поборовши труднощі внутрішнього характеру, великі перепони й упередження зовнішні, довівши молоду демократичну республіку до визнання її зовнішнім світом, а в першу чергу до визнання де-факто майже всіма великими державами й де-юре Німеччиною, Австро-Угорщиною, Туреччиною, Болгарією та новопосталими державами.

Українська Центральна Рада знову звела Україну в світову сім'ю народів і не її провина, що кількісно переважаючи сили ворога знову накинuli на український народ ярмо неволі. Вікопомні акти УЦРади, її Універсали, український народ берегтиме для наступних поколінь і з цих документів братиме приклад своєї політичної мудрости. Універсали УЦРади давали надхнення воякам української армії, які віддавали своє життя в обороні Української Народньої Республіки, кликали до боротьби мільйони українських повстанців і революціонерів, які ввійшли в нерівний бій з окупантом.

Тут, у нашому колі, є представники Української Центральної Ради; не тільки рядові її члени, але будівничі Української Народньої Республіки, члени її уряду. Пригадаймо, що проф. Борис Мартос належав до першого Генерального Секретаріату, а д-р Микола Ковалевський став його членом перед проголошенням III Універсалу. Д-р Панас Феденко, член УЦРади, Трудового Конгресу й УНРади. Живі й діяльні, кожний у своїй ділянці та в своєму місті перебування, члени УЦРади: проф. Соломон Гольдельман, проф. О. Шульгин, інж. М. Єремів, полк. В. Кедровський, д-р Левко Чикаленко, інж. К. Нищененко, д-р Т. Одесіюк, проф. В. Приходько, інж. А. Постоловський, проф. Яків Зозуля, інж. К. Туркало, Григорій Довженко, інж. С. Качура. Це імена тих, кого ми знаємо, що вони перебувають у країнах вільного світу та які підтримують зв'язок з Державним Центром УНР. З почуттям глибокої пошани Виконавчий Орган висловлює їм усім щире вітання з нагоди сорокрічного ювілею створення Української Центральної Ради, а в їх особах — своє вітання й почуття глибокої пошани тим, яких тут не згадано.

Українська Національна Рада є спадкоємцем і продовжувачем того діла, яке Центральна Рада

розпочала сорок років тому. Досі незалежна УНР Республіка мала парламенти чотирьох покликань: Українську Центральну Раду, Всеукраїнський Трудовий Конгрес (обидва парламенти діяли в Києві), Раду Республіки, що була покликана р. 1921 й потім припинила своє існування. Від липня 1948 року діє Українська Національна Рада, яка є складником Державного Центру УНР, продовжувачем і спадкоємцем парламентів Української Народньої Республіки. Для Державного Центру УНР Українська Центральна Рада є першим парламентом відродженої нашої державности, першим законодавцем і будівничим демократичної України. Відзначаючи 40-ві роковини створення Української Ради, ми вивчаємо цей період державного будівництва, бо він є дороговказом на майбутнє, а не тільки прикладом мудрости минулого.

Та зібравшись тут, на чужині, на чергову Сесію УНРади, своїми думками линемо в Україну, до убогих хат і осель наших братів і сестер, наших батьків і матерів, які перебувають «на нашій не своїй землі» й терплять біду, голод і холод та гноблення й переслідування жорстокого окупанта. Думками своїми линемо в далекі північні й далекосхідні краї, де на важких роботах, мов колодники, працюють на гнобителя наші рідні українські люди. Чимало наших борців за свободу й незалежність України зазнають мук у в'язницях і концентраційних таборах. Їхній стогін ми звідси чуємо. Страждання нашого народу в большевицько-московській неволі покладає на нас, на Державний Центр УНР і на всіх українців, що перебувають у вільному світі, обов'язок невпинно провадити роботу для визволення нашого народу з неволі. Наші дії, думки й прагнення маємо зосереджувати на найдоцільніших формах визвольної акції: ніхто не сміє стояти осторонь визвольної справи, всі бо ми пішли на чужину не для заробітків, а щоб невпинно дбати про визволення свого народу, про віднову вільної української демократичної держави в формі УНР.

Склад Виконавчого Органу.

Декретом Президента УНР від 12. III. 54 був покликаний Виконавчий Орган УНРади в такому складі: Голова — Симон Созонтів, Спиридон Довгаль — Заступник голови й керівник Ресорту фінансів та Народнього господарства, Микола Лівницький — Заступник голови й керівник Ресорту Закордонних справ, Михайло Воскобійник — керівник Ресорту Преси й Інформації, Микола Хробак — Керівник Ресорту Внутрішніх Справ, Олександр Юрченко — Державний Секретар. Перших два місяці Виконавчий Орган провадив поточну роботу й підготовляв докладний план своєї діяльності по всіх ресортах. Робота проходила нормально й 13 та 14 квітня 1954 р. ВО присвятив дводенне засідання для

обговорення плянів праці окремих ресортів. 15 травня того ж року відбулося спільне засідання Президії УНРади і Виконавчого Органу, на якому було розглянено пляни праці ресортів. З більшими чи меншими заввагами та додатками всі пляни були затверджені. Але 15 травня 1954 Керівник Ресорту Закорд. Справ М. Лівницький склав заяву про свою димісію й вийшов із складу ВО, а 27. 5. відмовився перебувати у складі ВО й Державний Секретар О. Юрченко. Переговори Голови ВО й представників фракцій з представниками УНДС не дали позитивних результатів. Два члени ВО, які належали до нього й виконували важливі функції, виступили з його складу. Голова ВО запропонував Д. Андрієвського на Керівника Ресорту Закордонних Справ й 31 липня Президент УНР підписав декрет про його іменування. Саме в той час, себто, в липні 1954 р., виїздив до США М. Воскобійник, а замість нього на Керівника Ресорту Преси й Інформації, а також виконуючим обов'язки Державного Секретаря був іменований Федір Пігідо. Після 27 червня 1955 Керівник Ресорту Закордонних Справ Д. Андрієвський склав заяву про свою димісію й вийшов із складу Виконавчого Органу. Не перебираючи Ресорту Закордонних Справ від попереднього керівника, С. Довгаль де-факто змушений був самим ходом подій і обставин виконувати обов'язки керівника й цього важливого ресорту. Від червня 1955 р. у Виконавчому Органі були п.п.: Голова ВО — С. Созонів, і члени ВО: С. Довгаль, Ф. Пігідо та М. Хробак. Ось у цьому складі перебуває й досі Виконавчий Орган. Від 5 грудня члени ВО тільки технічно виконували свої обов'язки, подавшись до димісії з причин деяких розходжень поміж фракціями у поглядах на політичні справи та на їх переведення.

Ми вважаємо зайвим вдаватися в подробиці, чому та з яких причин вийшли з ВО п.п. М. Лівницький і О. Юрченко, а потім через рік — Д. Андрієвський, бо ці причини загальновідомі. Також ті причини були виявлені в інформаційному Бюлетені, тому до них повертатися не будемо.

Діяльність Виконавчого Органу в цім періоді відбувалася в надзвичайно важких умовах. Вихід із складу ВО згаданих вище членів викли-

кав опозиційне ставлення цілої організації, до якої той чи той член належить. В пресі тих організацій навітлювано відносини в ДЦ зі становища опозиції, себто говорено тільки однією стороною, бо Виконавчий Орган не міг вдаватися в полеміку, він міг тільки спростовувати якісь перебільшені обвинувачення чи просто напади на нього. Опозиційне ставлення деяких складників УНРади викликало реакцію з боку громадянства, його організованих кіл і окремих осіб. Спостерігалось якесь загальне огірчення й знеохочення, хоч, з другого боку, українське патріотичне громадянство підтримувало ДЦ УНР і політичну роботу ВО УНРади, назагал поділяючи його політичну напрямку. З приємністю та почуттям глибокої вдячності ми тут стверджуємо, що в широких колах українських патріотів діяльність ВО знаходила зрозуміння й підтримку, що помимо критики й завваг до поодиноких справ чи ухвал ВО, українське громадянство підтримувало морально й матеріально діяльність Виконавчого Органу на внутрішньому й зовнішньому відтинках. Широке листування, яке провадив ВО з організаціями, їх керівними особами й поодинокими діячами, свідчить про те, що політика Виконавчого Органу знаходила зрозуміння й підтримку в масах української еміграції. Також цей факт прихильного ставлення до політики Виконавчого Органу був стверджений чимало разів українською демократичною пресою, як також і широкими колами українського громадянства під час виступів представників ДЦ УНР на різних зборах і прилюдних вярдженнях і то в усіх країнах українського поселення. За останніх три роки відбулось чимало виступів представників ДЦ УНР і всюди вони проходили з визначним успіхом та з повною підтримкою громадянства, про що свідчать резолюції тих зборів, які були друковані на сторінках української преси.

І за те зрозуміння політики Виконавчого Органу, за моральну й матеріальну підтримку його діяльності Виконавчий Орган УНРади вважає своїм обов'язком висловити щирю подяку українським патріотам і справжнім державникам, які незмінно служать Україні чи то своєю громадською, політичною культурною чи іншою роботою або своїми матеріальними засобами.

Діяльність на внутрішньому відтинкові

Звернення ВО до українського народу

Перебуваючи на чужині, Державний Центр УНР ще перед кількома роками не мав змоги промовляти до українського народу. Були часи, коли ДЦ висилав своїх післанців з відозвами до населення, пізніше з листами до певних осередків, коли пересилав вияснювальну чи пропагандивну літературу. Большевицький окупаційний

режим настільки відгородив себе залізною заслоною від зовнішнього світу, що дійсно в ССРСР не може потрапити ніхто, хіба тільки якісь таємничі післанці, які теж нічого не можуть принести з собою, а тільки словесні перекази для одиниць. Зв'язку з народними масами України не було. Настала відірваність і справжня ізоляція від народу, якому Державний Центр УНР і вся

патріотична українська еміграція всіма силами й засобами прагне допомогти визволитися. Вона настільки боїться вільного слова та згадки про державну незалежність України, що відділив себе від усього світу китайським муром, ба навіть електричними загородами, щоб тим лякати сміливців, які відважаться йти до рідного краю. Большевицький окупаційний режим боїться як огню вільного слова, тому він зосередив у своїх руках всю пресу, радіовисилання, видання книг. Ніхто не сміє сказати слово без дозволу секретарів комуністичної партії або їх наставників.

Але навіть секретарям комуністичної партії не зупинити поступу, не зупинити техніки. Уже кілька років Виконавчий Орган УНРади передає свої відозви й заклики до українського народу через різні радіовисильні. Впродовж останніх трьох років ВО передавав свої відозви з нагоди Різдва, з нагоди свята 22 Січня, як також з нагоди визначніших подій у світі. Наші відозви передавали радіовисильні з Риму, Мадриду, Мюнхену, а з приводу повстання в Угорщині — відозву до воєнків-українців передавано майже в усіх світових мовах, надто країн сателітів.

Щоденно п'ять радіовисилань українською мовою передають населенню Української ССР вістки про світові події та правдиве їх освітлення. Щоправда цей зв'язок недостатній і не цілком задовольняє нас. Проте навіть такий недостатній спосіб інформації українського населення завдає багато клопоту Московським володарям. Про це ми знаємо з советської преси, як також і від осіб, що повернулися із заслання.

Проблеми консолідації українських політичних сил

Це питання весь час було актуальним в органах Державного Центру, зокрема мав його безнастанно на увазі Виконавчий Орган. У своїх численних виступах у пресі, в інтерв'ю, на прилюдних зборах члени ВО й прихильники ДЦ УНР, а в першу чергу Президент д-р Степан Витвицький, це питання обмірковували в усій його глибині й ставили на реальний ґрунт. Органи демократичної преси й прихильні до ДЦ УНР журналісти чимало приклали зусиль до того, щоб питання консолідації конкретизувати та популяризувати в масах нашої еміграції. Здійснюючи свій намір — сконсолідувати політичні сили української еміграції навколо Державного Центру УНР, себто в Українській Національній Раді, — предстваники офіційних органів ДЦ й політичних партій УНРади перевели чимало розмов і переговорів з представниками тих політичних організацій, які не належать до УНРади. В тих переговорах було встановлено умови, за яких та чи та група могла б піти на консолідацію в межах УНРади. В процесі пере-

говорів виявилось, що труднощі у здійсненні консолідації становлять не стільки принципові розходження поміж окремими політичними організаціями, як бажання зберегти свою окремішність і безконтрольність дій. На цім, властиво, й застряла справа консолідації, адже не було сили, яка б могла вплинути на політичні групи, щоб вони приступили до консолідації на базі УНРади, як складникові ДЦ УНР. Не могли ж політичні партії УНРади, які перевели консолідацію навколо ДЦ УНР ще в 1948 році, йти на розбиття ДЦ й консолідуватись на іншій політичній базі. Адже вагу й значення ДЦ УНР визнають всі українці, які шанують своє державне минуле.

Турбота про консолідацію українських політичних сил настільки охопила еміграцію, що майже не існує такої організації, ба навіть окремої особи, щоб про ту консолідацію не думала й не висловлювалась. Але ця ідея й досі є отією Метерлінковою «синьою птицею», за якою всі ганяються, але її ніяк не можуть піймати. Одні ганяються з щирою вірою зміцнити наші визвольні сили, а є й такі які галасливо говорять про консолідацію, її чарівно розмальовують, але консолідації, справжнього поєднання і включення своїх сил до спільного фронту — не бажають. За неуспіх консолідації, за те, що ця справа не посунулася із місця, складають, звичайно, вину на інших. Більше того, справу консолідації зробили перегонами в патріотизмі. Перегони ті відбуваються чисто словесні, без застосування їх у практиці. Ми спостерегли, що хто більше декламує про консолідацію, той найнепоступніший, найортодоксальніший, догматичний і в дії найантагоністичніший. Такі люди не поступляться нічим із своїх догматів, вони кличуть до консолідації обов'язково на тих позиціях, на яких вони стоять, байдуже чи вони витримують пробу політичної боротьби чи ні. Отже, політичні змагуні на площі консолідації настільки цю ідею поширили в масах еміграції, що справа об'єднання стала аксіомою, маси зачаровані видивом спільного діяння, коли зникнуть міжпартійні незгоди, а всі політичні сили нашого народу стануть до боротьби з ворогом. І настає велике розчарування в масах, в яких розбудили бажання йти в єдиному Фронті та припинити внутрішню боротьбу. А коли політичні партії неспроможні справу консолідації зреалізувати, або навіть послабити внутрішню боротьбу, постає велика зневіра, розпач і розтіч наших людей, себто втеча від політики. Тому перед політичними провідниками й журналістами стоїть завдання правдиво висвітлити причини неуспіху дотеперішніх заходів у справі консолідації, які тут є перепони, сказати правду й не звальювати вини за неуспіх на інших. Ми їх і сьогодні закликаємо, тих, що відкидають простягнену руку, а кричать, що вони за консолідацію, а як її нема, то винні інші, як то вони прилюд-

но заявляють, щоб вони сказали правду. Ми тут стверджуємо, що в УНРаді сконсолідувались вісім політичних організацій. Вага їх у суспільному житті більша чи менша, мають вони таку чи таку кількість членів і прихильників, але вони репрезентують кожен свою окрему політичну ідеологію і знайшли можливим сконсолідуватись і створити певну форму спільного фронту. Належачи до УНРади, вони маніфестують перед українським і зовнішнім світом єдину історично останню форму української державности.

В 1948 р. всі, за виїмком СГД, погодились творити УНРаду, визнавати Державний Центр УНР, як тяглість і континуїтет нашої демократичної державности. Нічого не сталося в діяльності ДЦ УНР, що дало б причину ОУНР виходити з УНРади й творити двоподіл по всіх лініях: політичній, культурній, професійній, організації молоді, військовій і т. ін. Існування двоподілу викликає внутрішню боротьбу, якої ніхто не може спинити, бо не визнається ніякий авторитет ані якогось провідного центру, ані особи.

Спостерігаючи дріблення політичних сил української еміграції (нової і старої), найбільші об'єднання українців за океаном, себто Український Конгресовий Комітет (4-6 липня 1952 р.) і Третій та Четвертий Конгрес Українців Канади (липень 1953 р.) закликали українську політичну еміграцію та її політичні партії «об'єднатись на платформі Української Національної Ради». Ухвали тих найбільших об'єднань української еміграції Канади та США звучать категорично, їх слід навести ще раз, щоб пригадати той заклик:

«Четвертий Конгрес Українців Канади звертається до всіх політичних організацій, партій і установ на еміграції, до тих, що вже є в Українській Національній Раді, й до тих, що остаються ще поза нею, щоб в ім'я добра української визвольної справи забули про свої внутрішні партійні розходження і створили на платформі Української Національної Ради єдине політичне представництво українського народу.»

Таку саму думку висловив П'ятий Конгрес Американських Українців ще в липні 1952 р., коли висловив теж в не менш категоричній формі свою думку, що боротьба з російсько-советським режимом в Україні «вимагає згідно з глибоким переконанням Конгресу, від всіх українських політично-творчих сил, щоб вони сконсолідувались, включаючи себе в систему єдиного політичного центру, яким є центр з Українською Національною Радою на чолі і який продовжує традицію законного Уряду Української Народньої Республіки в протигагу до накиненого большевицькою Москвою советського режиму в Києві.»

До наведених ухвал приєдналася українська еміграція Південної Америки й Австралії. Але ці переконливі і слухні заклики не вплинули на «блискуче відокремлення», воно й далі продовжує отаманувати. Тому Сесія Пан-Американської Української Конференції (ПАУК), що відбулася в Торонто 24-25 вересня 1955 р. у своїй постанові знову вважає необхідним «запропонувати українській еміграції в Європі та відповідальним представникам усіх їх груп і партій своє безстороннє посередництво у змаганнях до тієї консолідації, що ведуться вже від довгих років та які, хоч і мали помітні результати, ще не завершені. Таким консолідаційним центром повинна стати Українська Національна Рада.»

Виконавчий Орган УНРади довідався про ухвали ПАН-Американської Української Конференції з преси. Одночасно до Президії УНРади прийшов офіційний лист за підписом о. Пралата д-ра В. Кушніра й Генерального Секретаря Михайла Пізнака з датою 3 січня 1956 р. При цім листі надіслано доповідь д-ра Д. Галичина, яку він виголосив на Сесії ПАУК-у 24-25. IX. 55, й резолюцію, головну частину якої ми навели вище. До цього листа долучено запитання, які конкретизували справу й на ці запитання ДЦ УНР мав дати відповідь. Ті запитання звучать так:

1. Чи ініціатива ПАУК від вересня м. р. у справі безстороннього посередництва між поодинокими українськими політичними середовищами щодо об'єднання українських політичних сил на чужині в теперішній ситуації, на Вашу думку, може мати вигляди на успіх і чи може бути ця ініціатива реалізована?

2. Яке Ваше становище до згаданої ініціативи ПАУК?

3. Чи Ви за один український політичний центр, чи за консолідацію дії між існуючими центрами?»

На лист і запитання ПАУК-у була виготовлена відповідь Президії і ВО УНРади такого змісту:

«Ще перед одержанням від Вас листа, а саме 20 листопада 1955 р., на спільному засіданні Президії і Виконавчого Органу УНРади було обмірковане поставлене Вами питання консолідації на основі повідомлень української преси про ухвалу ПАУК. В українській пресі також був надрукований реферат п. д-ра Д. Галичина, із змістом якого теж були ознайомлені всі учасники спільного засідання Президії й Виконавчого Органу. В протоколі спільного засідання Президії й ВО УНРади, що відбулося 19-20 листопада 1955 року, записана наступна ухвала, яка була прийнята одностайно:

«Окремо було обмірковане питання консолідації українських політичних сил у зв'язку з

ухвалою ПАУК 24-25 вересня 1955 в Торонті. Цією ухвалою ПАУК закликає до консолідації всі українські політичні сили і що «таким консолідаційним центром повинна стати Українська Національна Рада», себто всі українські політичні організації мали б об'єднатися в Українській Національній Раді. Спільне засідання Президії й ВО УНРади вітає цю постанову і вважає, що консолідацію треба перевести на базі УНРади як складника Державного Центру УНР, на основі її демократичного статуту, який був покладений в основу об'єднання українських політичних визвольних сил і всього українського громадянства.» Ухвала була прийнята одноголосно.

З тексту листа видно, що ДЦ УНР вітає ухвалу ПАУК-у та його ініціативу й посередництво. ПАУК вислав листи з наведеними вище запитаннями й до тих політичних організацій, які перебувають в опозиції, але нам невідомо, яку вони дали відповідь. Можемо тільки здогадуватись, що та відповідь була негативна, бо в протилежному випадку ПАУК продовжив би свої заходи й посередницьку функцію.

Незалежно від заходів ПАУК-у, Президент УНР д-р Степан Витвицький виявив ініціативу в справі налагодження взаємин і завершення консолідації з Організацією Українських Націоналістів закордоном, з представниками якої відбув кілька нарад, на яких було проdiscутовано форми й можливості вступу цієї організації до УНРади, як складника ДЦ УНР.

Приїхавши до Німеччини, Президент УНР, у порозумінні з фракціями УНРади, в січні 1957 р. відбув зустріч з представниками Закордонних Частин Організації Українських Націоналістів, Організації Українських Націоналістів закордоном, Союзу Гетьманців Державників та Української Революційно-Демократичної Партії (група «Вперед»). З короткого повідомлення Українського Інформ. Бюро від 30. I. 57 Ви знаєте, які відповіді дали представники згаданих організацій Президентові УНР. Наведемо ті відповіді ще раз у нашій доповіді, щоб зафіксувати стан цієї справи, як вона стоїть на теперішньому етапі взаємин. Не вдаючись у подробиці, які можуть викликати непорозуміння щодо інтерпретації відповідей окремих представництв, обмежимося наведенням згорнутих формул, які були висловлені під час зустрічі.

Президент УНР приймав представників кожної з наведених організацій окремо, бо позиції і мотиви перебування поза УНРадою кожної з них інші, в кожному разі в деталях різняться між собою. Представникам згаданих організацій було запропоновано вступити до УНРади на підставі існуючого статуту, себто до УНРади, як складника Державного Центру УНР.

Делегація ЗЧ ОУН заявила, що їхня організація могла б повернутися до УНРади, якби її ста-

тут, що спирається на паритетному заступництві політичних партій, був змінений в напрямі «врахування силових відношень та впливів політичних організацій серед українського громадянства на еміграції», а ті «силові відношення» мали б бути «виявлені шляхом загальних виборів.» Це щодо структури УНРади, а щодо практичної політики, то представники ЗЧ ОУН поставили вимогу, щоб Державний Центр та його Виконавчий Орган зрікся дотеперішньої політики в закордонній ділянці й провадив її на основі наново визначених засад.

ОУНз, як сказали її представники, могли б вступити до УНРади, якби УНРада перестала бути складником і органом Державного Центру УНР, а діяла окремо й об'єднувала всі українські політичні сили еміграції «на основі дійової програми.» Уряд УНР в екзилі, як висловлювались представники ОУНз, мав би припинити свою діяльність і десь чекати відповідної нагоди, щоб її відновити в іншій політичній ситуації. УНРада, ставши консолідаційним центром української еміграції, мала б діяти окремо, сама по собі, себто на основі свого пляну праці, нічим не зв'язаним з ДЦ УНР. Проте, не вірячи в можливість здійснення такої форми «консолідації», представники ОУНз рівночасно запропонували переводити координацію окремих дій політичних партій.

Представники Союзу Гетьманців Державників запропонували змінити статут УНРади, щоб втім статуті не було визначено форми української державности, себто щоб там не було згадки про Державний Центр Української Народньої Республіки, а говорилося загалом про українську державу. Для ведення дальших переговорів у справі консолідації представники СГД запропонували скласти комісію, до якої увійшли б представники УНРади й СГД.

Представник УРДП (група «Вперед») заявив, що ця організація не може увійти до УНРади з причин ідеологічного характеру, хоч вороже до ДЦ УНР вона не ставиться.

Не вдаючись в докладну характеристику висунених передумов згаданими представниками організацій, слід зазначити, що всі ті умови не витримують ніякої критики. Насамперед, і це є головне, — орган, що його було б обрано шляхом проведених на еміграції виборів, міг би заступити інтереси і погляди української еміграції, а не українського народу. Адже відомо, що величезна більшість української еміграції становлять виходці з однієї української провінції — Галичини, які до того ж в значній частині репрезентовані різними відлами націоналістичної ОУН. Так само відоме, що український нарід в цілій своїй масі не має нічого спільного з націоналістичними поглядами. Українська Національна Рада є політичним представництвом українського народу і разом з своїм Виконав-

чим Органом і Президентом УНР заступає уряд Української Народної (демократичної) Республіки, в протилежність наставленому Московським окупантом, маріонетковому уряду УССР.

Крім того, виборів по всіх країнах поселення від Канади до Австралії і Нової Зеландії неможливо було б провести, зберігаючи бодай мінімум потрібних формальностей. Саме проведення згаданих виборів безперечно зустрине формальні перешкоди, адже переважна більшість українських емігрантів сьогодні є громадянами країн свого нового поселення.

Неповажно ставить свої передумови вступу до УНРади й ОУНз, коли домагається припинення діяльності ДЦ УНР і виключення з системи Державного Центру УНР Української Національної Ради. Не підлягає сумніву, що в такій дивній пропозиції міститься думка, щоб ДЦ УНР ліквідувати й замінити його УГВР, стопроцентним однопартійним відповідником якої є ОУНз. Кожному ясно, що вилученням із системи УНР Української Національної Ради цей парламентарний орган перетвориться на один із емігрантських комітетів, що не матиме ніякого минулого й ніякого майбутнього, на становище органу для постійних дискусій, щось в роді клубу. Така «консолідація» не об'єднала б українців для якоїсь спільної акції, бо через свій суперечний підхід до справ з боку різних політичних груп, ніякої ухвали такий «консолідований» орган не міг би прийняти, настали б

відносини, що їх латиняни називали «беллюм омніум контра омнес» — війна всіх проти всіх. До того знищили б УНРаду як екзильний парламент, відірвали б УНРаду від її властивого ґрунту і знищили б навіть дотеперішні форми домовлення й консолідації, яку перевели партії УНРади на базі ДЦ УНР.

СГД пропонує створити комісію для переговорів, але вже наперед заявляє, що вони хотіли б консолідуватись на базі УНРади, а не на базі УНР, розуміючи ту консолідацію, як об'єднання без визначення й навіть без згадки про минулу форму української демократичної державності, себто пропонують фактично позицію непередришенства й розрив з славним минулим, яке ось уже сорок років окрилює український народ у боротьбі з окупантом і визначає мету для майбутнього.

З наведеного виходить, що політичні партії, які досі перебувають поза УНРадою, хочуть способом ліквідації Державного Центру УНР досягти консолідації. Ми вважаємо, що такої консолідації українська визвольна справа не потребує, а ті, що так ставлять справу об'єднання українських політичних сил на еміграції, підривають саму визвольну боротьбу й тим шкодять українському визвольному рухові.

Про цю проблему має сказати своє слово IV Сесія УНРади, коли розглядатиме справу консолідації, а тепер вона представляється так, як ми подали.

Діяльність Виконавчого Органу на громадському відтинку

Впорядкування відносин української еміграції на громадському відтинку було одним з завдань у діяльності Виконавчого Органу. Своєю роботою та впливами через Представництва в різних країнах Виконавчий Орган діяв у напрямі консолідації всіх українців у крайових громадських організаціях, намагаючись спрямовувати їхню діяльність на оборону права азилу, забезпечення правного стану нашої еміграції, соціальної опіки над тими, хто її потребує, задоволення культурно-національних потреб широких кіл еміграції, опіки над вихованням молоді, посередництва й допомоги порадами в справах еміграції, медичної опіки тощо.

Співпрацюючи в усіх наведених справах з громадськими центрами та діючи через представництва Виконавчого Органу в поодиноких країнах, ВО намагався листуванням і безпосереднім контактом сприяти забезпеченню інтересів українських людей, розпорошених у всьому світі. Конкретний перелік діяльності в громадському секторі забрав би в нас чимало часу, тому обмежимося загальною згадкою, що ВО мірою своїх спроможностей допомагав громадським центрам у їхній роботі та в обороні прав

українських емігрантів. Виконавчий Орган допомагав сам чи через свої представництва влаштовувати різні культурно-національні виступи, напр., з нагоди 22 Січня, з нагоди різних роковин загальнонаціонального значення. Члени ВО та члени УНРади виїздили в різні осередки й виступали з промовами на святах чи 22 Січня чи інших відзначеннях. Іноді Виконавчий Орган своїми малими сумами допомагав влаштовувати те чи інше святкування або громадські збори. Те саме відбувалося і в інших країнах. Представництва Виконавчого Органу в США, Канаді, в Півд. Америці, в Австралії, а також в країнах Європи співпрацювали з різними громадськими організаціями.

Відзначення 30-тих роковин смерті Симона Петлюри

Дбаючи про достойне відзначення 30-тих роковин трагічної смерті Голови Директорії й Головного Отамана військ УНР С. Петлюри, Виконавчий Орган заздалегідь (3. 3. 55) ухвалив покликати Організаційну Комісію в складі Віце-президента генерала О. Удовиченка, проф. Б.

Мартоса й ген. Р. Дашкевича, щоб подати до відома українського громадянства, що Державний Центр бере на себе ініціативу всенационального відзначення роковин.

У порозумінні з Виконавчим Органом 15 грудня 1955 р. проф. Б. Мартос, як член Організаційної Комісії, скликав збори представників усіх політичних і військових організацій, у тім і Центрального Представництва Української Еміграції в Німеччині (ЦПУЕН), які створили Центральний Комітет для вшанування пам'яті С. Петлюри й обрали Президію Комітету. Головою Комітету обрано Б. Мартоса, заступниками голови — Є. Гловінського й С. Довгала, секретарем А. Мельника, членами — Ф. Пігідо, полк. М. Стечишина, Р. Ільницького та Д. Миськова. Президія відбувала щотижня свої наради й провадила організацію відзначення роковин в усіх країнах, де тільки перебуває українська еміграція. Слід підкреслити, що українське громадянство, без різниці політичних та інших поглядів, масово взяло участь у підготовленні й відзначенні роковин смерті Головного Отамана. Відзначення трагічної смерті Симона Петлюри в усіх країнах відбувалося урочисто й величаво. Духівництво всіх зіровизнань відправляло служби Божі, у всіх містах і осередках, де живуть українці, відбулися урочисті академії з доповідями й мистецькими програмами, серед присутніх всюди було чимало чужинецьких гостей та репрезентантів офіційних і громадських та культурних організацій. Це свято смутку фактично перетворилося в могутню всеукраїнську й навіть міжнародню маніфестацію, про перебіг святкувань міжнародня преса вмістила статті, як також чимало було присвячено друкованих матеріалів особі С. Петлюри й визвольним змаганням українського народу.

Представництво ВО в США в співдії з ВУАН видало вельми цінну книгу творів С. Петлюри, в якій поміщено його статті, листи та різні матеріали, які характеризують творчість та діяльність того, хто життя своє віддав за Україну.

Виконавчий Орган також видав книжку в англійській мові, присвячену жидівсько-українським взаєминам. Цю публікацію зладив Керівник Ресорту Преси й Інформації Ф. Пігідо. ВО розіслав її визначнішим політичним діячам, міським та університетським бібліотекам, українським організаціям Америки, Канади, Англії та Австралії, а також окремим особам.

Радіовисильні в десятках мов передавали вісті про відзначення роковин та про особу, якій вони присвячені. Не відбулося це святкування й без тенденційних виступів деяких явних чи прихованих противників. Для прикладу можна навести повідомлення «Голосу Америки» з 21. 5. 56 в російській мові. В його програмі, що зветься «Голос історичної правди», допущено

зловороже насвітлення подій в Україні й наскрізь неправдиво було передано обставини вбивства Головного Отамана з тенденцією глорифікувати вбивника Шварцбарта. Заступник Голови ВО С. Довгаль відвідав Генерального консула США в Мюнхені й склав протест проти неправдивого й ворожого виступу «Голосу Америки», а властиво його російської редакції. Генеральний консул негайно зарядив розбір цієї справи й доручив виправити недопустиму помилку. Пізніше та сама редакція передала кілька об'єктивних повідомлень про відзначення роковин і в дальших своїх висиланнях повстримується подавати тенденційні вісті про українську справу, а іноді подає їх в об'єктивному дусі.

Представництва Виконавчого Органу УНРади у всіх країнах взяли на себе ролю ініціаторів та організаторів цієї маніфестації українського визвольного руху.

Зупиняємося на характеристиці відзначення роковин, бо воно дійсно відбулося з належною урочистістю та у всесвітньому масштабі, що заманіфестувало силу українського визвольного руху й показало організаторські здібності нашого політичного й громадського активу та оперативність українських культурних, наукових і журналістичних сил.

Виконавчий Орган УНРади вважає за свій обов'язок висловити щирю подяку всім організаціям, установам і окремим особам, які спричинилися до успіху цієї всенациональної маніфестації.

Відзначення роковин смерті Президента УНР А. М. Лівницького

В перші роковини смерті Президента А. М. Лівницького Виконавчий Орган влаштував урочисту академію в Мюнхені з доповіддю проф. Є. Гловінського. Академія відбулася при участі широких кіл українського й чужинецького громадянства 16 січня 1955 року.

Такі відзначення роковин відбулися й по інших центрах української еміграції, наприклад, в Нью Йорку, в Торонті та інших містах заходами представництва ВО та громадських і політичних організацій.

Діючи через Представництво ВО в США, Ресорт Фінансів організував збірку серед українського громадянства на будову пам'ятника на могилі Президента А. М. Лівницького. Пам'ятник був побудований і 17. 6. 56 посвячений на Вальд-Фрідгофі в Мюнхені. Українське громадянство в США щиро відгукнулося на заклик ВО й Представництва та склало пожертви, які й дали можливість побудувати пам'ятник. Всім жертводавцям Виконавчий Орган висловлює щирю подяку.

Акція оборони права азилу української еміграції та оборони перед примусовою репатріацією.

Підписання договору між ССРСР та Австрією в травні 1955 р., в якому пункт 16-й містив небезпеку видачі емігрантів советським органам влади, викликало потребу негайних заходів з боку ДЦ УНР перед міжнародними чинниками. Президент УНР д-р Степан Витвицький, у порозумінні з ВО, звернувся до президента Двайта Айзенгавера телеграмою, в якій просив «вжити свого авторитету й заходів, щоб було пошановане святе право азилу, яке є одним із головних досягнень людської культури, та щоб була признана охорона безпеки zagrożених в Австрії українських емігрантів».

Така ж небезпека виникла після нав'язання дипломатичних взаємин між Німецькою Федеральною Республікою й ССРСР. Виконавчий Орган звертався з меморандумом до німецького уряду та до урядів інших великодержав з проханням подбати про охорону права азилу української еміграції.

На весні 1955 р. Московська комуністична влада проголосила декрет про т. зв. амністію для емігрантів й поставила перед західними державами домагання сприяння репатріації «советських громадян». Тоді ж заходами Москви в Східньому Берліні створено спеціальний «Комітет за повернення на батьківщину» на чолі з ген. Михайловим. На доручення ВО Керівник Ресорту Преси й Інформації Ф. Пігідо негайно скликав спеціальну конференцію представників преси та громадськості, де було вироблено ряд заходів щодо спрямування й координування протирепатріаційних заходів української еміграції.

Проти репатріаційної акції було організовано об'їзд членами Виконавчого Органу, Президією УНРади та членами окремих партій, більших скупчень української еміграції, для протиакції.

Одночасно Виконавчий Орган УНРади поробив заходи перед найвищим комісаром Організації Об'єднаних Націй у справі еміграції п. Арнольдом Роргольтом, німецькими, австрійськими, американськими та іншими урядами в справі охорони української еміграції перед примусовою репатріацією. На свої листи й звернення ВО одержав відповіді з повідомленнями, а також були проголошення відповідальних представників західних держав, що уряди країн поселення нашої еміграції не допустять ніякого примусу й забезпечать надалі право азилу, яким користувалася еміграція різних народів досі. ВО також звертався до різних міжнародних чинників про забезпечення української еміграції працею, відповідною до фаху кожної особи, або матеріальною допомогою. Слід підкреслити, що урядові чинники, напр., в Зах. Німеччині,

значною мірою подбали про влаштування на роботу працездібних наших людей, а німецькі й американські установи соціальної опіки продовжували видавати допомогу непрацездібним або безробітним емігрантам. Також були полегшені умови виїзду до США, особливо з Австрії, Зах. Німеччини й інших країн Європи.

В порозумінні й співпраці з Українським Центральним Об'єднанням в Австрії була переведена акція оборони української еміграції перед спробами советських органів влади примусово репатріювати українців, яку вони робили в квітні 1956 р. З метою інформації українців відбулися об'їзди таборів, де перебували наші люди, й коли до деяких таборів приїздили представники советської репатріаційної комісії з метою пропонувати емігрантам повернутися до ССРСР, то їх належно зустрічали українці, не бажаючи з ними навіть говорити.

Ми звертали Вашу увагу на цю акцію, бо вона торкається життєвих інтересів наших громадян і Виконавчий Орган мірою своїх сил і спроможностей зробив усе, що тільки міг, щоб боронити життя й безпеку нашого громадянства у вільному світі.

Інформативна служба

Інформування української преси, краєвих і місцевих органів ДЦ УНР та української громадськості про перебіг українського політичного життя, про діяльність Виконавчого Органу УНРади й цілого ДЦ УНР відбувалося через Бюлетень Укр. Інформ. Бюра. За звітний період видано 45 чисел цього Бюлетеню, що висилався приблизно на 800 адрес. Більшість пресових органів друкували на своїх сторінках повідомлення ВО. Чимало було вміщено інформативних статей в українській пресі, які виготовив або організував Керівник Ресорту Преси й Інформації.

Крім заходів з боку Виконавчого Органу, Представництва у поодиноких країнах самі дбали про інформацію українського й чужинецького громадянства та вміщали статті в своїх і чужинецьких часописах. Тому чимало появилася статей переважно інформативного чи історичного характеру про Україну в пресі Англії, Франції, Італії, Іспанії, США, Канади, Бразилії, Аргентини та інших країн.

Зусиллям Виконавчого Органу й Ресорту Преси та Інформації видано збірник матеріалів і документів III Сесії УНРади. Цей збірник цілком розійшовся серед українського громадянства й став потрібним довідником українських діячів. Тираж збірника — 3 000 примірників.

Так само з нагоди тридцятої річниці смерті Голови Директорії С. Петлюри Ресорт Преси й Інформації видав книжку-збірник в англійській мові про українсько-жидівські відносини під-

час революції 1917—21 рр. під назвою: «Material Concerning Ukrainian-Jewish Relations during the Years of the Revolution (1917-1921)». Preface by F. Pigido — Head of the Editorial Board. München. 1956. Тираж книжки 2000 примірників. Про розповсюдження її уже згадувано вище.

Чимало наукових праць українських дослідників, у тім і членів УНРади, було поміщено в Українському збірнику та в англomовному виданні Інституту, як також чимало наукових праць вийшло окремими книгами. Виконавчий Орган прикладав свої зусилля до того, щоб тематику згаданих праць і їх зміст наблизити до потреб визвольного руху та до обслуговування культурних потреб українського народу.

Як ми вже згадували вище, утримуванню контакту з нашим народом в Україні допомагали радіовисильні, що передавали вісті в українській мові.

Радіовисилання в українській мові проводили: «Голос Америки» (Вашінгтон), італійське радіо-Рим, радіо-Мадрид, радіо-Канада, а також радіо «Визволення» в Мюнхені, що почало висилати вісті в українській мові 16 серпня 1954 р. Ця радіовисильня передавала двадцятихвилинну програму впродовж 12 годин. Від 30 жовтня 1956 р. кількість хвилин збільшено до 30 і цю програму передається впродовж 15 годин на добу. На жаль, і досі з технічних причин не вдалося досягнути того, щоб ця радіовисильня передавала свої вісті для слухачів у Європі, хоч ВО й Ресорт Преси та Інформації чимало вживав заходів, щоб поширити діапазон тих висилань для всіх країн світу. Зі всіма згаданими радіовисильнями Ресорт Преси й Інформації ВО підтримував контакт, намагаючись впливати на характер їхніх радіовисилань. Звичайно, всі ці радіовисильні передають матеріал, який не завжди відповідає нашим бажанням, властиво передають вони не все, що ми вважали б за потрібне, але й те, що вони пересилають, безперечно корисне для українського слухача в нашій батьківщині. Вони викривають неправдиві й тенденційні повідомлення совєтської пропаганди, присвячують чимало своєї уваги питанням колоніальної залежності України від Москви, визискові робочої сили нашого народу, політичному гнобленню національної культури; так само питання винародовлення, що його вживає большевицька влада щодо українського народу. У своїх висиланнях згадані радіовисильні відзначають історичні дати боротьби українського народу за своє визволення з-під большевицької диктатури й широко інформують про життя й діяльність української еміграції, про її наукові, культурні й мистецькі досягнення. Радіовисилання — це єдиний спосіб контакту з нашим народом, тому й надаємо їм великої ваги в умовах тоталітарного гноблення України. В липні 1954 року Президент УНР д-р Степан Витвиць-

кий в супроводі членів ВО М. Хробака й М. Воскобійника відвідав українські оселі в Регенсбурзі, Ляндсгуті та в Інгольштадті, де виступив з промовами, які наше громадянство зустріло з великою прихильністю. В серпні того ж року Президент УНР, у супроводі члена ВО Ф. Піріді, відвідав табори поселення українців у британській зоні Зах. Німеччини, де його зустрічали делегації таборів Бухгольц, Шеленбург та Ботфельд, а потім Августендорф, Дінгольц, Гайденау та Фалькенберг-Фішбек. На зборах громадянства Президент УНР виступав з промовами, інформуючи маси української еміграції про діяльність і завдання ДЦ УНР. У вересні того ж року Президент відбув зустріч з українським громадянством у Парижі, де теж його вітало українське громадянство, перед яким він виступив з промовою, закликаючи до єдності навколо ДЦ УНР.

На святкуваннях дня проголошення самостійності й соборності України в р. 1955 виступали члени ВО, наприклад, в Інгольштадті виголосив доповідь С. Довгаль з нагоди цього свята та про політичну ситуацію й діяльність Виконавчого Органу. Року 1956 там же виступав з доповіддю член УНРади М. Добрянський, а в Штутгарті — О. Юрченко. Члени ВО М. Хробак і Ф. Піріді, а також члени УНРади М. Воскобійник, В. Доленко, М. Добрянський, також В. Міняйло та інші виступали в 1955 й 1956 рр. з доповідями в українських оселях в Н. Ульмі, Регенсбурзі, Інгольштадті, Валці, в Ессені, Гамбурзі та в інших осередках брїт. зони. Всюди відбулися доповіді про діяльність ДЦ УНР перед масами слухачів, зокрема було відлено увагу питанням т. зв. репатріації та большевицькій акції у цій справі. На зборах українське громадянство ухвалювало резолюції про підтримку ДЦ УНР і ці резолюції друковалися на сторінках української преси. Року 1955 відвідав українців у Бельгії голова ВО С. Созонтів та виступав там з доповіддю на прилюдних зборах, подаючи інформації про діяльність ВО та про завдання, які стоять перед ДЦ УНР і перед українською еміграцією.

Безпосередній зв'язок з українським громадянством відбувався весь час між III і IV сесіями УНРади і в інших країнах, де виступали діячі та прихильники ДЦ УНР, про що повідомляла наша преса.

Ресорт Преси й Інформації влаштовував пресові конференції з приводу важливих сітових або внутрішньоукраїнських подій і таким чином спрямовував інформативну службу в належному напрямі.

Події на Угорщині й реагування на них

Революція в Угорщині, спрямована проти большевицького гноблення і втручання совєтського уряду до внутрішніх справ цієї країни, ви-

кликали глибоке обурення серед демократичного громадянства всього світу, надто серед українців, які зазнали і зазнають лихої долі під комуністичною диктатурою. Виконавчий Орган відразу реагував на ці події своїм зверненням з відозвою до вояків-українців, які служать у советській армії. Відозва мала широкий розголос, була передавана по радіо в різних мовах та друкована на сторінках української й чужинецької преси. Особливо прихильно відозва була прийнята в колах угорської еміграції в усіх країнах Європи, Америки Північної й Південної. Представництва ВО в Бразилії, Аргентині, й Венесуелі сповіщають, що їх відвідували делегації угорських організацій та складали подяку за дружнє ставлення до визвольної боротьби угорського народу.

Діючи через Ресорт Закордонних Справ, Виконавчий Орган звернувся телеграмою до Ради Європи, в якій протестував проти втручання советської влади до внутрішніх справ Угорщини та проти поневолення України. З ініціативи угорської громадськості в Мюнхені в жовтні м. р. був створений комітет для справ Угорщини, до якого ввійшли представники поневолених народів ССРСР, представники т. зв. сателітних

країн і балтійських народів. До участі в цьому комітеті були запрошені й представники ВО УН Ради. Комітет організував допомогову акцію, яка масово почала прибувати до країн Європи після подавлення повстання большевицьким військом. За чуле ставлення до угорської боротьби представники угорських організацій висловлювали подяку українським делегатам.

Спільно з Паризьким Бльоком, його відділом у Мюнхені, був організований мітинг протесту, що відбувся 11 листопада 1956 р. при участі понад дві тисячі присутніх. На мітингу від ВО УН Ради виступали з промовами М. Хробак у німецькій мові і С. Довгаль в мові українській. Серед численної громадськості поневолених народів було чимало німецьких діячів, які теж виступали з промовами, приєднуючись до голосів протесту проти поневолення народів Східної й Середньої Європи. Масовий мітинг протесту справив велике враження на присутніх громадян різних національностей, про нього широко згадувала преса й радіовисильні у всіх мовах подавали вісті, переказуючи зміст промов, виголошених на мітингу та наводячи резолюції, що були одноставно ухвалені.

Діяльність у секторі зовнішніх справ

Виконавчий Орган, діючи через Ресорт Закордонних Справ, реагував на визначні події в світі, що стосувалися України, або використовуючи різні нагоди, ставив справи визволення України перед зовнішніми чинниками, звертаючись до них із своїми меморандумами чи телеграмами.

У квітні 1954 р. була надіслана телеграма до Женевської конференції міністрів великодержав, яку підписали також і екзильні центри т. зв. сателітних країн та балтійців. В телеграмі вимагали усунення советської окупації з країн Східної й Середньої Європи. В жовтні 1954 р. ВО звернувся до Організації Об'єднаних Націй з меморандумом, що був адресований на ім'я Генерального Секретаря ООН Даг Гамершільда. В цьому меморандумі було подано інформації Об'єднаним Націям про примусове виселення української людности до Казахстану, Сибіру та Приморської області й висловлено протест проти насильства над українським народом, як також пропозицію поставити справу примусової депортації українців на розгляд ООН і створити спеціальну комісію, «яка б розслідила мотиви й наслідки масового переселення людности України.»

На цей меморандум Виконавчий Орган одержав відповідь від ООН, в якій сповіщено, що від уряду ССРСР Об'єднані Нації вимагатимуть

в'яснень і після того будуть розглядати цю справу відповідні органи ООН.

У червні 1955 р. ВО звернувся до ООН листом з нагоди 10-річчя занування Організації Об'єднаних Націй у Сан Франціско, в якому заявив, що «Україна не має правдивого представництва в тій установі, адже комуністичний уряд УССРСР, накинений їй Москвою разом з комуністичним режимом, ні в якій мірі не є виразником думки і волі українського народу, а тому й делегати того уряду в Об'єднаних Націях не можуть уважатись речниками України.»

В липні 1955 р. Виконавчий Орган, спільно з Радою Білоруської Народної Республіки, звернувся до голів урядів США, Англії та Франції з меморандумом, у якому в'яснив підступні заходи уряду ССРСР щодо т. зв. коекзистенції, що це тільки зміна тактики, яку уряд ССРСР застосовує з метою прикриття дальших агресивних плянів та для зміцнення поневолення підбитих народів. У випадку, якби вільні країни Заходу почали здійснювати коекзистенцію, то співпраця з комуністичним урядом підірвала б силу спротиву поневолених народів ССРСР, які боряться проти комуністичного насильства за визволення й віднову своїх незалежних демократичних держав.

У жовтні 1955 р. ВО звернувся з меморандумом до міністрів закордонних справ США, Ве-

ликобританії й Франції, а відпис цього меморандуму переслав Генеральному Секретареві ООН і міністрові закорд. справ Західної Німеччини. В меморандумі подано відомості про становище українського народу під московсько-комуністичною окупацією, про постійну боротьбу українського народу проти тоталітарного комуністичного режиму за віднову своєї державности й висловлене прохання, щоб конференція міністрів закордонних справ великодержав у Женеві поставила питання здійснення суверенности України на порядок своїх нарад та щоб уряди країн вільного світу приклали всіх старань до того, щоб незалежна Українська Народня Республіка була відновлена на своїй етнографічній території.

На цей меморандум ВО одержав відповідь від шефа секції департаменту справ політичних і Ради Безпеки Об'єднаних Націй, в якій повідомляється, що «Ми взяли до уваги зміст Вашого повідомлення в меморандумі від 12. X. 55, що буде передано до диспозиції членів Об'єднаних Націй.»

ВО також одержав відповідь і подяку від Державного Секретаря Джон Фостер Даллеса, який підтверджує отримання меморандуму й заявляє, що «цінить Ваші заходи довести до його відома погляд Вашої організації.» Лист цей був пересланий через Американського Генерального консула в Мюнхені.

Слід зазначити, що копії меморандуму до Голів урядів США, Великобританії й Франції, а також меморандуму до міністрів закордонних справ цих країн були передані в Женеві всім амбасадам, що акредитовані в цій країні. Також була скликана пресова конференція з нагоди подачі тих меморандумів, на якій уповноважений Виконавчого Органу поінформував представників преси про мотиви звернення ВО до найвищих представників великодержав у справі визволення України.

В серпні 1955 р. ВО переслав звернення за підписом членів Президії УНРади до Міжпарламентарної Унії, яка відбувала свою 44 сесію в Гельсінках. У зверненні висловлено протест проти того, що представники т. зв. верхньої Ради УСРР мають бути репрезентантами України, їх український народ не обирав, вони призначені комуністичною партією, а натомість законним урядом України є Державний Центр УНР в екзилі.

В листопаді 1956 року, спільно з представниками національних центрів поневолених народів, що об'єднані в Лізі Визволення народів СРСР, Виконавчий Орган вислав меморандум до Міжпарламентарної Унії, яка відбувала свою чергову сесію в Банкоку. В меморандумі подано відомості, як комуністична Москва насильством і розбоям підбивала країни неросійських народів, нищила їхні незалежні республіки й наста-

новляла свою комуністичну владу, а тепер накиненим нашим народам т. зв. верховні ради вислали своїх представників до Міжпарламентарної Унії. Національні Центри поневолених народів СРСР протестують проти участі в Міжпарламентарній Унії представників насильницьких режимів і доводять до відома парламентарних діячів вільного світу, що поневолені народи ніколи їх не визнають за своїх репрезентантів. Цей меморандум був виданий друком в англійській і циклостилєвим друком в німецькій мовах та переданий на пресовій конференції представникам міжнародної преси, розісланий політичним діячам, часописам, бібліотекам вільних країн світу.

В березні 1955 р. ВО вислав листа до Державного Секретаря США Джона Фостера Даллеса з приводу його промови, що він її виголосив перед членами Товариства Зовнішніх Справ 17. 3. 1955 р., в якій твердив, немовбито в СРСР існують дві групи росіян, з яких одна пильнує добробуту свого народу, а друга дбає про світову революцію. В своєму листі ВО звернув увагу міністра Даллеса на проблематичність боротьби згаданих груп, ба навіть самого існування їх в СРСР, а також заперечив можливість «співіснування» країн вільного світу з советською системою. В своєму листі ВО підкреслив незаперечний факт постійної боротьби народів СРСР за своє визволення, про що міністер Даллес у цій своїй промові не згадав ані словом, та що це справляє враження, ніби чільні діячі вільного світу легковажать боротьбу поневолених народів або обходять її мовчанкою, роблячи спроби налагодити «співіснування» з советами, що для Виконавчого Органу УНРади видається не реальним і просто марним та безпідставним сподіванням.

Не доводиться й говорити, що пізніші події і взаємини демократичних країн з СРСР підтвердили наші прогнози та показали реальність передбачень Виконавчого Органу.

Ліга Визволення Народів СРСР (Паризький Бльок)

Національні центри поневолених народів СРСР, як відомо, створили в 1953 р. в Парижі Бльок, який придбав назву міста свого постановлення. На конференції в жовтні 1955 року це міжнародне об'єднання прибрало назву — Ліга Визволення Народів СРСР (Паризький Бльок). В цій конференції брали участь представники національних центрів: Азербайджану, Білоруси, Вірменії, Грузії, Ідель-Уралу, Північного Кавказу, Туркестану та України. Українську делегацію складали: С. Довгаль (голова), Ф. Пігідо, М. Хробак, М. Воскобійник, Є. Гловінський, В. Діберт, М. Добрянський та О. Юрченко. Та конференція була важлива не тільки з погляду політичного, адже на ній ухвалено чимало постанов установчого характеру, але й під оглядом

організаційним, бо ухвалила статут, в якому зафіксовано нову назву — Ліга Визволення Народів СРСР (Паризький Бльок), видала відозву до російської демократичної громадськості, звернулася з листом до міністра Даллеса, канцлера Аденауера, президента АКВБ Говленда Саржента та до інших визначних особистостей політичного світу. Конференція також розглянула заяви Верховного Козацького Представництва й Кримсько-Тюркського національного центру.

Обидві ці заяви були передані на попереднє узгодження справи прийняття цих двох центрів у члени Ліги Виконавчому Органові УНРади й іншим безпосередньо зацікавленим національним центрам сусідніх країн. Питання Кубані, а з тим і зв'язана справа прийняття Верховного Козацького Представництва у члени Ліги, як також і питання прийняття в члени Ліги Тюрксько-Татарського Національного Центру Криму, було докладно обмірковане на кількох засіданнях Президії Політичної Комісії УНРади і на засіданнях Виконавчого Органу. Обидва ці органи вирішили поставитися до прийняття їх у члени Ліги позитивно. Після попередніх уточнень при зустрічах з представниками обох згаданих центрів членів ВО УНРади, обидва ці центри були прийняті в члени Ліги на її конференції в серпні 1956 року.

Конференції Ліги чи засідання її Комітету, до якого входять по одному представникові від кожного національного центру, відбувалися по кілька разів на рік, на засіданнях обмірковували актуальні питання поточної політики, налагодження контактів і співпраці з національними центрами країн т. зв. сателітів і балтійських країн, налагодження контактів з іншими міжнародними політичними організаціями й політичними колами вільного світу, налагодження співпраці з АКВБ тощо. В час між засіданнями Комітету Ліги чи її конференціями провадить діяльність Президія Комітету Ліги і Контактні Комісії, які існують в Парижі, Мюнхені, Нью Йорку та Істанбулі. Визначну діяльність провадять Контактні Комісії Ліги в Мюнхені та в Нью Йорку, які влаштовують свої наради й прилюдні виступи чи то на пресових конференціях або мітингах, як це було 11 листопада 1956 року, коли відбулися великі мітинги в Мюнхені та в Нью Йорку. Після різних спроб налагодити співпрацю Ліги з АКВБ, що їх робили впродовж 1953—1956 років, коли Американський Комітет стояв на становищі створення одного центру неросійських народів з представниками центру російського, і це ставив АКВБ як передумову своєї співпраці з еміграцією народів СРСР, було досягнуто в переговорах з АКВБ того, що він погоджувався співпрацювати на основі створення двох центрів — одного, складеного з неросіян, фактично з Паризьким Бльком, другого з російських організацій. Коли цей проєкт співпраці на основі двох центрів відпав, то в

грудні 1955 року відбулася зустріч С. Довгала й Алі Кантеміра з президентом АКВБ Говлендом Саржентом, під час якої два згаданих представники Паризького Бльоку поставили питання про можливість співпраці безпосередньо з Паризьким Бльком і відступити від наміру творити один центр чи два центри для такої співпраці. Наша аргументована розмова кінчилася тим, що м-р Говленд Саржент запропонував скласти плян праці, що саме Паризький Бльок міг в цей час робити, що АКВБ міг би той плян обмірковувати й остаточно про таку форму співпраці з Лігою вирішити. В лютому 1956 р. відбулося засідання Комітету Ліги, на якому обмірковано проєкт С. Довгала, стверджений Виконавчим Органом, і його Комітет Ліги прийняв як основу. В квітні 1956 р. відбулося засідання Комітету Ліги, на якому ще раз той плян був переглянений і ухвалений і з листом голови Президії Комітету Ліги від 18. 5. 56 був пересланий АКВБ. В липні АКВБ листом, підписаним м-ром Печ, кілька пунктів пляну було прийнято. Таким чином АКВБ прийняв нашу пропозицію про співпрацю безпосередньо з Лігою Визволення Народів СРСР і тим ще раз підтверджено вже на письмі, що всі попередні проєкти співпраці з АКВБ відпали. Так Ліга досягла бажаної форми співпраці й тепер немає потреби дискутувати над проєктами, які були колись вироблені Паризьким Бльком, бо вони вже перейшли в забуття.

Конкретний плян праці Ліги вже реалізується або перебуває в стадії підготовки до реалізації окремих акцій різного характеру, про які буде мова і спеціальна доповідь на засіданні Комісії Закордонних Справ, щоб не утруднювати деталями пленум УНРади.

На засіданні Комітету Ліги (в поширеному складі) Президент УНР д-р Ст. Витвицький зробив доповідь про діяльність Контактної Комісії в Нью Йорку та про визвольну акцію, яку провадять представники поневолених народів СРСР перед зовнішніми чинниками в США, а також поставив цілий ряд актуальних проблем, що стоять перед Лігою і всіма активними силами народів, які входять до Ліги. Засідання це відбулося 27 жовтня 1956 р., себто саме під час революційних подій в Угорщині. Тоді ж було ухвалено влаштувати мітинг протесту проти окупації комуністичними збройними силами Угорщини й країн народів, об'єднаних в Лізі. В Парижі і Мюнхені провадилась протестна акція спільно з представниками сателітів і балтійських країн. До Парижу була вислана окрема делегація, яка мала взяти участь у конференції представників сателітних країн, в Мюнхені — в подібних спільних акціях, що й було з успіхом виконано.

Ми зупинилися над характеристикою діяльності Виконавчого Органу на терені Паризько-

го Бльоку, вважаючи ту діяльність одним з важливих завдань, яке Виконавчий Орган переводив увесь час у життя спільно з представниками дружніх нам народів. Ліга Визволення Народів ССРСР (Паризький Блок) виправдала своє призначення, адже від 1953 року ми діємо спільно з іншими національними центрами поневолених народів ССРСР і маємо чимало спільних успіхів і досягнень. Дружба наша з об'єднаними народами зміцнилася, ми з ними маємо спільну мету і всі наші народи найбільше зацікавлені в усуненні большевицько-московської окупації з наших країн, бо вже ось майже сорок років поневолені народи ССРСР кривавляться в боротьбі з окупантом і всі ми віримо, що спільними силами допоможемо визволитись нашим країнам з цієї важкої неволи та відновити свої незалежні демократичні держави, які і в майбутньому боронитимуть свободу та незалежність вільних республік. Досі Ліга виступала перед зовнішніми чинниками вільного світу одностайно і це є запорукою дальшої співпраці для добра об'єднаних у Лізі народів.

Наша співпраця з тими народами розрахована на ближчу й дальшу мету, тому Виконавчий Орган мусить уділяти свою непослаблену увагу й активність на терені Ліги Визволення Народів ССРСР, дбаючи не тільки про свої національні інтереси, але й прислухуючись до потреб та інтересів дружніх нам поневолених народів.

Україна в Європейському Русі

Ще в році 1950 було засноване в Мюнхені Українське Т-во Європейського Руху і це Т-во розвинуло було свою діяльність, нав'язуючи контакти з відповідними центрами цього Руху. Але виїзд діяльних членів Т-ва до нових країн поселення майже зупинив цю важливу роботу. За цей час з ініціативи кількох громадян в Аугсбурзі створилося окреме товариство, яке брало участь у міжнародних конференціях та різних виступах Європейського Руху в Німеччині і в інших країнах. Виконавчий Орган робив заходи, щоб відновити засноване в 1950 році Т-во та поєднати зусилля з товариством аугсбурзьким, відбув наради з представниками цього останнього, але ці змагання досі не дали позитивних результатів. Це завдання лишається до реалізації для майбутнього Виконавчого Органу.

Тепер входить до Європейського Руху українська соціалістична молодь. Українців прийнято в члени Молоді Соціалістичного Руху для З'єднаних Держав Європи на 2 Конгресі цієї організації 16-17 лютого 1952 р. у Франкфурті. Українськими делегатами були на тому конгресі Іван Цікало і Богдан Феденко. Потім українські делегати брали участь в конгресах Молоді СРЗДЕ в Льежі, в травні 1953 р. і в Ле Праде в 1954 р., в 5 Конгресі Молоді СРЗДЕ 14-15 січня 1956 р.

в Брюсселі й тоді був обраний до Бюра цієї організації український делегат, Богдан Феденко.

Також проявляв активну діяльність у Європейському Русі відомий діяч і великий прихильник цієї ідеї Світозор Драгоманов, який брав участь у кількох конгресах, а тепер, перебуваючи в США, підтримує листові зв'язки з організаціями й визначними діячами Європейського Руху та співпрацює в пресових органах, переважно французьких.

З наведеного виходить, що зв'язок з Європейським Рухом українці мають, тільки той зв'язок необхідно зміцнити і надати йому ширших форм. Виконавчий Орган звертався до Ради Європи з своїми меморандумами, підносячи українську проблему й висвітлюючи визвольні завдання української політики. В жовтні 1956 р. Виконавчий Орган звернувся до чергової сесії Ради Європи телеграмою, в якій просив звернути увагу на важке становище України під большевицьким режимом та вжити відповідних заходів, щоб насильство над Україною було усунене й забезпечене українському народові демократичне право на вільне життя в своїй країні.

Зв'язки з екзильними центрами Литви, Латвії та Естонії

З екзильними центрами Балтійських країн Виконавчий Орган встановив зв'язки ще в 1949 році. Від того часу відбуваються з представниками тих центрів зустрічі й наради щороку або й кілька разів на рік. На нарадах відбувається обмін інформаціями про політичну роботу ДЦ УНР і Балтійських державних центрів, обмірковуються спільні завдання, які стоять перед народами, що їх згадані центри репрезентують, координуються політичні заходи, яких уживають перед міжнародними чинниками в справах визволення своїх країн з-під большевицької займанщини, обмірковують плани спільних акцій тощо. Впродовж останніх років (1955-57) до програми нарад входили також питання оборони права азилу еміграції в країнах Західної Європи й оборона перед примусовою репатріацією тих емігрантів, які не бажають з політичних, релігійних та інших причин повертатися до поневолених країн ССРСР.

Зокрема в липні 1954 року відбулася нарада Заступника Голови ВО УНРади С. Довгала з міністром закордонних справ балтійських країн д-ром Карвелісом, на якій були обмірковані заходи перед Організацією Об'єднаних Націй та інші поточні справи, серед них і питання депортації большевицькою владою населення країн Балтики та України.

В травні 1955 р. відбулася нарада з членами урядів Балтійських країн та членами ВО УНРади в Штутгарті; в нараді брали участь з українського боку Заступник Голови ВО С. Довгаль

і Керівник Ресорту Закордонних Справ Дм. Андрієвський. На нараді з ініціативи українських представників були обмірковані питання ближчої форми об'єднання й спільних виступів перед країнами вільного світу екзильних урядів Балтики та України.

В вересні 1956 р. відбулася нарада з членами урядів Балтики. Серед інших питань актуальної політики було порушено справу підписання меморандуму екзильних урядів сателітних країн і Балтики до ООН, в якому порушені питання кордонів України у зв'язку з Ялтинською угодою великодержав та в якому було проведено розмежування між Україною й Польщею. Представник Виконавчого Органу заперечив слушність тверджень того меморандуму щодо претенсій сателітних країн до території України і звернув увагу членів урядів Балтики на порушення солідарності в справі оборони територіальних інтересів українського народу. В лютому 1957 р. на нараді з міністром д-ром Карвелісом у Мюнхені були обмірковані питання координації політичних дій та питання участі українського представництва у виступі країн Балтики в Бонні, як також справи нав'язання ближчої співпраці екзильних національних центрів країн Балтики з національними центрами поневолених народів ССРСР, які входять до Ліги Визволення Народів ССРСР. На підставі домовлення, що сталося на цій нараді, в березні 1957 року має відбутися конференція представників ВО й урядів країн Балтики з метою вироблення плану спільних дій на міжнародньому форумі.

Комісія Керстена

У червні 1954 р. прибула до Мюнхену Комісія під проводом Керстена, яку призначено Палатою Репрезентантів США та яка складається з членів американського парламенту. Комісія провадила досліди большевицької агресії на країни неросійських народів ССРСР в 1917-21 рр., їх збройне завоювання, а також репресії, геноцид і виморювання голодом народів та всі інші форми переслідувань за політичні, релігійні, соціальні, національні й інші переконання, які не відповідали поглядам і політичному устрою, що його запроваджували комуністи в завойованих країнах. Виконавчий Орган, члени УНРади й українські громадські та політичні організації створили спільний комітет для сприяння акції Комісії Керстена, яка й була з успіхом переведена. На допитах Комісії виступили на запрошення ВО інж. Ф. Пігідо, ред. М. Ковалевський та інші діячі, колишні члени урядів вільної України, політичні, церковні, професійні, культурні й інші діячі з-під большевицької займанщини, які самі були репресовані комуністичною владою й свідчили про важкі форми большевицьких репресій і переслідувань та вбивств, що їх масово переводили большевицькі окупан-

ти на Україні за весь час свого панування. Ця акція була переведена з дуже корисними наслідками, в 1955 р. були видруковані протоколи слідства Комісії Керстена й записані до «Рекордів Палати Репрезентантів США», які в сотнях тисяч примірників розповсюджені в усьому світі серед громадянства різних країн.

Виконавчий Орган діяльно підтримав цю акцію й, придбавши кілька тисяч примірників тих «Рекордів» в англійській мові, з свого боку розіслав їх всім представництвам і багатьом організаціям та бібліотекам українським і чужинецьким, як також визначним політичним діячам різних національностей.

Діяльність ВО на терені Німеччини, зв'язки з німецькими колами

Виконавчий Орган увесь час дбав про налагодження й поширення зв'язків з німецькими політичними, громадськими й культурними організаціями Західної Німеччини, а зокрема намагався налагодити зв'язки з урядовими чинниками. До цих останніх ВО звертався листами й меморандумами в справах оборони інтересів України, вислав листи з нагод різних національно-політичних змін правного становища Зах. Німеччини, як, наприклад, з нагоди проголошення суверенності Німецької Федеральної Республіки, з нагоди роковин і ювілеїв її визначних діячів тощо. На свої листи ВО одержував від тих осіб відповіді з подяками.

В лютому 1954 року Президент УНР д-р Степан Витвицький, як тогочасний Голова ВО УНРади, склав візиту визначним німецьким діячам у Бонні й відбув з ними розмови про українські справи та висловив подяку за приязне ставлення німецьких урядових кіл до української еміграції

Виконавчий Орган розглядав справу об'єднання Німецько-Українських Товариств ім. Рорбаха й ім. Гердера та своїми заходами сприяв тому об'єднанню, вважаючи, що розпорошення сил українців і наших німецьких приятелів у двох товариствах некорисно впливає на їх працю, адже мета тих товариств є цілком однакова. І Виконавчому Органові здавалось, що таке об'єднання вже настало після переговорів і угоди названих двох товариств. На жаль, та угода не була здійснена й обидва товариства діють нарізно, хоч антагонізмів між ними і неприязні ми не спостерігаємо; кожне товариство діє мірою своїх сил серед своїх членів, але й досі не вдалося також ні одному товариству розгорнути діяльність до бажаних розмірів. Діяльність обох товариств, нам здається, мінімальна, навіть кількість членства в них не зросла.

Проте, Виконавчий Орган оцінює діяльність обох товариств як корисну для налагодження

признах взаємнi між нiмецьким i українським громадянством та висловлюється з признанням про їх працю, яку вони провадять цiлком самостiйно, хоч ранiше кола УНРади й мали свого представника в управi Нiмецько-Українського Товариства iм. Гердера, який ще 1955 року з тiєї управи вийшов.

Виконавчий Орган дiяльно пiдтримав влаштування «Дня української культури» 25. 5. 55 у Боннi, що його організувало Нiм.-Укр. Т-во iм. Гердера. Пiд час «Дня української культури» відбувалася вистава творiв українських мистцiв С. Бурачка та Г. Крука, виступала українська оперова спiвачка панi Зарицька, були виголошенi доповiдi зi сторони нiмцiв, голови Т-ва Е. Мiттiха й федерального мiнiстра В. Крафта, а вiд українцiв А. Фiголя та iнших. З нагоди цiєї iмпрези надiйшли привiтання вiд визначних полiтичних дiячiв, мiнiстрiв Нiмецької Федеральної Республiки, канцлера К. Аденавера та iнших, що свiдчить про увагу керiвникiв полiтичним життям Нiмеччини до українських справ. Вiд ВО УНРади взяв участь у «Днi укр. культури» д-р М. Хробак, а також члени УНРади д-р Л. Макарушка, М. Добрянський, Ю. Бойко, чимало представникiв преси, полiтичних дiячiв тощо. Нiм.-Укр. Т-во iм. Рорбаха влаштовує час

вiд часу доповiдi на теми української визвольної полiтики, культури, iсторiї тощо, як, напр., в сiчнi 1957 року відбулася доповiдь члена УНРади М. Лiвицького та iнших нiмецьких i українських дiячiв. Кола УНРади своєю участю пiдтримують дiяльнiсть i цього товариства та сприяють його роботi.

Через свого представника ВО пiдтримує зв'язки з нiмецькими полiтичними колами в Боннi та через нього iнтервенує в рiзних урядових iнституцiях у справах полiтичного й громадського характеру, полагаджуючи доручення ВО УНРади. Поза тим, у 1956-57 рр. відбували зустрiчi члени УСП з провiдними нiмецькими соцiалдемократами, в яких брали участь Б. Мартос, С. Довгаль, В. Дiберт та iншi. При цих зустрiчах обмiрковували питання поточної полiтики, зв'язанi з подiями в краiнах, що перебувають пiд большевицькою окупацiєю.

Слiд зазначити, що визначнi особистостi Зах. Нiмеччини вiдвiдували українськi свята й мiтинги, що їх улаштовували українськi громадськi організації або Лiга Визволення Народiв ССРСР й виступали з промовами, виявляючи симпатiї до українського й iнших поневолених народiв ССРСР.

Представництво ВО в США

На чолi Представництва був, як i за попереднього перiоду, д-р Кость Панькiвський, в час вiдсутности заступав його проф. Иван Паливода. При Представництвi iснує Рада, що складається

рiзних акцiй внутрiшнього й зовнiшнього значення та узгiдуються взаємнi помiж тими організаціями.

Спiльними силами всiх демократичних орга-

Д-р Кость
ПАНЬКІВСЬКИЙ
Представник ВО УН
Ради в США вiд
листопада 1953 до
липня 1956 р.

з представникiв полiтичних партiй-вiдповiдникiв тих, якi в Європi входять до УНРади, а також представникiв Товариства Прихильникiв УНР, централi якого перебуває в Нью Йорку, а вiддiли по рiзних стейтах Америки. У важливих питаннях полiтичного чи громадського та культурного характеру Представництво скликає засiдання Ради, на яких обмiрковуються плани

Проф. Иван
ПАЛИВОДА
Представник ВО УН
Ради в США вiд
липня 1956 до серпня
1957 р.

нiзацiй та українського громадянства в осередках його скупчення влаштовуються манiфестацiї, вiдзначення роковин визначних iсторичних подiй та рiзнi мiтинги i збори з метою iнформацiї, вияву протестiв чи заслухання доповiдiв рiзних референтiв. З визначним успiхом, наприклад, проходять святкування роковин проголошення самостiйности й соборности України 22

Зічня, а в 1956 р. відбулося урочисте відзначення 30-тих роковин смерті Голови Директорії С. Тетлюри в Нью Йорку і по всіх містах, де перебувають українці. США — країна найбільшого скупчення української еміграції, серед якої значний відсоток інтелігенції всіляких фахів, як також чимало наукових і мистецьких діячів. Все це сприяє інтенсивності національно-культурного життя, підвищує його рівень та зацікавлення справами визвольної політики, до чого також спричинюється українська преса, яка значно розвинулася квантитативно й квалітативно.

Слід підкреслити, що зв'язки з американським громадянством, його культурними й політичними організаціями та урядовими чинниками теж значно зросли, про що свідчать офіційні проголошення «Днів Української Незалежності», що їх проводять десятки губернаторів поодиноких стейтів Америки з нагоди святкування роковин проголошення IV Універсалу Української Центральної Ради, а також щорічні виступи представників українських церков з молитвами перед відкриттям засідань Палати Репрезентантів і Сенату США. Тими актами офіційні представники американської влади виявляють не тільки симпатії до українського визвольного руху, але й фактично визнають слушність наших стремлень до своєї незалежної демократичної держави.

Окремої уваги заслуговує діяльність Товариства Прихильників УНР та його місцевих клітин, які провадять працю в ділянці моральної й матеріальної підтримки визвольної боротьби, що її веде український народ на Батьківщині й на еміграції під проводом Уряду УНР в екзилі.

Президент і Представництво Виконавчого Органу в США доповнювали себе взаємно у своїй діяльності. За Президентом між іншим залишилися інтервенції в Державному Департаменті і на терені Конгресу в важливих справах. Так, наприклад, коли в Сенатській Комісії для Зовнішніх Справ приготувалося внесення про виключення України з Об'єднаних Націй, коли певні польські чинники намагалися з нагоди оголошення протоколів Ялтанського договору повести акцію в напрямі ревізії постанов того договору про східні кордони Польщі, — даліше з приводу включення Закарпатської України в систему діяльності організації Вільної Європи, з приводу діяння двох установ для боротьби з більшевизмом, а саме Вільної Європи та АКВБ. Усні вияснення в таких і подібних справах були обґрунтовувані письмовими меморандумами. Такі меморандуми вношено теж в інших питаннях, що торкалися українських позицій в боротьбі з більшевизмом і російським імперіалізмом.

Президент підтримував контакт з провідними членами Конгресу, відвідуючи лідерів обох пар-

тій Сенату, себто демократичної і республіканської та голову Сенатської комісії для Зовнішніх справ.

Такий же самий контакт вдрежував Президент з американськими впливовими політичними діячами з-поза Конгресу, зокрема з університетськими професорами, що, як спеціалісти, є консультантами Державного Департаменту. Їм, як і членам Конгресу, подавали інформаційні матеріали і меморандуми на актуальні політичні теми.

Для встановлення ближчого зв'язку з репрезентацією так званих сателітів, себто Асамблеєю поневолених народів, діючою в Нью Йорку, стала на перешкоді її спільна політична платформа, в основі якої лежить змагання до повернення польських східних кордонів з 1939 року.

За спільною ініціативою Президента, проф. М. Ветухова та пок. А. Марголіна зорганізовано у ВУАН в Нью Йорку колегію жидівських та українських учених для спільних студій і розбудови українсько-жидівських взаємин.

Свій контакт з українським громадянством підтримував Президент участю в національних святах і маніфестаціях. Між іншим, на запрошення українського громадянства Пітсбургу, Президент взяв участь у березні 1955 року в маніфестації, улаженій на його честь, на яку прислали свої листи і привіти губернатор стейту Пенсильвенія і сенатор з того ж стейту, та на яким вітали гостя своїми промовама голова місцевого суду і член конгресу пітсбурзької округи. Президент промовляв на святі роковин Зимового Походу, роковини 10-літньої діяльності організації українських репресованих — ДОБРУС та на громадському вшануванні пам'яті пок. д-ра Л. Мицуги і пок. проф. А. Яковлева.

В червні 1956 року Президент був присутній на маніфестації українців в Торонті з приводу роковин смерті Головного Отамана і виголосив там святочну промову. В липні 1956 року він на окреме запрошення вітав особисто Конгрес Українців Канади в Вінніпегу. При численній участі українського громадянства відбулися його відвідини в Дітройті і Філадельфії.

З нагоди побуту в усіх згаданих місцевостях відбувалися пресвої конференції Президента з представниками англійської преси, у висліді яких були публіковані в пресових органах відповідні інтерв'ю. Інтерв'ю Президента появились теж в органах української преси.

Президентом і Головою Представництва ВО в Нью Йорку д-ром К. Панківським були переведені заходи для реорганізації американської Контактної Комісії Паризького Б'юро, яку відновлено в травні 1956 року. На голову Контактної Комісії обрано д-ра К. Панківського і в тім

характері він перевів низку конференцій з АКВБ. Голова Представництва широкою кореспонденцією вдержував зв'язок з прихильниками Державного Центру і переводив чимало важливих адміністративних та фінансових справ, як, наприклад, приготування свята вшанування Головного Отамана, збірка на видання пропа-

м'ятної книги його творів і збірка на пам'ятник на могилі пок. Президента А. Лівницького. Заходами Представництва були влаштовані наради представників політичних груп з доповідями і дискусією про становище Державного Центру і про сучасне міжнародне положення.

Представництво ВО в Канаді

Після США другою країною скупчення української еміграції є Канада, куди раніше й впродовж останнього десятиліття виїхало з нової еміграції найбільше українських людей, серед яких є чимало інтелігенції. Все це сприяло розгорненню всебічної діяльності громадських, політичних, господарських, культурних, церковних та інших організацій, які були створені ще до другої світової війни, а також чимало заложено нових, які діють переважно в центрах і містах найбільшого осідку нашої еміграції. Побіч із Вінніпегом, найбільшу діяльність виявляють організації в Торонто, де активно провадить роботу й Представництво ВО УНРади, що його репрезентує генерал Михайло Садовський, який перебрав справи Представництва від Володимира Кохана й С. Волинця в рр. 1954-55 та дбає про поповнення його складу.

Представництво ВО по політичній лінії спирається на організації, відповідники яких у Європі належать до УНРади, а також на товариства Сприяння УНРаді, Союз був. Українських Вояків й значну кількість безпартійного громадянства й діячів, які стоять на позиціях підтримки ДЦ УНР. Чимало пресових органів у Канаді сприяють роботі Виконавчого Органу і його Представництва та подають об'єктивні інформації про діяльність, містять статті про минулу й сучасну політичну акцію та визвольну боротьбу українського народу за своє визволення. Представництво й громадські та політичні організації розвинули працю в напрямі політичної й матеріальної підтримки ДЦ УНР та його заходів у внутрішній ділянці та на зовнішньому відтинкові.

Щодо внутрішнього сектору роботи, то вона виявляється в акції консолідації, у відзначенні роковин проголошення самостійності й соборності УНР, що є спільною маніфестацією всього українства. Як приклад таких маніфестацій, слід навести влаштування святкувань 30-тих роковин смерті Голови Директорії й Головного Отамана військ УНР С. Петлюри, що відбулося у всіх осередках перебування українців з належною урочистістю й при участі майже всіх організованих сил країни. До Торонто в червні 1956 року на урочисту академію прибув Президент УНР д-р Степан Витвицький, який виступав з промовою на академії й перед громадян-

ством та якого різні організації Торонто вітали на банкеті, влаштованим на його честь. Ген. М. Садовський супроводив Президента УНР на Конгрес Українців Канади, що відбувався в липні 1956 р., на якому теж виступали з промовами та брали участь у численних нарадах з представниками КУК та іншими діячами, що прибули на цей Конгрес. Представництво й гро-

Генерал
М. САДОВСЬКИЙ
Голова
Представництва
ВО УНРади в Канаді.

мадські організації розповсюджували по всій країні українські й англійські видання, що їх вислав Виконавчий Орган для поширення серед англійського населення, а українські — серед українців. Ці видання були поширені з належним політичним і матеріальним ефектом. Уповноважений ВО брав участь в усіх з'їздах, нарадах і зборах громадянства в Торонто та в інших містах, де виголошував привітання, доповіді та подавав інформації про діяльність ДЦ УНР і його розгалужених органів та клітин. Із таких з'їздів та конгресів слід ще назвати з'їзди та річні збори Союзу був. Українських Вояків, Організації Демократичної Української Молоді, з'їзди українського жіноцтва, церковні собори та різних культурних і громадських організацій.

В ділянці зовнішніх зв'язків політичний актив Канади й Представництво теж має деякі досягнення. За останній час канадська англійська преса вділяє чимало уваги українській визвольній справі. Ставлять і активізують її перед політичними колами країни й перед державними парламентарними діячами українські послі

до парламентів в Отаві, так і в поодиноких провінціях Канади. Також у справах звільнення України від російсько-большевицької окупації звертався до ООН і до канадської влади Комітет Українців Канади. Представництво розслало такі ж звернення та меморандуми до різних політичних інстанцій, що їх вислав Виконавчий Орган УНРади. Зв'язки з політичними колами Канади хоч і налагоджені, але їх належить посилити і надати їм систематичного характеру, що є ближчим завданням Представництва й тих українських організацій, які до того покликані. Слід зазначити, що найвищі представники урядів Канади віддають увагу українській справі й брали участь в національно-культурних маніфестаціях, які відбувалися в центрах Канади, виголощували промови та заявляли, що українське населення країни має багато здобутків у всіх ділянках політичного,

культурного й громадського життя, конструктивно співпрацюючи з громадянством іншого національного походження.

Представництво саме перед IV Сесією УНРади було поповнене новими членами, до його складу увійшли: ген. М. Садовський, адвокат Т. Гуменюк, інж. Є. Пастернак, інж. О. Сосна, сотн. О. Станімір, майор М. Битинський. Місцем осідку Представництва є Торонто. В Отаві й Вінніпегу Представництво матиме своїх уповноважених.

Потенціально можливі щодо розгорнення політичної й організаційної та фінансової роботи в Канаді є великі, їх ще досі не цілком використано, але ближчим завданням повного складу Представництва буде їх використати й об'єднати навколо Державного Центру УНР і його Представництва всі конструктивні і творчі сили нашої еміграції.

Представництво ВО у Великобританії

Стан української еміграції в Англії

Українська еміграція у Великобританії, що на рахунок біля 20 000 осіб, складається з кол. во-яків дивізії Галичина, які були перевезені з Італії і переміщених осіб, перевезених з окупаційних зон Німеччини та Австрії на основі умов з урядом праці. В 1948 році більшість цієї еміграції була об'єднана в Союзі Українців у Великобританії, а від р. 1950 і в Об'єднанні Українців у Великобританії.

Представництво ВО УНРади, яке почало діяти восени 1948 р., в перші роки було складене з 5—6 осіб, які цілком присвячували свій час праці для ДЦентру, але в останній час, з причин браку засобів, зредуковане до кількох осіб, що тільки вечорами та в свята провадять працю в Представництві, бо в працівні дні змушені працювати. Незважаючи на внутрішню боротьбу, яка точиться серед українців, Представництво зберегло свій престиж і вирішальне слово серед різнопартійного громадянства, прихильного до ДЦ УНР і респект у противників.

Представництво міститься у власному будинку, що його купило Об'єднання Українців у Великобританії спільно з іншими пайщиками і в тім ДЦ УНР. В тому будинку й зосереджена діяльність членів Представництва, яке репрезентує ВО УНРади. Раніше відбувалася жвава діяльність Представництва й навколо нього політичних організацій, які є складовими частинами партій УНРади, але в останні роки подекуди підупала з причин розходжень між тими партіями. Проте, наша еміграція у Великобританії під оглядом моральності, працездатності, ощадності й заховання своєї національної свідомості збереглася й виявляє добрі успіхи, що їх

оцінюють не тільки свої, але й чужі спостерегачі, про що було не раз згадувано в чужій пресі. Кримінальних вчинків серед наших емігрантів нема.

Представництво обслуговує еміграцію, подаючи різні інформації про українське життя, про діяльність Виконавчого Органу УНРади та дбає про здобуття моральної й матеріальної підтримки для визвольної акції, що її провадить ДЦ УНР.

Діяльність Представництва в зовнішній діяльності

В своїй праці уповноважений Ресорту Закордонних Справ керувався напрямими ВО УНРади й вказівками керманців Ресорту Закордонних Справ. Провадилась така діяльність:

1. Інформування британських офіційних чинників про українську проблему в цілому, та про визвольну політику Державного Центру зокрема.

2. Інформування брит. політичних кіл та громадянства про ті ж справи.

В обох випадках було прикладено чимало зусиль, щоб британські кола правильно розуміли політику уряду СРСР та явищ у ньому і в країнах Східн. Європи.

3. Утримування зв'язків з іншими поневоленими народами, особливо з тими, що входять до Ліги Визволення Народів СРСР (Паризького Бльоку).

4. Підтримування зносин з визначними діячами політичного й громадського життя та інформування їх про українську проблему.

5. Утримування зносин і використання можливостей з такими інституціями, як Королівський Інститут для закордонних справ, як також з Центром для Мусульманських Студій, журналом «20 Сенчори» та ін. Також провадилась праця через Англо-Українське Товариство, заступником голови якого був уповноваже-

ний Ресорту Закордонних Справ ВО і допомогав йому в праці. Товариство було дуже активне весь час, а тепер провадить акцію про запровадження радіо-передач в українській мові через станції БіБіСі.

Головою Представництва і Уповноваженим Ресорту закорд. Справ є М. Опаренко.

Представництво ВО в Бельгії

Представництво в цій країні спирається на громадську організацію, що зветься Союз Українців Бельгії (СУБ), головою якого від початку існування СУБ є Іван Левко, що рівночасно є й Уповноваженим Виконавчого Органу в Бельгії.

Діяльність Представництва і СУБ-у була спрямована на:

1. Утримування організаційного життя українського громадянства, себто мобілізація членства, влаштування свят з нагоди різних роковин історичного значення, влаштування виступів визначних діячів з доповідями, організація і догляд за дитячими школами, матеріальна й моральна допомога хворим та інвалідам. Навколо СУБ-у і, значить, Представництва зосереджене все життя й діяльність тієї частини української еміграції, яка стоїть на позиціях УНР і діяльно підтримує ДЦ.

За час від III до IV Сесії УНРади було зібрано на потреби Державного Центру УНР 46 000 б. франків і переслано Ресортові Фінансів.

З визначним успіхом було організоване й пройшло відзначення 30-х роковин смерті Головного Отамана С. Петлюри, протестні збори проти виморювання большевицькою владою українського населення голодом й чимало інших зборів та сходів, на яких були виголошені належні доповіді.

Уповноважений, спільно з іншими діячами, має

зв'язки з бельгійськими установами, громадськими й політичними колами, яких інформує про українську визвольну боротьбу та про важливі події в Україні.

Іван ЛЕВКО
Уповноважений
ВО УНРади
в Бельгії

Представництво спільно з СУБ-ом переводить вияснювальну акцію серед українського громадянства в справі т. зв. репатріації та поборює большевицькі спроби намовляти еміграцію до повороту.

В році 1956 І. Левко відбув подорож до Німеччини в справах Представництва і СУБ-у та мав нараду з членами Виконавчого Органу про політичні напрямні в роботі установ, які він очолює.

Представництво на Францію

У Франції перебуває майже 40 000 українців, які розкидані по всій країні, але найбільше наших емігрантів перебуває в промислових центрах, де вони працюють як робітники, а менша кількість зайнята в сільському господарстві.

Представництво на Францію від 1948 року очолював інж. С. Созонтів, але коли р. 1954 його було іменовано головою Виконавчого Органу, то формально його заступав ред. Роман Голяня, а уповноваженим Ресорту Фінансів і Головного Комісаріяту Позики був увесь час полк. Петро Закусило. До Представництва входили ще інші українські діячі, але їх склад мінявся.

На терені цієї країни діє Українська Громадська Опіка, яку очолює інж. Сергій Качура та яка близько співпрацює з Представництвом, зосередивши свою діяльність у ділянці організації фінансів. Українська Громадська Опіка у Франції має свої філії й через них провадить широку громадську та культурну працю серед еміграції.

По лінії організації кол. вояків української армії, їх комбатантських організацій, весь час провадить працю ген. Олександр Удовиченко, який очолює Українське Військове Товариство у Франції, що теж має свої філії по різних осе-

Голова ВО УНРади інж. С. Созонтов складає вінок на місці, де був забитий Симон Петлюра.

редках республіки. Це Товариство та його члени активно провадять працю на місцях, підтримуючи всі заходи Представництва ВО та ДЦ УНР.

Всю українську еміграцію у Франції репрезентує об'єднаний Український Громадський Комітет на чолі з інж. С. Созонтовим. В загальнонаціональних справах відбуваються спільні виступи, маніфестації, святкування, як, напр., відзначення роковин проголошення самостійності й соборності Української Народньої Республіки. Дуже урочисто й при великій участі українського й чужинецького громадянства відбулося свято 30-х роковин смерті Головного Отамана С. Петлюри в Парижі, а також в багатьох інших осередках, де перебуває українська еміграція.

Представництво підтримує постійний зв'язок з політичними колами Франції, інформуючи їх

про стан українського народу під московсько-більшевицькою окупацією та про діяльність Виконавчого Органу УНРади. В організованих політичних колах та серед визначних французьких діячів українська визвольна справа викликає чимале зацікавлення. Представництво та його члени в безпосередніх зустрічах, через пресові органи та через спеціальні видання подають інформації для французького громадянства й тим зміцнюють симпатії свободолюбивих французів до українського народу та до його боротьби за свою демократичну державу. Аналогічну роботу провадять українські емігранти в місцях своєї праці, про що подає відомості українська та французька преса. Визначну інформативну службу виконав місячний журнал у французькій мові «L'Ukraine Libre», що його видавав голова Представництва інж. С. Созонтов, який, на жаль, перестав виходити.

Представник ВО в Італії

За час від третьої до четвертої сесії Української Національної Ради представник ВО УНРади в Італії д-р В. Федорончук провадив свою діяльність менш-більш по тій самій політичній лінії і тими самими методами, що й перед тим. Ця діяльність провадиться головню в зовнішній ділянці.

Насамперед представник ВО вдержував контакт з італійським міністерством закордонних справ, головню з відділом Східньої Європи, до компетенції якого практично належить простір СРСР. На керівному становищі у цьому відділі, як узагалі серед керівних кадрів міністерства, бувають часті зміни, тож доволі часто прихо-

диться нав'язувати контакт з новими людьми. При допомозі цього контакту підготовлено було розмови, що їх п. Президент УНР д-р С. Витвицький відбув у міністерстві закордонних справ під час свого побуту у Римі в травні 1954 року. Розмови Президента справили дуже добре враження на італійського уряду, тому його візита в Римі була вельми корисною.

Нормально діє Італійсько-Українське Товариство. Передусім воно влаштовує часті сходи з доповідями про Україну. Виголошено наступні гловніші доповіді: кол. амбасадор і голова товариства проф. Амедео Джанніні — «Українська проблема в історичному аспекті», «Україна як середземноморська потуга»; д-р Ніколя ді Джіролямо — «Україна і Об'єднана Європа»; інж. Дм. Андрієвський — «Українське питання і російський імперіялізм»; д-р Енріко Інсабато — «Україна і середземноморська спільнота націй»; проф. І. Мірчук — «Рим, Візантія і Москва в боротьбі за духові впливи в Східній Європі»; д-р В. Федорончук — «Деякі аспекти взаємин між Італією і Україною в минулому» та «Фази більшовизації України»; проф. Ол. Кульчицький — «Східні і західні елементи в українській душі»; д-р Вітторе Керель — «Україна, бачена очима італійців під час другої світової війни» та інші. В співпраці з УВУ товариство влаштувало наукову конференцію, на якій з доповідями виступали також українські професори з Мюнхену: Ів. Мірчук, Ю. Студинський і В. Орелецький. Від чотирьох років у місяці січні товариство влаштовує відзначення свята української державности, яке завжди має широкий відгомін в італійській щоденній пресі. З доповідями і промовама виступали амбасадор проф. Амедео Джанніні, д-р Енріко Інсабато, д-р В. Федорончук та інші. В травні 1956 року товариство відзначило 30-ліття з дня смерти Головного Отамана Симона Петлюри. Доповідачами були проф. А. Джанніні і д-р Е. Інсабато. Відзначення мало відгомін в італійській пресі, яка характеризувала історичні дії покійного Головного Отамана. В співпраці і під керівництвом Й. Е. Архиепископа Кир Івана Бучка товариство влаштувало у червні 1955 року відзначення роковин знищення більшовиками українських Церков: католицької і УАПЦ. На відзначенні були приявні два кардинали: Піццаро і Альоїзі Мазелля. Доповіді виголосили: проф. А. Джанніні, монс. Адоне Терцальйоль і о. д-р А. Великий. Головою італійсько-українського товариства продовжує бути амб. проф. Амедео Джанніні, а ген. секретарем д-р В. Федорончук.

Представник ВО діє також через Інтернаціонал свободи, в якому від 1952 року дотепер виконує функції генерального секретаря. В рамках ІС співпрацює з поляками (кол. амбасадор Станіслав Яніковський і Вітольд Загорський), румунами (проф. Мірчеа Попеску), литовцями

(д-р Юозас Гайлюс і міністер Ст. Лозорайтіс), болгарами (п. Іван Барев від селянської партії і Комітету, очоленого д-ром Дімітровим), угорцями (д-р К. Каляї і барон Г. Апор від Угорської Національної Ради), альбанцями (кол. депутат Е. Тельгаї), білорусами (о. д-р П. Татарінович), словінцями (монс. М. Краньч від словінської католицької партії, китайцями (д-р Г. Ч. Тсао) та іншими. На частих маніфестаціях, пресконференціях тощо про ситуацію в країнах з-поза залізної заслони промовляли екзильні представники і запрошені італійські політичні

Д-р В. ФЕДОРОНЧУК
представник
ВО УНРади в Італії.

діячі. З цих останніх слід згадати: соціал-демократичного політика і теперішнього міністра освіти депутата проф. Паольо Россі; християнсько-демократичного політика і теперішнього віцеміністра закордонних справ депутата проф. Альберто Фолькі; республіканського сенатора А. Апалічі; соціал-демократичного депутата Джанкарльо Маттеотті; заступника генерального секретаря італійської ліберальної партії адв. Джвиперо Орселльо. Майже на кожній маніфестації, побіч екзильних представників інших поневоленних народів, виступав з промовою про положення в Україні і представник Виконавчого Органу д-р В. Федорончук. ІС має зв'язок і деяку співпрацю з різними італійськими громадськими і політичними організаціями, між якими головню з антикомуністичним рухом «Мир і Свобода».

Д-р В. Федорончук є також українським делегатом в Асоціації Інтелектуалів Утікачів в Італії, з рамени якої іноді влаштовуються українські імпрези: відзначено в листопаді 1954 року 10-ліття з дня смерти Митрополита Андрія Шептицького (з промовою виступав Й. Е. Архиепископ Кир Іван Бучко); Шевченківська Академія в березні 1955 року (доповідь виголосив д-р В. Федорончук). Ця асоціація має за головне завдання культурку співпрацю між інтелектуалами різних національностей з-поза залізної заслони.

Д-р В. Федорончук керує українськими радіопередачами, що існують в рамках закордонної

радієвої служби при Президії Ради Міністрів. В наслідок заходів представника ВО українські передачі було запроваджено в квітні 1951 року.

Представник ВО втримує зв'язок з демократичними партіями, що творять теперішній уряд: з християнською демократією (депутат А. Фолькі, сенатор Р. Часка, д-р Ф. Нобілі та інші), соціал-демократичною (депутат проф. П. Россі, депутат Джанкарльо Маттеотті та інші), ліберальною партією (заступник генерального секретаря адв. Джвиперо Орселльо та інші), республіканською партією (сенатор Спаліччі та інші), з Італійсько-католицькою Акцією, головно з одною з її основних галузей — Рух Італійських Католицьких Інтелектуалів (президент проф. Гольціо, д-р Маріна Россеті та інші), з рамени якого щороку їздить з доповідями по Італії д-р В. Федорончук, інформуючи про ситуацію в Україні і в ССРСР. (Понад сотню доповідей він виголосив у різних містах Італії); з Трикольоровим Італійським Союзом, організація колишніх комбатантів, що піддержує християнську демократію і уряд, та з рядом інших менш важливих громадських і політичних організацій; втримує зв'язок також з двома італійськими демократичними профспілковими центрами: Італійською Конфедерацією Робітничих Синдикатів, головним лідером якої є демократично-християнський депутат Джульйо Пасторе і Італійським Союзом Праці, лідером якого є соціал-демократичний діяч д-р Італіо Вільянезі; має зв'язок також з Італійським Європейським Федералістичним Рухом.

Представник ВО втримує зв'язок з деякими чинниками і особистостями Апостолької Столиці, головно з тими, що мають відношення до Східньої Церкви.

Представництво ВО в Австралії та Новій Зеландії

Представництво ВО в Австралії та Новій Зеландії було покликане в 1949 р. На голову Представництва був іменований Ярослав Логин, який провадив працю до 1956 р., а потім склав заяву про свою димісію. Виконуючим обов'язки голови Представництва був іменований Кирило Закревський, який бу перед тим і лишився надалі Уповноваженим Ресорту Фінансів і Головного Комісаріату Позики. В січні 1956 р. ВО іменував Уповноваженим Ресорту Внутрішніх Справ Івана Грушецького й уповноваженим Ресорту Військових Справ С. Яскевича. Представництво в цілому і його керівники провадили працю з великою активністю і їх робота в секторі внутрішньому й зовнішньому дала визначні моральні, політичні й матеріальні наслідки для визвольної справи, для підтримки ДЦ УНР.

В Австралії й Новій Зеландії українська еміграція створила громадські й культурні та цер-

зв'язок має він також з італійською пресою: римським незалежним щоденником «Іль Темпо», пресовим органом християнської демократії «Іль Попольо», соціал-демократичним «Ля Джюстіція», католицьким щоденником «Іль Кваотідіано», з одним редактором англomовного американського щоденника «Ром Дейлі Амерікен» та з іншими періодичними пресовими органами і журналами.

В Римі побував в осені 1955 року член УНРади інж. Дм. Андрієвський, який виголосив доповідь на тему «Чорне море в українській політиці» і провів розмови з італійцями, приятелями України. Також корисним був виступ д-ра Б. Феденка на конференції екзильних профспілкових діячів у лютому 1956 року, що її організували вже згадані Італійська Конфедерація Робітничих Синдикатів та Італійський Союз Праці.

Представник ВО видав також 5 чисел кварталника в італійській мові «Україна», видавання якого задумує відновити. Співпрацює доривочно також в італійській пресі.

Представник ВО втримує зв'язки з деякими італійськими культурно-науковими колами, насамперед з славістами, а зокрема з проф. Люїджі Сальвіні, який в останньому часі зробив переклади українських поезій для «Антології Міжнародньої Лірики». Його ж заходами «Антологія Світових Письменників», призначена як підручник для середніх шкіл, вмістила в своєму останньому виданні новелю «Сини» В. Стефаніка, з відповідним коментарем і згадкою про українську літературу та прагнення українського народу до свободи й незалежності.

ковні організації, які перебували в співпраці з Представництвом, що у внутрішніх і зовнішніх виступах дотримувались засад консолідації, хоч політичні розходження й існують, як і в інших країнах поселення українців. Впродовж останніх трьох років чимало відбулося спільних виступів, які свідчили про єдність в обороні національних інтересів, а також про змагання до однієї мети — усунення московсько-большевицької окупації й віднови незалежної та соборної Української Народньої Республіки. Ця мета єднає демократичну українську еміграцію навколо ДЦ УНР в екзилі й Представництво у своїй діяльності спиралося на демократичні сили, намагаючись приєднати до реальної роботи всіх людей доброї волі, незалежно від їх політичних поглядів. Одноставність у політичних стремліннях українська еміграція маніфестувала на щорічних відзначеннях роковин проголо-

шення IV Універсалом Української Центральної Ради самостійності УНР та Трудовим Конгресом соборності її земель. Відзначення 30-х роковин смерті Голови Директорії УНР, що відбулося в усіх осередках перебування українців влітку 1956 року, теж пройшло з належною імпульсивністю і сприяло зміцненню єдності й авторитету нашого Державного Центру. В такі дні зникали політичні, релігійні й інші антагонізми, які, на жаль, сповнюють тутешні будні українського громадянства, надто в політичних взаєминах, як також і на церковному ґрунті.

В ділянці зовнішніх зв'язків Представництво провадило інтенсивну роботу, подаючи інформації місцевому громадянству, політичним організаціям і діячам та офіційним колам про визвольну боротьбу українського народу, про большевицький режим в Україні, про його політику геноциду, примусову депортацію в далекі східні краї української людності, про концентраційні табори і всі форми переслідувань українців за прагнення до свободи й державної незалежності. В головніших містах країни відбулося кілька вдалих протибольшевицьких демонстрацій-походів по вулицях міст з прапорами й транспарентами з відповідними надписами. Українське громадянство брало участь у різних святкуваннях і маніфестаціях, що їх улаштували громадські чи культурні організації Австралії. В тих святкуваннях брали українці участь не тільки своєю масовою присутністю, але й мистецькими виступами співаків, музикантів, танцюристів, чим популяризували українське мистецтво й промовляли його мовою до сердець населення, назагал малообізнаного з Україною та її визвольною боротьбою.

Представництво перевело акцію розповсюдження «Рекордів», що їх виготовила Комісія Керстена, англійських видань Виконавчого Органу, його меморандумів і різних звернень до урядів вільних країн та ООН.

З власної ініціативи й своїм коштом Іван Грушецький видав популярну брошуру про Україну в англійській мові, в якій подано географічні, демографічні та інші відомості і вміщено мапу України. Заходами Представництва чи його членів було вміщено в австралійській пресі чимало інформаційних матеріалів політичного, історичного та інш. характеру про Україну в минулому і сучасному стані.

Урядові, політичні й громадські та культурні кола Австралії ставляться до українців прихильно та з належною пошаною до наших національних особливостей, а чимало є й таких, що співчують українським визвольним цілям та глибоко інтересуються українськими справами.

Ми тут зупинилися на загальній характеристиці роботи Представництва й українського гро-

мадянства в Австралії та Новій Зеландії, а нижче подаємо деякі цікаві факти на основі звітних матеріалів.

А. Громадський відтинок

В часі між III і IV Сесіями УНРади громадське життя української спільноти в Австралії значно устabilізувалося. Міжгрупові змагання за опанування тією чи іншою громадською організацією значно зменшилися. Причиною цього є той факт, що з життєвого досвіду стало необхідним скликати ширші громадські сходи, себто наради представників всіх громадських і політичних організацій даної місцевості для винесення важливих ухвал всенационального значення. А в наслідок цього окремим організаціям залишилося турбуватися лише своїми, для них властивими справами.

Така скоординована у важливих справах акція всіх окремих організацій є на нашому терені важливим кроком вперед і уже приносить великі позитиви для української спільноти в Австралії.

В протилежність до зростаючого заспокоєння на відтинку громадському, церковний відтинок нашого життя позначився в останніх часах великими неспокоями і роздорами в рядах вірних обох наших православних церков.

Внутрішньо-політичний відтинок

Міжфракційне представництво УНРади в Австралії, що постало перед двома роками, стало дуже важливим чинником в житті української спільноти на цьому терені.

Постійний взаємний контакт членів Представництва, виміна думок з приводу різних громадсько-політичних явищ та скоординований виступ на зовні спричинилися до підняття авторитету серед громадянства, як для самого Представництва так і для УНРади.

На нарадах політичних представників не завжди буває повна згода в поглядах на ті чи ті справи, однак члени Представництва однозгідно постановили, що вони не будуть переносити роздорів на австралійський ґрунт.

Таке наставлення і така постанова членів Представництва спричинилася до цілком лояльних і коректних взаємовідносин між членством партій і організацій, що входять до УНРади.

ОУН(р), (бандерівці) спільно з СГД ведуть завзяту боротьбу з ОУН (двійкарями) і УГВРою, але, одночасно, всі вони разом, поборюють табір УНРади.

А тому, що боротьба за володіння організаціями значно послабла, то й гострота боротьби

між окремими політичними бльоками притупи-лася. Зустрічі представників цих різних політичних бльоків на ширших громадських нарадах досі в більшості були коректними і позитивно-діловими.

Уповажнений Ресорту Внутрішніх Справ робить все можливе, щоб посилювати взаємну толеранцію між членами компонентами УНРади та коректність у відносинах з тими політичними угрупованнями, що не входять до УНРади.

На жаль, на перешкоді цим намаганням стоїть партійна преса в Європі й Америці, яка розсіває взаємну ненависть та цим значно утруднює і зменшує видайність корисної праці для добра України.

На нас, політично-громадському активі в Австралії, лежить велика відповідальність за збереження українськості нашої спільноти та за пропаганду наших визвольних ідей, а для цього ми тут потребуємо єдності і сили, а не сварок і роздорів.

В. Зовнішньо-пропагандивний відтінок

На відтинку пропаганди українців і України серед австралійського народу зроблено, порівнюючи до наших сил, чимало.

Праця в цьому напрямку з кожним роком поширюється. Наявність біля 25.000 українських поселенців в Австралії, їх щоденний контакт з австралійцями та повідомлення в пресі з приводу різних проявів, як окремих одиниць так і колективів, як, наприклад, хоріві капелі, танкові групи, мистецькі виставки тощо, ознайомлюють місцеве населення з існуванням української національності, з існуванням України, як державної одиниці, хоч і поневоленої комуністичною Росією.

Безпосередній контакт з австралійцями на форумі Австралійсько-Українських Товариств та в інших австралійських громадських і політичних організаціях сприяла до розгортання широкої політичної акції українців в Австралії.

На зовнішньому відтинку українці в Австралії виступають об'єднаним фронтом без огляду на їх приналежність до різних політичних течій. Ці об'єднані виступи в останніх часах позначилися великим пропагандивним успіхом, а саме:

- а) величні академії з приводу 30-ліття смерті сл. п. Симона Петлюри;
- б) протести з приводу приїзду до Лондону Булганіна і Хрущова;
- в) роз'яснювальна акція щодо спортивних олімпійських команд з СРСР на 16 Олімпіяді в Мельбурні;
- г) всестороння опіка над Ніною Паранюк, що втекла з советського пароплаву.

Інтерв'ю з Ніною Паранюк журналістів найбільшого газетярського концерну в Австралії «The Herald» та видрукування цього інтерв'ю в 4 числах щоденників у всіх стейтах Австралії, як рівно ж у двох найбільших американських щоденниках, зробило величезну пропаганду для України.

Треба зазначити, що як в телевізійному виступі, так і в цьому інтерв'ю з журналістами Ніна Паранюк, звичайна сільська дівчина, колгоспниця, відповідала так, як думає і відчуває ціла поневолена Україна.

Зацікавлення австралійців українськими поселенцями зростає з кожним роком, і на це складаються такі причини:

1) При останньому перепису населення Австралії більше як 17 тисяч людей подало свою національність як українську, в той час, як до росіян приголосилося лише 4 тисячі.

2) Українці виявилися твердими антикомуністами і добре зорганізованою спільнотою. А доказом цього для австралійців був той факт, що на маніфестацію з приводу 20-ліття голоду в Україні, в один день і майже в одну і ту саму годину 10 000 українців походувало вулицями міст, що віддалені від себе тисячами миль. Австралійська преса і радіо з подивом описували цю подію, приносячи фотографії маршових колон у народніх строях з національними прапорами і масою проти російсько-комуністичних плякатів.

3) Українці виявилися чесними і працьовитими і за короткий час вони побудували собі власні гарні дома, вони будують церкви і народні дома. Англійський священник при відкритті Українського Народнього Дому в Саншайні сказав таке: «Наш місцевий сержант поліції не знає українців і це найкраще для вас свідоцтво». Треба з гордістю ствердити, що не лише в Саншайні, а по цілій Австралії поліція не знає українців.

4) Австралійські політичні партії дуже цікавляться тими українцями, що стали австралійськими громадянами і мають право подавати свій голос за того чи іншого кандидата до муніципалітетів чи до парламентів. Вони заохочують вступати до їх партій та навіть дозволяють творити окремі національні секції своїх партій.

Також професійні унії охоче приймають новоавстралійців не лише в члени уній, але і до їх провідів. Українець п. Чернецький є членом найвищої всеавстралійської езекутиви професійних уній. З цього високого становища він гідно репрезентує і боронить інтереси українців в Австралії.

Не дивлячись на всю нашу політичну незгідність, яка є звичайним явищем в демократичнім суспільстві, ми можемо бути гордими з того,

що досягли визначних успіхів в усіх ділянках. Коли італійці, німці, голляндці чи інші народи не потребують витратити енергії на доказування самобутності своєї країни, то нам, українцям, треба не абиякого зусилля, щоб доказати австралійцям, що Україна не є part of Russia і т. д.

З контакту з чужинцями нам відомо, яким великим моральним і правовим аргументом є для нас існування Державного Центру УНР.

Державний Центр УНР, це ті наші широкі плечі, які, як неоспоримий вияв волі українського народу, стоять непохитно на сторожі нашої діяльності на чужині.

Ми щасливі і горді, що можемо сказати австралійцеві, що маємо свій законний уряд на

еміграції. Так само, як мають свої уряди на еміграції й інші, колись самостійні, а тепер поневолені народи східної Європи. І цей факт допомагає нам доказувати, що Україна не є part of Russia.

Сл. п. А. Ливицький, Президент УНРеспубліки, умираючи, лишив нам свій заповіт, у якому просив усіх нас берегти Державний Центр УНР, як особливо важний інструмент у боротьбі за державне визволення України.

Ця мудра і глибоко правдива оцінка значення Державного Центру УНР має бути аксіомою в діяльності кожного українського патріота. Ми шануємо цей заповіт і ним керуємося тут у далекій Австралії.

Представник у Венесуелі

Уповноваженим ВО в Венесуелі в 1950 році був іменований Венедикт Васюк і він незмінно досі провадить працю, виконуючи доручення Виконавчого Органу та виявляючи власну ініціативу в напрямі організації українського політичного, громадського, церковного й культурного життя, а також розвинув діяльність у секторі зовнішніх зносин і в налагодженні зв'язків з політичними й культурними організаціями та громадянством Венесуелі. Представництво має успіхи і в організації фінансової підтримки ДЦ УНР, переводить збірки та позичкову акцію серед нашої еміграції. Завдяки заходам Уповноваженого ВО, серед української еміграції ущухає внутрішня боротьба й знаходяться способи консолідованих дій у напрямі задоволення релігійних і культурних потреб українців, а також зменшується й політична ворожнеча між окремими політичними групами. Демократичні течії еднаються ідеєю боротьби за визволення України й віднови Української Народної Республіки, а тому Представництво знаходить зрозуміння та підтримку тих течій.

Коли згадати минулорічні досягнення в роботі Представництва й тих кіл громадянства, що його підтримують, то визначним здобутком було одноставне відзначення 30-их роковин смерті Голови Директорії С. Петлори. З цього приводу відбулася в Каракасі Академія з доповідями й мистецькими виступами українських виконавців; щороку відбуваються святкування роковин проголошення самостійності й соборності УНР та інші культурно-національні свята. Такі відзначення сприяють гуртуванню наших людей, тому в умовах життя наших громадян вони грають не абияку роль, зменшуючи тугу за Рідним Краєм та, властиво, заступаючи на чужині своє рідне оточення й свої полишені оселі та рідних в Україні.

З діяльності на зовнішньому відтинкові слід згадати, що Уповноважений ВО має дуже добрі

зв'язки з офіційними колами Венесуелі, перед якими заступає інтереси українців, несучи т. ч. консульську службу, також має приятні зносини з політичними, громадськими й культурними

Венедикт ВАСЮК,
Уповноважений
ДЦ УНР в Венесуелі.

діячами та організаціями країни. З еміграціями інших поневолених народів ССР, а також з еміграцією т. зв. сателітних та балтійських країн теж існують постійні зв'язки і відбуваються виступи перед громадянством і урядовими колами Венесуелі. В грудні 1956 р. відбувся вельми успішний виступ української громадськості та її мистецьких сил з приводу подій в Угорщині. Виступи українських промовців на цій демонстрації подала місцева преса, яка теж помістила фото групи українських учасників, часопис «Ля Естера» помістив малу Україну, інформаційні матеріали про визвольну боротьбу нашого народу, часопис «До Пово» помістив переклад відозви Виконавчого Органу до українських воєнків советської армії, щоб вони не стріляли в угорських робітників, а також довгу статтю про ДЦ УНР і про екзильний уряд України, там же поміщено велике фото В. Васюка й подано, що він є Представником ДЦ УНР на Венесуелю.

Представник ВО в Бразилії

Представництво ВО в Бразилії існує в особі Уповаженого Ресорту Фінансів і Головного Комісаріату Позики та прихильних до ДЦ УНР громадян у Сан Павльо. Тим Уповноваженим є ред. Микола Дніпровий, який виявив визначну активність у роботі для підтримки всіх акцій, які провадить з ініціативи Виконавчого Органу або з власного почину. У внутрішньому секторі Уповноважений ВО спільно з іншими організаціями, як, напр., Союзом Ветеранів Визвольних Змагань 1917—21 рр., Вільне Козацтво та ін. й окремими діячами, які формально не належать до Представництва, але беруть діяльну участь у конкретній роботі. Заходами Уповноваженого скликаються наради представників українських громадських і політичних організацій для переведення спільних святкувань з нагоди проголошення самостійності й соборності УНР, з великим успіхом відбулося відзначення 30-их роковин смерті Голови Директорії й Головного Отамана Військ УНР С. Петлюри, на якому М. Дніпровий мав доповідь в українській мові, а М. Дзюба в мові португальській. Наш Уповноважений був заст. голови Громадського Комітету для влаштування свята 22 січня, яке відбулося 27. 1. 1957 та в якому взяли участь не тільки українці Сан Павльо і його околиць, але й визначні діячі бразилійського політичного світу.

Починаючи з минулого року, громадська діяльність в Сан Павльо значно збільшилася. Завдяки старанням енергійного гуртка людей, з участю представника ВО, відбулася Урочиста Академія з приводу 30-ліття з дня смерті С. Петлюри. Відбулася ця Академія в центрі міста, що в наших обставинах новина, з великою участю наших кращих промовців і артистів, як також українського хору. Це притягнуло велику кількість наших громадян, як також запрошених видатних бразилійських діячів, для яких була доповідь в португальській мові.

Академію, присвячену пам'яті 500 жінок, забитих у таборах примусової праці, проведено теж з великим успіхом. Виступали бразилійські промовці і брав участь навіть бразилійський хор.

Академію 22 Січня влаштували спільно, що можна вважати початком консолідації активних груп на місцевому ґрунті. Ця Академія пройшла ще з кращим успіхом, як з пропагандивного, так і з мистецького боку. Крім українців виступали з промовами три видатні бразилійські діячі. Пропагандивний успіх був надзвичайний. Були присутні около 30 представників бразилійського політичного світу та поневолених совами народів і велика кількість наших громадян. Академія була відзначена в бразилійській пресі.

Українська група взяла участь в міжнародній маніфестації з приводу советської інтервенції в Мадярщині.

Саме тепер ведуться підготовчі праці для заснування комітету з представників поневоленних Совстами народів та сателітів, на зразок Вільної Європи в Ріо-де-Женейро де м. і, активно працює інж. Андрій Мазай.

В зовнішній ділянці Представник ВО перебуває в контакті з центрами еміграцій сателітних і балтійських країн та поневоленних народів СРСР, а акож підтримує зв'язки з політичними, громадськими й культурними організаціями та діячами Бразилії. З помітних виступів перед бразилійським громадянством слід назвати імпозантну демонстрацію, що була влаштована 27 грудня 1956 р. в Сан Павльо з ініціативи бразилійського студентства, яке організоване в Академічному Комітеті. В цій демонстрації взяли участь громадяни біля 20-ти національностей, серед яких визначалися українці, одягнені в українські національні одяги, що несли транспаренти з написом «Україна». Демонстрація була влаштована з приводу втручання советських збройних сил до внутрішніх справ Угорщини, але кожний поневолений народ і його представники протестували проти поневолення їх країн. Зразки виступів, що ми їх навели, свідчать про визначну активність українців у Бразилії, але наведеним не вичерпується широко розгалужена робота, що її провадять українські емігранти в Бразилії.

Для більшої активізації нашої праці на місцевому ґрунті та для протіакції за повернення «на рідину», необхідно мати власний друкований орган. Робимо старання в цьому напрямку, але брак грошових засобів у зв'язку з кризою, яку переживає в сучасний мент Бразилія, гальмує справу. Проте маємо надію, що становище покращає і ритм нашої діяльності збільшиться.

Саме тепер намагаємося зв'язати нашу емігранську групу з бразилійською пресою. Це справа нелегка з багатьох причин, проте вважаємо, що спільними силами ці перешкоди вдасться усунути.

Таким чином, наша еміграція в Сан Павльо вибилася на чільне місце серед численних національних груп. Вони подивляють нашу діяльність і ставлять її за приклад, гідний наслідування.

Представництво ВО в Аргентині

Представництво ВО в Аргентині від початку його створення (листопад 1948 року) очолював проф. Євген Онацький, а р. 1955 було покликано інж. В. Левицького. У внутрішньому секторі Представництво співпрацює з загальноукраїнською громадською організацією, яка об'єднує всіх емігрантів українського походження й має назву Українська Центральна Репрезентація, як також співпрацює з товариством «Відродження», ДОБРУС-ом тощо. Наша еміграція в цій країні провадить національно освітню роботу, досить розвинена видавнича діяльність, видають часописи й книги та задовольняють тим культурні потреби численної громади українців.

У ділянці зовнішніх зв'язків і далі провадиться співпраця з Комітетом Середньої та Східної Європи, до якого входять представники 16 країн: Австрії, Албанії, Білорусії, Болгарії, Естонії, Латвії, Литви, Польщі, Румунії, Словенії, Словаччини, Сербії, Хорватії, Чехії, Угорщини й України. Це об'єднання відбуває періодично свої наради й обмірковує питання спільних виступів перед урядовими чинниками, політичними й громадськими організаціями та перед населенням Аргентини. На різних українських святкуваннях та відзначеннях важливих подій і роковин бувають присутні й представники згаданих народів, як і українське громадянство бере участь у подібних святкуваннях тих народів. Як приклад спільних виступів, можна навести, що в листопаді 1956 р. відбулася велика спільна маніфестація перед Конгресом Аргентини в Буенос-Айресі, яку організувала Аргентинська Асоціація Свободи для Угор-

щини при участі недавно зорганізованої «Асоціації Народів, поневолених Росією», до якої увійшли представництва грузинів, естонців, латвійців, литовців, мадярів, поляків, румунів, словаків, словенців, хорватів, і українців. Основним гаслом об'єднання — «З'єднані для віри і свободи проти комунізму». З національними прапорами названих народів перед пам'ятником Двох Конгресів зібралися маніфестанти й оточили трибуну для промовців, серед маніфестантів було чимало українських транспарентів з написами в еспанській мові: «Українські комбатанти домагаються звільнення України» (від Союзу Українських Ветеранів), «Україна для українців, Росія для росіян, ССРСР — в'язниця народів» (від ДОБРУС-у), «Домагаємося втручання ООН, щоб забралися росіяни з України» (ДОБРУС) і чимало інших майоріло транспарентів українських та об'єднаних в Асоціації народів з гаслами, спрямованими проти большевицьких окупантів. Преса всіх народів і особливо аргентинська широко писала про цю маніфестацію, містила фотографії та виявляла співчуття до визвольної боротьби поневолених народів. На маніфестації було ухвалено резолюцію, в якій висловлено домагання до ООН і до вільних країн світу в справі визволення поневолених народів і віднови їх незалежних держав.

Представництво підтримує зв'язки з громадськими, політичними й культурними організаціями Аргентини та мірою своїх сил інформує їх про українську визвольну боротьбу.

Уповноважений ВО в Швейцарії

Доручення Виконавчого Органу в Швейцарії полагоджує журналіст і політичний діяч (колишній секретар Української Центральної Ради) Михайло Єремійв, що віддавна має широкі зв'язки з політичними, науковими й громадськими колами країни та її пресою, як також з дипломатичними представництвами багатьох держав. Ці широкі зв'язки дали змогу Уповноваженому ВО поширювати серед швейцарського населення та його організацій і установ інформації про український визвольний рух. Коли в Женеві відбувалися конференції голів урядів великих держав, а потім міністрів закордонних справ, то Уповноважений передав меморандум Виконавчого Органу тим чільним політичним особам і потім дипломатичним представництвам усіх країн, які в Швейцарії заступлені. З нагоди тих нарад М. Єремійв влаштував пресову конференцію й перед журналістами впливової преси подав інформації про зміст меморандуму та про заходи ДЦ УНР перед зовнішніми чинника-

ми в справі звільнення України від російсько-большевицької окупації.

Будучи членом Женевського Національного Інституту (Академія Наук Швейцарії), М. Єремійв мав три публічних доповіді на такі теми: «Адмірал Лефорт на Україні», «Правда про Переяславський трактат» і «Спогади швайцарця про Полтавський бій». У швайцарській пресі змістив кілька великих статей, присвячених пам'яті С. Петлюри, пресових відгуків на його смерть та на процес Шварцбарта. На запрошення швайцарського уряду відбув три інформаційних подорожі по Швейцарії, про що були вміщені матеріали в українській пресі. Українське Об'єднання в Цюріку влаштувало святочні академії з нагоди: 22 січня, 100-ліття з дня народження Івана Франка, спогади про Базар та з нагоди 1 Листопада. Укр. Об'єднання відбуло свої збори із спільними обідами членів на Великдень і Різдво.

Уповноважений часто зустрічається з дипломатами, журналістами й політичними діячами різних народів, містить статті в пресі, інформує про актуальні справи щодо Сходу Європи, а

особливо про події в Україні, про її минуле й теперішнє змагання за свою незалежну державу.

Представництво в Австрії

На 1956—1957 р. в Австрії існує 29 осередків української еміграції, у яких перебуває біля трьох тисяч українців, що мають статус політичних емігрантів. У кожному осередку діє Українська Громада, як відділ УЦДОА (Укр. Центральне Допомогове Об'єднання в Австрії). Крім того існують парафії обох віровизнань та інші допомогіві й харитативні установи.

За 1956 р. переведено у 16 осередках збори для вирішення організаційних справ. Крім того, в міру потреби, були організовані святочні сходи для відзначення історичних дат.

Особливо діяльно у цьому відношенні є Українська Громада у Шпиталю над Дравою.

Позатим УЦДОА зорганізувало вияснювальну акцію у зв'язку з заходами советської репатріаційної комісії, що об'їздила еміграційні осередки, намовляючи на поворот до СРСР. Були видані інструкції всім місцевим осередкам, як у цьому випадку заховуватись і боронити своїх законних прав.

Під час самого об'їзду осередків советськими урядовцями централю наша піддержувала живий зв'язок і давала на місці вказівки та поради на основі інструкції ВО Української Національної Ради.

Спеціальні завдання постали для УЦДОА восени 1956 р. під час вибуху революції в Угорщині. Встановлений був контакт з відповідними чинниками і зроблено все, щоб в разі потреби зорганізувати допомогу тим нашим уті-

качам, що прийшли б на територію Австрії. У кількох випадках була udzielена допомога нашим людям.

Згадати ще треба, що крім названих трьох тисяч (приблизно) громадян, що мають еміграційний статус, мешкає у Відні і околицях щонайменше біля двох тисяч зорганізованих і не-

К. ЗАКРЕВСЬКИЙ

Уповноважений

ВО УНРади

в Австрії.

зорганізованих наших громадян, що мають австрійське громадянство. Серед цих громадян провадить працю Брацтво Св. Варвари при гр.-кат. парафії з о. Прелатом д-ром Горникевичем на чолі. У найближчому часі має бути урухомлена філія УЦДОА у Відні, де значна частина громадян є православні буковинці.

Ресорт Військових Справ

ОСОБОВИЙ СКЛАД РЕСОРТУ

1. Тимч. керівництво справами ресорту було приділене Голові Виконавчого Органу, інж. Симону Созонтову, який постійно перебував у Парижі.

2. Начальник Генерального Штабу — становище вакантне впродовж цілого звітного періоду.

3. Головний Військовий Прокурор — від осені 1955 року — до цього часу вакантне. До осені 1955 року тимчасово обов'язки Головного Прокурора виконував судовий майор Павло Кукловський.

4. Начальник Канцелярії Ресорту Військових Справ — полковник Микола Стечишин (Мюнхен).

5. Начальник Вишкільного Відділу Генерального Штабу — генштабу підполковник Василь Татарський (Новий Ульм).

ДІЯЛЬНІСТЬ РЕСОРТУ ВІЙСЬКОВИХ СПРАВ

24 квітня 1954 року під Ч. 21/54 видано обіжник до всіх Представників Ресорту Військових Справ і українських комбатантських організацій на чужині. В ньому було подано, що при формуванні Виконавчого Органу тимчасово не обсаджено становище Керманича Військових Справ, бо перед обсадою цього становища Пан Президент хоче знати погляд чергового З'їзду Європейської Федерації Українських Воїнів у Франції та українських комбатантських органі-

цій з-за океану, і що до того часу безпосереднє керівництво РВС буде доручене Голові ВО.

В тмoу ж обіжнику закликано українське воєцтво до дружнього співжиття й правдивої воєцької єдності та інтенсивної праці в здобуванні та поповненні фахових знань.

Закликалось також все українське воєцтво виразніше збільшити свою активність до підсилення грошовими засобами державної каси Виконавчого Органу шляхом складання добровільних пожертв, сплачування національного податку «22 Січня» та масового набування облігацій державної позики «Визволення України».

Для заактуалізування праці Ресорту Військових Справ зайшла необхідність насамперед реорганізувати Вищу Військову Раду Української Народньої Республіки, обсадити її активним персоналом фахових військовиків і приступити до такої плянoвої підготовчої роботи, яка охопила б всі можливі варіанти активного чину та намітила б черговість і шляхи виконання його в слухний час.

У зв'язку з цим опрацьовано проєкт змін і доповнень Тимчасового Законоположення про Вищу Військову Раду, що існує від 15 вересня 1946 року. За цим проєктом становище Голови Вищої Військової Ради, що було обсаджуване відповідним кандидатом з наказу Президента УНР після порозуміння з Головою Виконавчого Органу УНРади, — мало б перейти на кожного часного Віце-Президента.

В минулому 1956 році опрацьовано проєкт закону про перейменування військової відзнаки «Залізний Хрест» за Перший Зимовий Похід 1919—1920 рр. на Орден Залізного Хреста. Проєкт представлено Виконавчому Органові.

Праця Вишкільного Відділу в звітному періоді обмежилася опрацюванням Муштрового Статуту та намічення до перегляду й опрацювання інших вишкільних підручників.

Військове судівництво до осені 1955 року було зосереджено в руках судового майора Павла Кукловського, як тимчасово виконуючого обов'язки Головного Військового Прокурора. Полягало воно головним чином на вивченні судівництва в модерних арміях демократичних держав та на збиранні відповідних підручних матеріалів для укладення потрібних військово-судових підручників для нашого судівництва.

Військова Плянувальна Комісія — це Комісія для плянування заходів у військовій ділянці, що їх треба проробити в момент активізації збройної боротьби за державну незалежність України. Уведено її було в життя ухвалою Виконавчого Органу УНРади 9. V. 51 р. з тим, що головувати в ній має Керманіч Ресорту Військових Справ. До особового її складу належить:

полковник Микола Шраменко, полковник Іван Коваль, полковник Микола Стечишин, генштабу підполковник Василь Татарський і майор Леонід Василів.

Головна Верифікаційна Комісія була покликана наказом Міністерства Військових Справ Української Народньої Республіки з дня 25 червня 1947 року під Ч. 8. Викликано її було потребою перевірки старшинських рангів тих старшин Української Армії, що у зв'язку з припиненням підвищень, їм не було надано заслужених ними вищих рангів під час українських визвольних змагань 1917—1921 рр. На підставі верифікаційних праць РВС було проведено цілий ряд підвищень. В певних випадках, коли самі воєки з-за океану звертаються з проханням про видачу їм посвідчень і надсилають для того верифікаційні анкети, оформлення їх переводить Канцелярія Ресорту Військових Справ.

Представництва Ресорту Військових Справ існують на теренах:

- 1) Англія (генштабу полковник Віктор Малець),
- 2) Австралія (майор Сава Яскевич),
- 3) Аргентина (сотник Іван Орлинський),
- 4) Бельгія (сотник інж. Олександр Мартинів),
- 5) Еспанія (поручник Дмитро Маслій),
- 6) Сполучені Штати Америки (ген.-пор. Олександр Загородський, підполковник Йосип Степаненко).

Там, де є Представництва Виконавчого Органу, в діяльності останніх також беруть активну участь представники РВСправ.

Зо всіма представництвами РВСправ утримує зв'язок Канцелярія Ресорту.

Українські комбатантські організації. На чужині існують такі комбатантські організації, що стоять на ідейних позиціях Державного Центру Української Народньої Республіки й визнають військову зверхність Ресорту Військових Справ Виконавчого Органу УНРади:

- 1) Товариство Воєків Армії УНР у Франції, очолене генерал-поручником Олександром Удовиченком,
- 2) Європейська Федерація Українських Воєків у Франції, очолена генерал-поручником Олександром Удовиченком,
- 3) Союз Українських Ветеранів у Німеччині, очолений генштабу підполковником Василем Татарським (Новий Ульм),
- 4) Союз Українських Ветеранів у Аргентині, очолений майором Василем Зотою (Буенос-Айрес),
- 5) Об'єднання бувших Воєків Українців Америки, очолене поручником артилерії д-ром Галаном (Філядельфія),

6) Союз Бувших Українських Вояків у Канаді (у звітному періоді був очолений генерал-хорунжим Михайлом Садовським),

7) Українська Національна Гвардія, очолена отаманом Тарасом Бульбою Боровцем,

8) Легіон імени Симона Петлюри (у звітному періоді був очолений майором Василем Григоренком),

9) Союз Українських Комбатантів у Австралії, очолений підполковником Закревським,

10) Фронт імени Симона Петлюри в Англії, очолений сотником Михайлом Кашуком (Лондон),

11) Об'єднання б. Вояків Українців у Великобританії,

12) Українська Стрілецька Громада в Канаді (Торонто),

13) Товариство б. Українських Вояків у Бельгії,

14) Товариство «Вільне Козацтво» в Бразилії.

Канцелярія Ресорту Військових Справ, якою керує полковник Микола Стечишин, знаходиться в місці осідку Виконавчого Органу УНРади. Вона веде біжуче листування й утримує зв'язки з Представництвами РВС і Українськими Комбатантськими Організаціями.

Крім того:

1) Полагоджує всілякі інформаційні справи з

окремими комбатантськими організаціями, як у Європі так і в заокеанських країнах,

2) веде накази по Міністерству Військових Справ, Головної Команди Військ і Накази Війську Української Народньої Республіки та проєктує їх,

3) веде картотеку вояків Армії Української Народньої Республіки, що перебувають на чужині та стежить за змінами в їх складі,

4) утримує постійний зв'язок з Редакцією Енциклопедії Українознавства в Сарселю та віділяє різні інформанції, що стосуються до вояків, військових частин і установ Армії Української Народньої Республіки, призначених для вміщення в чергових друкованих зошитах названої енциклопедії,

5) в минулому 1956 році опрацювала еляборат щодо урочистого обходу тридцятої річниці смерті Головного Отамана Симона Петлюри та брала активну участь в складі Головного Комітету цих урочистостей в Мюнхені,

6) начальник канцелярії поза безпосередніми обов'язками займає виборне становище голови Союзу Українців Воєнних Інвалідів у Мюнхені, який опікується й воєнними інвалідами Армії Української Народньої Республіки та уділяє матеріальну допомогу понад 80 старшим віком і немічним колишнім воякам українських визвольних змагань, що належать до українських комбатантських організацій на терені Європи.

Дослідження проблем народнього господарства України

Повна відсутність матеріальних засобів на провадження роботи Ресорту Народнього Господарства призвела до того, що цей Ресорт в період між III і IV Сесіями УНРади провадив свою працю з тими науковими діячами, які перебувають у складі інших дослідних установ. Діяльність Ресорту полягала в тім, що доводилось нав'язувати тематику дослідів актуальних проблем поодиноким науковцям, які провадять наукову роботу в Інституті вивчення ССРСР та вишукувати інших дослідників, які опрацьовують проблеми з ділянки народнього господарства України. На щастя, теми наукових дослідів, що їх переводили стипендіанти або співробітники Інституту вивчення ССРСР, майже всі актуальні і їх можна включити до матеріалів Ресорту та вважати їх корисними в характеристиці економічного й соціального процесів, що відбуваються в Україні. Тому Ресорт провадив комплектування економічної літератури, яку досить інтенсивно видавав Інститут, як також відбував наради з науковцями щодо розробки тих чи інших питань народнього господарства або добору тем, відповідних до завдань Ресорту.

З присемністю слід зазначити, що зв'язок з науковими колами Ресорт мав постійний і безпосередній, як також зустрічав з боку дослідників прихильне ставлення й зрозуміння ваги спільної справи.

З науковими діячами, які перебувають поза Німеччиною, Ресорт підтримував зв'язок листуванням і, не маючи змоги давати їм свої завдання в опрацьовані проблем економіки, пристосовувався до зацікавлення самих дослідників, бо кожна тема й кожна проблема, відповідно й об'єктивно опрацьована, цікавить Ресорт Народнього Господарства, а виконання праця може бути вельми корисна й доповнює всебічне освітлення економічних питань.

Один із дослідників, що незмінно співпрацює з Ресортом Народнього Господарства й не тільки вивчає та розробляє аграрну проблему України, але й цікавиться іншими ділянками сільськогосподарського виробництва (мова йде про І. Слобожана) надіслав свою цікаву роботу «Основні напрямки аграрної політики переходового періоду» й другу частину цієї праці — «Ідеї, методи й органи керівництва сільським

господарством». Оскільки Ресорт не мав змоги її надрукувати, сам автор із своїх трудових заробітків фінансував циклостилеве видання цієї праці. І ця робота, як Вам відомо, вийшла заходами Ресорту Народнього Господарства в р. 1955. Наводимо цей випадок як зразок дійсного патріотизму й жертвенної праці для добра справи.

Фінансові справи

Під час перебирання Ресорту Фінансів від попереднього керівника після III Сесії УНРади, було констатовано, що стан фінансів сутужний, тому довелося відразу запропонувати Виконавчому Органові редукцію дотацій членам ВО, скасування дотацій членам Президії УНРади, полишаючи дотацію тільки Голові УНРади, зменшення платень службовцям і звільнення деякого з службового персоналу, а також зменшення видатків по ресортах. Ці редукції, що їх ухвалив ВО 10. 5. 1954 р., дали змогу втримати реальний бюджет ДЦ УНР в рівновазі і провадити діяльність хоч і з обмеженими видатками, але ті видатки не перевищували прибуткової сторони бюджету. Тому й теперішній стан фінансів слід вважати задовільним, бо на перший час діяльності новопокликаного Виконавчого Органу знайдуться засоби на роботу, оскільки будуть дотримувані засади доцільної ощадності, а заходи в напрямі здобуття фінансових засобів з різних джерел будуть і надалі провадитись з належною енергією як з боку Ресорту фінансів, так і з боку уповноважених і організацій в поодиноких країнах, де є можливість для мобілізації матеріальних засобів.

Тут слід зазначити, що від 1952 року УККА перестав вплачувати дотації Виконавчому Органові із збірок серед українського громадянства, які були ухвалені на Конгресах УККА в сумі 10% від загальної суми тих збірок на потреби ДЦ УНР. Припинення влат від УККА значною мірою зменшило прибутки ще перед III Сесією УНРади, це зменшення, зрозуміло, від'ємно відбивалося на нашій бюджеті. Ще в травні 1954 р. Виконавчий Орган звернувся до УККА з окремим листом, в яким доводив потребу продовжити фінансову підтримку діяльності ДЦ УНР, але позитивних наслідків не вда-

Рівночасно треба зазначити, що чимало наукових діячів, виїхавши до США, Канади чи Австралії, не підтримують контакту з Ресортом, хоч ще так недавно консультувались у різних справах при розробці своїх тем, які дехто з них погодився взяти на заклик Ресорту.

лося досягнути. Тому всі прибутки ДЦ походили із збірок пожертв серед українського громадянства та з розміщення облігацій Позики Визволення України.

З почуттям глибокого вдволення ми тут перед IV Сесією стверджуємо, що Державний Центр УНР провадив свою діяльність виключно на засоби, що їх уділяло патріотичне українське громадянство, наша еміграція, яка перебуває в країнах вільного світу і провадить роботу як на внутрішньому, так і на зовнішньому фронтах, підтримуючи Виконавчий Орган в його стараннях про забезпечення широкої визвольної акції, що її провадить ДЦ УНР. Вважаємо за свій приймний обов'язок зазначити, що уповноважені Ресорту Фінансів у різних країнах, а також весь апарат, яким диспонує Ресорт Фінансів, провадили свою роботу без винагороди, з почуття патріотизму і своєю жертвенною працею спричинилися до втримання нашого хоч і обмеженого бюджету. За це їм висловлюємо від ВО УНРади щирю подяку. Також висловлюємо щирю подяку українському громадянству, яке ставилося прихильно й підтримувало морально й матеріально ДЦ УНР у його важкій роботі. Жертвенність українських патріотів, які вносили частину свого трудового заробітку на потреби визвольної акції, свідчать про силу українського визвольного руху, який спирається на народні маси й знаходить серед них не тільки зрозуміння, але й діяльну всебічну підтримку.

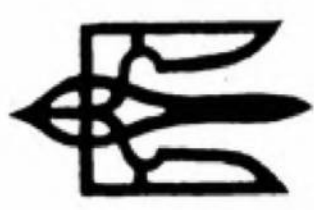
Обмежуємось загальною характеристикою фінансового стану ДЦ УНР, маючи на увазі, що докладний фінансовий звіт заслухає та має розглянути Фінансово-Господарська комісія ще під час IV Сесії УНРади.

Позика Визволення України

Справа Позики Визволення України за останніх три роки почала підупадати, втратила свою попередню атракційність, хоч від 1. 7. 54 до 15. 2. 57 всеж було розміщено облігацій по всіх країнах на 8 757 доларів. Коли в роки 1952—53 позика становила основне джерело прибутків

і в прибутковому бюджеті Державного Центру УНР стояла на першому місці, то в наступні роки вона займає друге місце.

На першому місці щодо кількості вписів і зібраних сум стоять США, де зібрано до 15. 2. 1957 разом 25707 дол., на другому — Канада,

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
 ЗАКАЗНИК

де за весь цей час зібрано 16502 дол., на третьому місці — Англія, де зібрано на суму 11813 дол., на четвертому — Австралія, що дала суму 10802 дол., потім іде Німеччина, де зібрано 4266 дол., в Бельгії — 2319 дол., у Франції — 1533 дол., у Венесуелі — 1344 дол., в Бразилії — 714 дол., в інших країнах було зібрано менші суми.

В Аргентині, де є значна кількість української еміграції, позичкова акція зовсім не провадилась з причин правних перешкод, в Швеції провадилась у дуже малому розмірі.

Позичкова акція була переведена з визначним успіхом, про що свідчать наведені показники, але успіх той далеко не повний у порівнянні з пляном Головного Комісаріату Позики. Причиною недовиконання пляну були важкі обставини, в яких перебуває нова еміграція, що найбільше відгукнулася на заклик ДЦ УНР. Перезд еміграції до нових країн поселення і пристосування до нових умов буття вимагали від переважної кількості поселенців значних видатків на свої потреби, а заробітки їх у перший період влаштування не були надто високі. Другою причиною слід уважати політичну ворожнечу й пропаганду безвідповідальних елементів серед нашої еміграції, які прикладали чимало зусиль до того, щоб не підтримувати позичкової акції.

Третьою причиною недовиконання пляну була внутрішня боротьба між політичними партіями УНРади; деякі з них дбали про свої «визвольні фонди» й не турбувалися справою фінансів ДЦ УНР. Це знеохочувало громадян, навіть прихильно наставлених до ДЦ УНР, бо вони бачили, що не має згоди між партіями УНРади й тим випрадували свою пасивність щодо моральної й матеріальної підтримки діяльності керівних органів ДЦ УНР. Проте, Головному Комісаріатові Позики вдалося організувати ді-

яльний апарат, яким є крайові та місцеві уповноважені у всіх країнах перебування української еміграції, що виявили відданість і велику жертвенність у роботі, не маючи ніякої винагороди. Чимало з тих уповноважених не відчисляли собі навіть призначених для них відсотків, витрачали час і вкладали свою працю, наражаючись іноді на прикрі відмови байдужих елементів. За вияв справжнього патріотизму, за їх наполегливу працю, висловлюємо від Виконавчого Органу УНРади всім їм щире подяку.

Широким колам громадянства, які не на словах, а на ділі виявили прихильність і відданість українській визвольній справі, вписавши більші чи менші суми на Позику Визволення України, належить на цій місці висловити признання й щире подяку від Державного Центру УНР. Їхні імена вписані до книг Головного Комісаріату Позики і ці громадяни хай будуть прикладом для теперішніх і майбутніх поколінь, як належить підтримувати визвольну боротьбу українського народу за свою державність. Серед вписаних є чимало таких, які вписали по 500 і по 100 доларів, деякі з них по кілька разів вписували позику, деякі вписували менші і мінімальні суми, але всі вони спричинилися до успіху в переведенні позики й тим доказали, як висловився колись відомий діяч Євген Чикаленко, що люблять Україну не тільки до глибини душі, але й до глибини кишені.

У висновку зазначимо, що позичкову акцію належить і далі провадити аж до виконання повного пляну, підвищуючи активність апарату Головного Комісаріату Позики, пропагуючи її серед широких кіл українського громадянства на еміграції, матеріальні спроможності якої значно зросли, й ми певні, що серед українських патріотів ще є багато тих, які виконають свій обов'язок перед поневоленою Україною.

ПОШТОВИЙ ВІДДІЛ РЕСОРТУ ФІНАНСІВ

В 1953 році виникла потреба відновити діяльність Поштового Відділу Ресорту Фінансів і покликати керівника цього Відділу, щоб активізувати розповсюдження поштових марок, які були виготовлені в значній кількості впродовж перших років існування УНРади. Керівником цього Відділу було призначено Г. Ткаченка, який рівночасно був і урядовцем канцелярії Виконавчого Органу. Видані марки знайшли застосування не тільки серед філіялістів, але й серед широких кіл громадянства, хоч і не в такому розмірі, як то раніше плянувалось. Але для того, щоб розповсюджувати доти видані марки, треба було видавати й нові й таким чином підвищити зацікавлення до марок УНРади. За час між III і IV сесіями УНРади, на

основі ухвал Виконавчого Органу, було видано такі поштові марки:

1. Серію марок Ярослава Мудрого . 5400 серій
2. Серію марок М. С. Грушевського . 5000 серій
3. Конверти з відбиткою марки М. С. Грушевського 3000 штук
4. Серію марок С. В. Петлюри 5000 штук
5. Поштові листівки з відбиткою марки С. В. Петлюри 3000 штук
6. Серію марок з нагоди 40-ліття заснування Української Центральної Ради 5000 штук
7. Поштові листівки з портретом Президента Ст. Витвицького 2000 штук

Розповсюдженням цих марок займається 30 Поштових станцій в різних країнах, з яких

слід згадати станиці в Канаді, США та Австралії, які виявляють визначну активність. Крім поштових станиць, розповсюджують марки й окремі особи, чимало замовлень приходять безпосередньо до Поштового відділу.

Цей Відділ видає неперіодично філіателістичний журнал циклостилевим друком, що зветься «Поштові Вісті»; досі вийшло 17 чисел. Журнал містить повідомлення про випуски нових марок, статті на філіателістичні теми, популяризує ук-

раїнські марки, які були випущені за весь час визвольної боротьби, веде пропаганду української визвольної справи не тільки серед українців, але й серед чужинців, містячи статті про філіателію в німецькій мові.

Слід зазначити, що за цей час було поміщено чимало статей про марки УНРади в чужинецькій пресі, що сприяє пропаганді визвольної боротьби українського народу за свою державу.

Висновки

З наведеного матеріалу, що його подаю до Вашої уваги, можемо констатувати, що Виконавчий Орган за три роки провів не аби яку роботу у внутрішньому й зовнішньому секторах. Приглянувшись ближче, можна знайти чимало прогалин, різних недовиконань, але коли зважити об'єктивно серед яких обставин доводилося провадити працю, коли ВО мав сильну опозицію внутрішню, в самій УНРаді, а також поза УНРадою, не кажучи вже про акцію окупанта, який впродовж всього часу провадив сильну акцію проти українських визвольних сил, то кожний мусить визнати, що наша робота, діяльність ДЦ УНР і в його складі Виконавчого Органу була визначна. Надто обмежені матеріальні засоби не давали нам змоги мати вистачальний технічний персонал, керівникам ресортів доводилося виконувати й технічну роботу. При наявності достатніх матеріальних засобів ми б могли були значну частину технічної праці перекласти на вправний апарат, але того апарату ми в цей час не мали, обмежувались своїми силами, надолужували своєю енергією й завзяттям.

У секторі внутрішньому Виконавчий Орган спирався на значну кількість відданих діячів, які не покладаючи рук провадили організаційну й збіркову працю, тому ДЦ УНР зберіг свою фінансову рівновагу й матеріальну незалежність, він дійсно спирався на власні сили.

Небагато ми здобували фінансових засобів, але при ощадному господарюванні їх вистачило й наступному Виконавчому Органові полишається необхідна сума, що дасть йому змогу продовжувати працю й розгорнути збіркову акцію, щоб поповнювати касу новими надходженнями.

В секторі зовнішньому Виконавчий Орган не пропустив жодної нагоди, щоб її не використати в інтересах визволення України. ВО звертався своїми меморандумами до Організації Об'єднаних Націй, до урядів великих держав, до Ради Європи, до різних міжнародних інстанцій і окремих держав та установ, підносячи актуальні справи, зв'язані з станом українського народу та з потребами його визволення. За останніх три роки заходами й енергійною роботою ВО УНРади та представників інших поневоле-

них народів нам пощастило зміцнити й розбудувати Лігу Визволення Народів СССР (Паризький Блок), що є важливим знаряддям визвольної політики й боротьби поневолених народів СССР. ВО має зв'язок і контакти з центрами інших поневолених народів, як також з політичними колами майже всіх народів, які виявляють зацікавлення до проблем Сходу й до усунення московського колоніалізму в країнах Європи, Азії та Африки.

Діяльністю й заходами Виконавчого Органу вдалося досягнути перед американськими чинниками того, що Американський Комітет Визволення від большевизму розпочав співпрацю з Лігою Визволення Народів СССР (Паризьким Блоком) без того, щоб творити якусь форму співпраці з росіянами. Тепер відпала колишня передумова, яку ставили до національних центрів поневолених народів, щоб вони координували протибольшевицьку боротьбу з російськими організаціями. Виконавчий Орган УНРади провадив енергійну акцію в напрямі зміни такої умови й доводив американським чинникам, щоб їхні організації розуміли інтереси й прагнення поневолених народів, які борються за свою повну свободу й державну незалежність. І в цім напрямі ВО, як бачимо, має визначні досягнення. Тепер зникла причина для розходжень між фракціями УНРади у справі співпраці з АКВЕ й противники ДЦ УНР не мають підстави для нападів, як не мали її й раніше, бо Виконавчий Орган ніколи не йшов на компроміси коштом національно-державних інтересів і не робив нікому подібних поступок. Наша позиція щодо віднови повної суверенності Української Народньої Республіки, щодо соборності її земель надто добре відома українському й чужинецькому громадянству й нікому не пощастить покласти тінь на нашу світлу мету.

IV Сесія УНРади оцінить нашу роботу й поробить вказівки для майбутнього Виконавчого Органу. До всіх завваг і об'єктивної критики членів УНРади поставимось з повною увагою і будемо вдячні за безсторонню оцінку діяльності Виконавчого Органу УНРади.

Після закінчення звіту Виконавчого Органу заступник Державного Контролера І. Іножар-

ський відчитав звітну доповідь Найвищої Державної Контрольної Ради.

Звіт Найвищої Державної Контрольної Ради

І. Відновлена в своїй діяльності Найвища Державна Контрольна Рада перевела в часі між III IV сесіями Української Національної Ради чотири ревізії грошових оборотів та книговедення Виконавчого Органу УНРади. Остання ревізія відбулася 16-17 лютого 1957 року — за перше півріччя 1956/57 бюджетного року. В ревізіях приймали участь І. Іножарський, І. Лиховий та Я. Маковецький.

Поза ревізіями заступник Державного Контролера брав участь в засіданнях Президії УН Ради 15 травня 1954 р., 21-22 листопада 1954 р. та 19-20 листопада 1955 року, складаючи на двох останніх засіданнях звіт з діяльності Державного Контролю за минулі бюджетні роки.

На висення заступника Державного Контролера Президія УНРади затвердила 22 листопада 1954 р. уложений Державним Контролером І. Кабачковим Регулямін внутрішньої організації і порядку чинности Найвищої Державної Контрольної Ради. В справоздавчому часі заступник Державного Контролера мав постійний контакт з Державним Контролером проф. І. Кабачковим, що перебуває в США, з Керівником Ресорту Фінансів Виконавчого Органу УНРади, а також з Делегатурами Державного Контролю в країнах, де існують Закордонні Представництва Виконавчого Органу УНРади.

Висновки про стан фінансового господарства УНРади. Переходячи до стану фінансового господарства УНРади в справоздавчому часі, належить перш за все відзначити зменшення грошових оборотів взагалі — як прибутків так і видатків — у порівнянні з попередніми роками. Слід тут пригадати, що від 1954 року Український Конгресовий Комітет Америки припинив виплати признаної Українській Національній Раді дотації, що займала поважне місце в прибутках УНРади — 63 512,57 НМ за 1952 і 1953 календарні роки.

Крім того виразно зменшились у підзвітнім часі, і то цілком природно, впливи з реалізації Позички Визволення України, яку розпочато було в першій половині 1951 року. Згадати лише, що надходження з Позички становили на 1 липня 1954 р. 236 548,51 НМ, тоді як в останніх двох з половиною роках вступило всього 36 067,08 НМ.

Щодо інших категорій прибутків, що складаються з вплати на Національно-Державний Фонд та різних збірок на потреби УНРади, в яких

беруть участь ширші кола нашої еміграції, то тут належить підкреслити, що ці пожертви підвищились у справоздавчому часі в порівнянні з попередніми двома бюджетними роками на 19,8%. В 1952/53 та 1953/54 операційних роках зібрано на Українську Національну Раду, не рахуючи впливів з Позички, 84 321,20 НМ, а в 1954/55, 1955/56 та першій половині 1956/57 бюджетових років, тобто на протязі 2½ років — 125 912,40 НМ.

Прибутки з видавництва Виконавчого Органу за 2½ останніх бюджетових років виказують суму 4 263,08 НМ, а всі інші, об'єднані назвою «різні» — 13 763,72 НМ.

Видатки. Найвищу суму досягнули видатки Виконавчого Органу за весь час існування УН Ради, не рахуючи видатків на утримання й діяльність Закордонних Представництв, в бюджетових роках 1952/53 (101 058,45 НМ) та в 1953/54 (101 607,42 НМ). В справоздавчому часі видатки в загальному на половину зменшились. В 1954/55 році вони становили 49 178,26 НМ, в 1955/56 р. — 20 820,19 НМ.

Докладний розподіл видатків за параграфами бюджету, а також по окремих ресортах, подано в протоколах ревізій, що були доручені Президії УНРади.

Витрати коштів з Національно-Державного Фонду відбувались засадничо в рамках обов'язуючого бюджету. Бухгалтерійні записи, виправдуючі документи, взагалі все книговодство Виконавчого Органу знайдено в порядку.

Поштовий Відділ УНРади. Ухвалою Виконавчого Органу з 25 вересня 1953 року відновлено було діяльність Поштового Відділу УНРади. Поштовий Відділ видав понад 100 000 штук поштових марок, листівок та коверт. Видатки на утримання Поштового Відділу, включаючи оплату працівника, перевищували прибутки від його операцій на 1 січня 1957 р. — на 1 446,75 НМ. Як зазначено в протоколі ревізії з 7 жовтня 1956 року, «Поштовий Відділ не виконав свого завдання щодо «поповнення Українського Національного Державного Фонду», як то передбачено в ухвалі Української Національної Ради з 18 липня 1948 р., з другого ж боку, при розгляді цього питання не можна поминути пропагандивного значення в поширенні поштових марок УНРади».

Питання бюджету. Розглянувши представлені Фінансовим Ресортом два проекти нового бю-

джету III Сесія Української Національної Ради Ухвалила залишити в силі старий бюджет, що був ухвалений Президією УНРади на 1952/53 операційний рік. Важко було передбачити, якими саме грошовими ресурсами може диспонувати в майбутньому Виконавчий Орган. Одночасно III Сесія уповноважила Президію УНРади dokonувати в міру потреби зміни й доповнення обов'язуючого бюджету.

Зваживши сьогоднішні наші фінансові обставини, видається конечним поновити наведені вище ухвали в справі бюджету.

Діяльність Закордонних Делегатур Державного Контролю

Австралія. Делегатура в Австралії постала в липні 1953 року в складі Голови — Тараса Чубатого і члена Миколи Словачевського. В листопаді 1954 р. Т. Чубатий вийшов з Делегатури, мотивуючи своє зречення причинами локальних ускладнень на громадському відтинку. Де-що пізніше звертався до мене також М. Словачевський про звільнення його з делегатури, але мені вдалося намовити його продовжувати далі виконувати обов'язки делегата Державного Контролю в Австралії.

Ревізії діловодства Уповноваженого Ресорту Фінансів в Австралії закінчуються незмінним ствердженням повного порядку в книговеденні. Найбільшої суми досягли збірки на УНРаду, разом з вплатами на Позичку Визволення України, в 1951 р. — понад 3 200 австр.фунтів. В наступних роках впливи зменшувались, в останньому бюджетовому році впали до 446 австр. фунтів.

Великобританія. Делегатура Державного Контролю у Великобританії розпочала свою діяльність у квітні 1952 р. в складі Голови — інж. Богдана Стисловського і членів — ред. Михайла Добрянського та проф. Олександра Бондарівського. Делегатура перевела дві річні ревізії — за 1952/53 та за 1953/54 бюджетові роки. Але вже в 1953 р. проф. О. Бондарівський вийшов з Делегатури, бо прийняв на себе обов'язки Крайового Уповноваженого Позики Визволення України на Великобританію, в р. 1954 М. Добрянський перейшов на роботу з Лондону до Мюнхену, а в 1955 р. Голова Делегатури Б. Стисловський зрікся свого становища з причин незадовільного стану здоров'я. Довгими місяцями тягнулося листування з наміченими кандидатами, йшлося в даному випадкові про особи, добре обізнані з бухгалтерією. Нарешті вдалося сформувати Делегатуру в новому складі: Голова — священник о. Іван Гуня й члени — Петро Франчук та Євген Попівський. Але намічена на серпень 1956 р. ревізія не могла відбутись з огляду на хворобу Голови Делегатури о. І. Гуні, яка закінчилась його смертю у вересні минулого ро-

ку. Переведена членами Делегатури Петром Франчуком та Євгеном Попівським в пізнішому часі ревізія фінансового діловодства Представництва у Великобританії виявила і цим разом поважні недоліки в провадженні книговедення, про що докладно говорить в ревізійному акті з 16 лютого 1957 р. В зв'язку з цим Контрольна Делегатура дійшла до висновку, що слід «книговедення передати якнайскорше в другі руки».

Бачачи, що видатки на утримання Представництва у Великобританії перевищують прибутки, Керівник Ресорту Фінансів листом з 30 серпня 1956 р. заборонив всякі витрати, без окремого дозволу Виконавчого Органу, крім оплати чиншу.

Франція. Делегатура Державного Контролю у Франції не переводила ревізії за минулий бюджетовий рік. Не було чого ревізувати. Так сталося, що збірки на потреби УНРади впали у Франції, з різних причин, до мінімуму. Не сприяла збірковій акції і та обставина, що Фінансовий Уповноважений п. полк. Петро Закусило, перебуваючи постійно на півночі Франції, був віддалений від більших осередків української еміграції. В цих обставинах полк. П. Закусило зрікся свого становища, і Виконавчий Орган 14 лютого 1956 р. — «на підставі внеску Управи Української Громадської Опіки у Франції», іменував п. Юхима Бацулу Уповноваженим Ресорту Фінансів на Францію, а також — Уповноваженим Комісаріату Позики Визволення України. Але й останній відмовився. Знайти іншого кандидата Виконавчому Органові досі не вдалося. Отже, перед новим Виконавчим Органом стоїтиме завдання — розбудувати своє Представництво у Франції, із спеціальним углядженням становища Фінансового Уповноваженого. За цим промовляють моменти як фінансового так і престижевого порядку.

Канада. В липні 1956 р. Делегатура Державного Контролю в складі проф. Василя Іваниса та інж. Осипа Станіміра переводила ревізію колишнього Представництва Виконавчого Органу в Канаді з осідком у Вінніпегу, за час від серпня 1948 р. до січня 1954 р., а від того часу — діловодство Фінансового Уповноваженого на Канаду ген. Михайла Садовського в Торонто. Перевірку книговедення кол. Представництва у Вінніпегу Контрольна Делегатура мусіла перервати й звернулася до кол. Представництва про зложення додаткових даних, потрібних для проведення ревізії. Про дальший перебіг цієї ревізії дбає Державний Контролер проф. І. Кабачків.

Годиться тут зазначити, що ген. М. Садовський виявляє виїняткову енергію в своїй діяльності Фінансового Уповноваженого, яка приносить помітні результати. На 1 січня 1957 р. його конто виказувало належності УНРади в сумі 13 275,88 НМ.

Український Фінансовий Комітет в США. Збіркову акцію на користь УНРади на терені США провадить головним чином Український Фінансовий Комітет — орган Союзу Товариств Сприяння Українській Національній Раді, отже організація громадська, що діє назовні як зареєстрована американська установа. З цих причин діловодство Українського Фінансового Комітету формально не підлягає перевірці з боку нашого Державного Контролю. Але фактично Державний Контроль має можливість стежити за грошовими оборотами і контролювати книговодство Українського Фінансового Комітету в США. Виконує це Державний Контролер проф. І. Кабачків, як Голова Контрольної Комісії Українського Фінансового Комітету.

В 1955/56 і першій половині 1956/57 бюджетового року Український Фінансовий Комітет вплатив до Представництва Виконавчого Органу в США зібрані на потреби УНРади 6 302,42 дол., тобто понад 25 000 НМ, при чому на його конті числилось на 1 січня 1957 р. — 4 698,38 НМ.

Кінцеві висновки. Як було зазначено на початку цього звіту, зменшення грошових ресурсів УНРади в справоздавчому часі пояснюється двома причинами: поперше тим, що УККА, без подання мотивів, припинив виплату УНРаді

ухвалених їй дотацій; подруге — ступневим завмиранням позичкової акції.

Розбудовувати далі фінансове господарство УНРади на різних принагідних збірках — не доводиться. Треба, очевидно, розглядатися за новими, стабільнішими джерелами прибутків. Згадати б тут ухвалу УНРади ч. 1 з 18 липня 1948 р. про добровільне самооподаткування. Від кількох років майже за кожним разом при обговоренні фінансового стану УНРади підноситься це питання. Виконавчий Орган на засіданні 3 березня 1955 р. намітив був уже конкретний плян для переведення самооподаткування. Далі цих плянів тоді справа не пішла. Можливо, поза технічними труднощами, не сприяли цьому в останніх часах також моменти політичної натури.

Чи матиме успіх ця податкова акція? Ми вже перейшли досвід з розписанням Позики Визволення України, яка цілком себе виправдала.

Якщо вдасться приєднати до самооподаткування на потреби УНРади бодай дві тисячі сталих платників серед найширших кіл нашої еміграції (по 1 дол. на місяць) — можна буде сподіватись, що новий Виконавчий Орган вийде із стану матеріальної непевності й матиме можливість розгорнути в належній мірі свою діяльність.

Другий день Сесії

(17 березня 1957)

Засідання відкриває й головує член Президії УНРади В. Доленко.

Після полагодження деяких формальностей приступлено до запитань доповідачам та дискусії з приводу звітних доповідей. У дискусіях взяли участь такі члени УНРади (подеємо за чергою виступів): Ф. Гаснко, Є. Гловінський, Антін Мельник, А. Бондаренко, П. Феденко, І. Лучишин, Ю. Семенко, І. Багрянний, С. Довгаль, Ф. Пігідо, М. Хробак, В. Доленко, П. Костів, Б. Феденко, М. Добрянський; вдруге в дискусіях

взяли слово: А. Бондаренко, П. Феденко, Є. Гловінський та І. Багрянний.

О 12 годині 30 кв. головує член Президії В. Доленко оголошує перерву на обід.

Після обідньої перерви о год. 14,27 під головуванням члена Президії УНРади М. Воскобійника засідання Сесії продовжується. Забирають слово: І. Багрянний, В. Доленко, М. Воскобійник (передавши головування Є. Гловінському), Ю. Семенко, І. Лучишин, О. Юрченко; з вьясненням від Виконавчого Органу виступає С. Довгаль.

Заключне слово заст. Голови ВО С. Довгаля

Доповідь про діяльність Виконавчого Органу від III до IV Сесії викликала широкую дискусію серед членів Української Національної Ради. Дискусія прибрала подекуди загальний характер і її учасники торкалися всіх ділянок виконаної й невиконаної політичної роботи. Критика нашої праці назагал була позитивна й речева, члени УНРади слушно підкреслювали деякі недоліки в нашій роботі. Члени уступаючого Виконавчого Органу можуть бути тільки вдячні за слушні завваги та вказівки, що їх ми чули. Всі завваги можна звести до наступних тез:

1. у внутрішньому секторі не використані всі можливості, що їх мав Виконавчий Орган;

2. у зовнішньому секторі не були притягнені до праці нові сили з кіл молоді, яка покінчила високі студії в різних школах, — ВО не включив їх до своїх кадрів. Мало було видано публікацій в світових мовах про українську визвольну справу. Не по всіх країнах перебування нашої еміграції існують товариства приязні. Мало було безпосередніх виступів перед чужинецькою публікою українських діячів...

Всі інші виступи були фактично доповненням чи поглибленням нашої доповіді.

Щож стосується наведених завваг, то ми їх уважаємо цілком слушними і перелік їх могли б доповнити ще більшою кількістю недоліків. І коли ВО не міг більше зробити, ніж йому вдалося, то в цьому винні не суб'єктивні причини, а причини об'єктивної натури. Виконавчий Орган впродовж усього часу діяв у надзвичайно важких обставинах. Не слід забувати, що його дії поборювала опозиція внутрі УНРади й опо-

зиція поза УНРадою. Зменшити силу дії опозиції внутрішньої чи зовнішньої ВО не міг, хоч прикладав усіх своїх сил до того, щоб настало повне замирення, принаймні поміж фракціями УНРади.

Малі матеріальні засоби, якими диспонував Виконавчий Орган, не давали змоги поширювати ані керівний, ані технічний персонал; все доводилось скорочувати, щоб витримати важкий період існування ДЦ УНР. З тих причин ми не могли використовувати нові сили, бо для включення їх до складу нашого апарату треба було мати не абиякі фінансові засоби. До того, майже всі ті особи не лишалися на терені Європи, а після закінчення шкіл емігрували далі чи то до США, Канади чи до інших країн. Згадана причина — брак фінансових засобів — зумовила й малу кількість публікацій у чужив мовах. Слід зазначити, що ДЦ і його Виконавчий Орган не брали на себе обв'язків видавати книжки, а коли щось у цій ділянці зробили, то й та мала робота є вкладом до загальної визвольної справи. Для видання наукової чи довідкової літератури існують наукові чи політичні видавництва, не можна вимагати від Державного Центру, щоб він брав на себе всю роботу, яка необхідна для широко розгалуженої визвольної справи. Державний Центр має зосередити свою увагу на керівництві й координації діяльності організацій і окремих осіб, має зосередити свою увагу на міжнародному терені та використовувати кожную нагоду, щоб ставити перед зовнішнім світом справу визволення України. Культурний і науковий сектор мають обслуговувати покликані до того наукові та культурні організації; громадські потреби українців мають обслуговувати відпо-

відні громадські організації й проявляти широку самодіяльність в умовах вільного демократичного ладу і т. д.

У дискусії члени УНРади не робили завваг щодо виступів Виконавчого Органу на міжнародному терені. Це значить, що нашу роботу в цім секторі Українська Національна Рада вважає задовільною. Ми самі її вважаємо недостатньою, могли б значно більше зробити, якби не доводилось уділяти надто багато уваги справам внутрішніх взаємин; саме внутрішні взаємини абсорбували найбільше часу й заходів Виконавчого Органу. Але, нам здається, що ми не прогали ніякої нагоди, використали майже всі можливості, щоб звертатися чи то до Організації Об'єднаних Націй, до міжнародних конференцій, до урядів вільних країн та до інших інстанцій, ставляючи актуальні питання україн-

ської визвольної політики. Іноді ми виступали перед зовнішніми чинниками спільно з національними центрами поневолених народів, що об'єднані в Лізі Визволення Народів СРСР (Паризький Блок), іноді від ДЦ УНР. На свої виступи і звернення ми мали відповіді від керівних чинників міжнародних організацій чи урядів, про що відомо з наших інформаційних бюлетенів.

Вислухавши уважно виступи членів УНРади та їхні критичні завваги, дотеперішній Виконавчий Орган з вдячністю бере їх до відома, а майбутній Виконавчий Орган безумовно намагатиметься їх виконати.

Пленум УНРади звітні доповіді Президії УНРади, Виконавчого Органу і Найвищої Державної Контрольної Ради прийняв до відома.

Третій день Сесії

(18 березня 1957)

Пленарне засідання Сесії відкриває т. в. о. Голови Президії УНРади Є. Гловінський. Раніше засідання, що почалось о год. 10,05, було присвячене обговоренню питань, пов'язаних з полемікою в пресі. В дискусіях взяли участь: С. Созонтів, І. Багрянний та Є. Гловінський.

В. Діберт зачитав дальші привітання, що надійшли на адресу Президії Сесії.

Є. Гловінський пригадує Сесії, що 18 березня є якраз річницею смерті першого Голови Виконавчого Органу Української Національної Ради проф. Ісаака Мазени та пропонує вшанувати його пам'ять вставанням і однохвилинною мовчанкою.

Далі головуючий Є. Гловінський уділює слово М. Хробакові, який зачитує (у другому читанні) запропоновані зміни Тимчасового Закону про Реорганізацію Державного Центру УНР.

Трете читання відкладено на пізніше, а тому головуючий оголошує перехід до наступного пункту порядку денного, а саме — до питання про консолідацію українських політичних сил на еміграції. В дискусіях взяли слово такі члени УНРади: О. Бойдуник, М. Хробак, О. Юрченко, М. Лівичський, П. Феденко, І. Багрянний.

Далі головуючий оголошує перехід до наступної точки порядку денного — схвалення бюджету. Є. Гловінський передає тимчасово голову-

вання В. Доленкові, а сам відчитує протокол засідання Фінансово-Господарчої Комісії.

Комісія запропонувала Сесії ухвалити наступне:

«Бюджет, створений III Сесією, залишається в силі. Президії УНРади надається право, на внесення Виконавчого Органу, перепроводжувати в міру потреби конечні зміни.

Сконстатувавши на підставі звітів Фінансового Ресорту, що пересічний прибуток бюджету Державного Центру... не вистачає на потреби нормальної діяльності органів ДЦ, Сесія —

а) закликає всі партії, що входять до Національної Ради, подбати про збільшення жертвованості серед своїх членів;

б) доручити майбутньому Виконавчому Органові вживати всіх належних засобів до збільшення прибутків».

Пленум Сесії приймає цю пропозицію Комісії.

Далі Комісія Військових Справ Національної Ради під головуванням полковника М. Шраменка запропонувала Пленуму Сесії у цьому році спеціально відзначити 40-ліття постановня Української Армії.

IV Сесія Української Національної Ради ухвалила:

«Зважаючи на те, що на 9 травня 1957 року (Приказ Головної Команди Військ і Фльоти Української Народньої Республіки ч. 016, з 16.

Х. 1920 р.) припадає 40 річниця постановля Української Збройної Сили, — вважати необхідним:

а) видання Українською Національною Радою відповідного універсалу-відозви до всієї української еміграції з закликом відповідного відзначення цієї річниці, «40-ліття Українського Збройного Чину», шляхом урядження спеціально присвячених цій цілі академій, сходин, зібрань, видань відповідних збірок, присвячених 40-літтю збройної боротьби українського народу;

б) доручити Ресортові Військових Справ ВО УНРади видати відповідне розпорядження всім комбатанським організаціям про створення відповідних комітетів для відзначення цієї визначної річниці.

В дискусіях з приводу резолюцій Комісії Закордонних Справ, що їх зачитав В. Доленко, взяли участь: В. Діберт, Б. Феденко, Д. Андрієвський, П. Феденко та І. Багрянний.

Оголошується перерва до год. 20.

Після перерви, о год. 20,30 продовжуються дискусії з приводу точки 13 порядку денного, а саме — про консолідацію українських політичних груп на чужині. В дискусії приймають участь: Є. Гловінський, П. Феденко, О. Бойдунник, Р. Голіян, М. Хробак, С. Довгаль, М. Лівницький, М. Добрянський.

У справі консолідації була ухвалена пропозиція запропонована УНДС, що звучить так:

«IV Сесія доручає органам Державного Центру, в першу чергу Виконавчому Органові, і надалі вживати заходів до завершення консолідації українських політичних сил у вільному світі — на підставі непорушності основ екзильного Державного Центру Української Народньої Республіки та засад демократії щодо співпраці поміж різними політичними партіями».

Наради о год. 21,40 перевано до наступного дня.

Четвертий день Сесії

(19 березня 1957)

Дополудня працювали Комісії. Пленарне засідання, під головуванням Є. Гловінського, розпочинається о год. 14,15.

М. Хробак реферує внески ОУН щодо змін деяких статей Тимчасового Закону про Реорганізацію Державного Центру УНР, поправки УРДП, внески УНДС тощо. В дискусії забира-

ють слово: М. Лівницький, О. Бойдунник, Ф. Гаєнко, С. Довгаль, М. Хробак, В. Доленко, М. Добрянський, І. Лучишин, Л. Макарушка, І. Багрянний. Удруге промовляють: М. Лівницький, О. Бойдунник, С. Довгаль, І. Багрянний.

IV Сесія Української Національної Ради прийняла і ухвалила такі зміни:

Д о п о в н е н н я

до Тимчасового Закону про реорганізацію Державного Центру УНР прийняті на IV Сесії дня 19 березня 1957 року.

До статі II Тимчасового Закону додати третій уступ:

«У випадку тимчасової неможливості для Голови або члена Президії Української Національної Радки бути на засіданні Президії, фракція, до якої належить неприсутній, може делегувати на таке засідання іншого свого члена. Останній бере участь у засіданні Президії з правом ухвального голосу».

До статі 22-ої ухвалено слідує зміню: уступ 6-ий цієї статті викреслюється, а на його місце вставляється такий уступ:

«Питання про потребу скликання для цієї мети надзвичайної сесії Української Національної Ради або про переведення референдуму вирішує Президія Української Національної Ради; Референдум мусить бути переведений також на вимогу третини членів Української Національної

Ради, подану перед закінченням чотирирічного терміну каденції Президента. У повідомленні до членів про віддачу їх голосів шляхом Референдуму має бути визначений реченець, до якого вони мають подати свої відповіді. На випадок Референдуму, каденція Президента чи Віцепрезидента буде продовжена, якщо за її продовження вословиться більшість голосуючих».

Після статті 22-ої належить вставити статтю 22а. Її зміст такий:

Стаття 22а.

Президент УНР може, довівши це до відома Президії УНР та Виконавчого Органу, передати на деякий час частину своїх функцій Віцепрезидентів. Так само може Президент на деякий час доручити Віцепрезидентів заступати його у всіх функціях.

На випадок тяжкої недуги Президента, яка позбавляла б його можливості виконувати свої функції, а також неможливості для нього прибути до місця осідку Державного Центру, зокре-

ма з огляду на втрачення контакту та комунікації поміж місцем перебування Президента й місцем осідку Державного Центру, Віцепрезидент перебирає тимчасово, до часу, поки відпадуть ці перешкоди, виконання функцій Президента. Потребу цього вирішує Президія УНР.

Якби Президія УНР та Виконавчий Орган у місці осідку Державного Центру були зовнішніми обставинами в своїх діях спаралізовані або ліквідовані, тоді Президент має право в місці свого перебування покликати, в порозумінні з сущими в місці перебування Президента відповідниками цьогочасних фракцій УНР, новий Виконавчий Орган та спільно з ним протягом не більше трьох місяців від часу створення нового Виконавчого Органу, покликати до життя новий склад УНР з представників відповідників фракцій.

Проводи фракцій, що входять до УНР, подають Президентів, які саме організації на терені перебування Президента вони вважають своїми відповідниками.

П'ятий день Сесії

(20 березня 1957)

У цей день пленарних засідань Сесії не відбувалось; працювали Комісії та відбувались нара-

ди голів фракцій Української Національної Ради.

Шостий день Сесії

(21 березня 1957)

Пленарне засідання Сесії почато о год. 15,15 пополудні. Головує С. Гловінський, що уділяє слово В. Дібертові для зачитання привітань, що в міжчасі надійшли на адресу Президії Сесії.

Після відчитання привітань С. Гловінський зачитує Заяву фракції ОУН, датовану 19 березня; Президія Сесії і Голови фракцій її одержали вранці 20 березня 1957 року.

Заява фракції ОУН

Організація Українських Націоналістів стверджує, що у висліді міжфракційних нарад до часу IV сесії УНРади і у висліді праць IV сесії — соціал-демократичні і ліберально-демократичні фракції УНРади:

1. Відкинули пропозиції фракції ОУН, які устійнювали напрямні дальшої української визвольної політики, а зокрема щодо так зв. непредрішенства. Брак таких устійнень, як також практиковане ставлення фракцій УНРади перед доконаними фактами у зовнішній політиці, спричинюють міжфракційні непорозуміння, викликають довготривалі кризи в ДЦ УНР та паралізують його конструктивну роботу.

2. Відкинули пропозицію фракції ОУН про те, що «Члени Президії і Виконавчого Органу УНРади не можуть бути рівночасно в жадному службовому відношенні до зовнішньополітичних чинників, а тому й АКВБ», з якими провадяться переговори в питаннях української визвольної політики, бо згадане службове відношення утрудняє оборону українських позицій, або взагалі унеможлиблює ці переговори.

3. Не прийняли пропозиції фракції ОУН з дня 12 грудня 1956 р., повтореної дня 4 лютого 1957 р. скликати перед IV сесією УНРади конференцію всіх самостійницьких українських політичних угруповань для завершення консолідації. Не прийняли внеску ОУН і на IV сесії УНРади про скликання такої конференції по IV сесії. Ані перебіг дискусії на тему консолідації ані схвалена IV сесією УНРади резолюція про заходи до завершення консолідації не дають запоруки, що будуть ужиті реальні заходи до її осягнення, тим більше, якщо пригадати, що заходами Представництва Виконавчого Органу УНРади в США 12 січня 1957 р. відбулася в Нью-Йорку конференція українських демократичних політичних організацій (УДПО), на яку запрошено і в якій взяли участь представники всіх фракцій, що входять в УНРаду, зглядно

їх відповідники, але не запрошено представників ОУН чи її відповідника. На тій конференції одностайно схвалено, що ця «нарада УДПО в США зокрема вважає доцільним, щоб керівні органи УНРади були утворені шляхом коаліції демократичних організацій», — а це суперечить засадам консолідації.

Це все підтверджує глибоку розбіжність між фракцією ОУН і іншими фракціями УНРади, зокрема УСП і УНДО, в оцінці внутрішньої і міжнародньої ситуації та в підході до вимог визвольних змагань і застосування власних сил народу в тих змаганнях, а ця розбіжність не дає ніяких виглядів на дальшу співпрацю.

Беручи все наведене до уваги, Організація Українських Націоналістів, яка враз із УНДС безуспішно доклала всіх зусиль усунути ці розбіжності, — вважає для себе неможливим перебувати надалі в УНРаді та своєю участю в ній нести співвідповідальність за політику, що в нашому глибокому переконанні не відповідає ролі і завданням Державного Центру Української Народньої Республіки в екзилі.

Цим Організація Українських Націоналістів зголошує свій виступ з Української Національної Ради, щоб ні від кого незалежно продовжувати визвольні змагання згідно з державницькими традиціями з-перед сорока літ і з традиціями визвольної боротьби між двома світовими війнами та під час другої світової війни, яка то боротьба продовжується на Рідних Землях по сьогоднішній день.

Віriamo, що прийде час, коли політичні чинники в УНРаді піддадуть ревізії своє дотеперішнє становище, і всі українські політичні чинники знайдуть спільну мову та спільний шлях у визвольних змаганнях та в єдності підуть ним до перемоги.

Мюнхен, дня 19 березня 1957 р.

Організація Українських Націоналістів.

Є. Гловінський інформує Пленум УНРади, що 20. 3., після одержання Заяви ОУН, була скликана нарада Голів фракцій та переведено безуспішні переговори з Проводом ОУН про можливість відкликання їхньої ухвали. Є. Гловінський, як Голова Пленарних засідань, інформує членів УНРади, що в наслідок виходу ОУН з УНРади міняється кворум: тепер Українська Національна Рада складається з 29 членів, замість дотеперішніх 35. Далі в. о. Голови Президії УНРади відкриває дискусію з приводу заяви фракції ОУН.

В дискусіях беруть участь: С. Довгаль, М. Добрянський, І. Багрянний, О. Юрченко, та П. Феденко. На пропозицію О. Юрченка IV Сесія УНРади приймає таку ухвалу:

«IV Сесія Української Національної Ради, заслухавши Заяву ОУН, висловлює свій жаль з приводу кроку української політичної організації, що з початку існування екзильного передпарляменту перебувала в ньому й співпрацювала в органах Державного Центру УНР.

Українська Національна Рада висловлює свою віру в те, що ОУН зревідують своє теперішнє ста-

новище й повернеться на шлях співпраці з іншими українськими визвольними силами в рамках Державного Центру УНР».

М. Добрянський відчитує Деклярацію IV Сесії УНРади, яку приймається одногосно (повний текст Деклярації див. в Додатках).

М. Хробак вносить пропозицію про право фракцій заступати в Президії УНРади свого постійного члена іншим членом фракції з правом ухвального гогосу. Ця пропозиція приймається одногосно.

Вибір Віцепрезидента УНР в екзилію

Є. Гловінський зачитує відповідну статтю з Тимчасового Закону, що стосується обрання Віцепрезидента. З огляду на те, що Віцепрезидент генерал О. Удовиченко був обраний на 2 роки, його каденція скінчилася в березні 1955 року.

М. Шраменко виставляє кандидатуру генерала Олександра Удовиченка. Іншої кандидатури нема. Вислід гогосування: ген. О. Удовиченко вибраний Віцепрезидентом одногосно.

З огляду на розходження в думках, виявлені відразу ж після вибору Пана Віцепрезидента щодо його каденції, Пленум IV Сесії вияснює, що каденцію треба розуміти так: Віцепрезидента ген. Удовиченка вибрано на дальших два роки — себто від 10. 3. 1956 до 10. 3. 1958 року.

Далі ухвалено одногосно, що каденція теперішнього складу УНРади триватиме чотири роки, себто до 21 березня 1961 року.

Вибір Голови УНРади

Від імени фракції УНДС М. Шраменко виставляє на Голову УНРади кандидатуру Івана Багрянного. Багрянний дає згоду кандидувати.

Після перерви, що тривала від год. 18,20 до 20,50, Є. Гловінський ставить на гогосування прочитану вже, але ще не прогосовану пропозицію про те, що в разі, коли не можливо буде скликати наступну Сесію УНРади в 1958 році, вибір Президента УНР на наступну каденцію проводиться шляхом референдуму. Ця пропозиція ухвалюється одногосно.

На внесення П. Феденка вибір Голови УНРади відбувається таємним гогосуванням. Переважаючою більшістю гогосів на Голову УНРади вибрано Івана Багрянного.

Після вибору Голова Української Національної Ради звернувся до Сесії з такими словами:

«Я дуже вдячний за високу честь і глибоко зворушений вашою довірою, що ви вибрали мене на цей високий пост Голови Української Національної Ради.

Коли міжфракційна нарада виставила мою кандидатуру на цей пост, я поставив умову, і вона є моєю метою, — оздоровлення клімату, відновлення добрих стосунків поміж усіма фракціями УНРади та поміж усіма українцями, представниками різних політичних течій і напрямків. Думаю і вірю, що досягти цього нам удасться для добра великої національної справи і тієї ідеї, що нам присвічує.

Ще раз дякую за довір'я, висловлене вашим вибором».

Новий Виконавчий Орган

Розглянувши заяву члена УНРади Е. Архипенка та беручи до уваги, що член Президії від створеного III Сесією УНРади сектора (СЗСУ-СП, Укр.-Сел. Партії і СКТСУ) має визначатись від однієї з названих організацій за певним порозумінням, вважати члена Президії В. Доленка обраним терміном на 2 роки. Після цього Президія УНРади має визначити нового члена Президії від інших організацій названого сектора.

Після вибору Президії УНРади — Є. Гловінський, Діберт, Добрянський і Доленко (останній на 2 роки) — Голова УНРади І. Багрянний прочитав Декрет Президента УНР в екзилі про те, що на підставі ст. 20 п. 3 Тимчасового Закону про Реорганізацію Українського Державного Центру він іменував Головою Виконавчого Ор-

гану і Керманичем Ресорту Зовнішніх Справ Миколу ЛІВИЦЬКОГО і на пропозицію Голови ВО Президент УНР іменував такий склад Виконавчого Органу УНРади:

д-р О. Юрченко, заступник Голови ВО і Керманич Ресорту Внутрішніх Справ;

інж. Ф. Пігідо, заступник Голови ВО і Керманич Ресорту Преси і Інформації;

інж. С. Довгаль, член ВО без ресорту;

д-р М. Хробак, член ВО без ресорту;

генерал А. Вовк, Керманич Ресорту Військових Справ та

М. Мельничук, Керманич Ресорту Фінансів.

Після присяги членів Виконавчого Органу Голова ВО УНРади М. Лівіцький виголосив експозе:

Експозе голови Виконавчого Органу Миколи Лівіцького

Микола Лівіцький
Голова ВО УНРади

Пане Президенте, Пане Голово, Пані і Панове Члени Української Національної Ради!

Є деякі непорушні засади, устійнені не тільки попередніми сесіями Української Національної Ради, але нашими вільними парламентами й покликаним ними Урядом Української Народньої Республіки ще на Рідних Землях, — засади, якими повинен керуватися кожний український уряд в екзилі:

Відновлення Самостійної і Соборної, з волі

народу нашого встановленої і нині чужоземною московсько-комуністичною силою окупованої Української Народньої Республіки.

Прагнення встановлення у відновленій нашій державі справжнього народоправного, справедливого й поступового ладу під оглядом політичним, громадським, господарським і соціальним.

Наша духовна приналежність до вільного демократичного світу й союз з ним у боротьбі проти тоталітарного й колоніального імперіялізму

Проф. д-р О. Юрченко
Заступник Голови ВО і Керманич Ресорту
Внутрішніх Справ

— при умові пошанування наших прав на свободу, незалежність і рівність серед культурних народів світу.

Є також деякі поточні завдання, що їх має виконувати екзильний український уряд, ким

Інж. Ф. Пірідо
Заступник Голови ВО і Керманч Ресорту
Преси і Інформації

би він не був очолюваний і якого б він не був складу. Наші зв'язки-контакти з українським народом на Батьківщині, наша праця серед української еміграції і справа консолідації українських політичних сил у вільному світі, придбання зв'язків у всіх вільних країнах світу на чолі з великою демократичною потугою — США — і пропаганда серед них української визвольної справи, розбудова спільної дії з нашими природними союзниками — представниками поневолених неросійських народів Советського Союзу та народів т. зв. держав-сателітів, інформація нашого громадянства на чужині, плекання й розбудова — у можливих до здійснення формах — нашої військовості, підтримка проявів українського наукового й культурного життя, а насамперед наших національних Церков на чужині, вивчення господарчо-соціальних і культурних процесів у поневоленій Батьківщині і, по можливості, акція плянування і підготовки нормалізації життя у майбутній, звільненій від ворожого панування Україні. Все це належить до тих поточних завдань, що їм буде присвячувати пильну увагу очолюваний мною Виконавчий Орган.

Я не вважаю за потрібне відбирати увагу Високого Зібрання, умотивовуючи згадані вище, як я висловився, «непорухні засади», або подаючи в подробицях поточні завдання Виконавчого Органу чи вказуючи на можливі способи їх здійснення. Бо цим я хіба лише повторив би те, що говорили мої попередники на становищі голови Виконавчого Органу, або вдався б до занадто довгих і складних подробиць.

Однак, я хотів би вказати на деякі справи особливої ваги, що впливають із сучасного становища в опанованих советською Москвою країнах та у вільному світі і яким Виконавчий Орган буде присвячувати виїняткову увагу.

Недавно весь вільний світ здригнувся з приводу кривавої угорської трагедії. І хоч у зв'язку з цим писалося й говорилося також про становище у самому Советському Союзі, проте, цьому становищу присвячувано, порівнюючи, невелику увагу. Тим часом, угорські й польські події були викликані й уможливлені розкладовим процесом, що розпочався кілька років тому і йде далі, в самому Советському Союзі: розкладовим процесом режиму й імперії, спричиненим у великій мірі невинним спротивом підневільних неросійських народів, отже, в першу чергу, найбільшого з них — народу українського. Нинішній колективний провід у Москві намагається різними заходами протидіяти цьому розкладовому процесові. Зокрема застосовується т. зв. децентралізація апарату, тобто ніби

Д-р М. Хробак,
член ВО

збільшення прерогатив окремих національних республік, та полегшення в господарсько-соціальної і національно-культурній ділянках. Але всі ці т. зв. «реформи» мають лише одне завдання: приспати чуйність народніх мас серед

Генерал А. Бовк
Керманіч Ресорту Військових Справ

неросійських народів Советського Союзу й запаморочити їх препарованим «новим курсом» політики Кремлю. Насправді, в Україні та в інших національних республіках ніскільки не зменшився господарський визиск та національний гніт. Советсько-московський колоніалізм, може трохи іншими ніж за Сталіна методами, панує далі в Україні. Український хліб і цукор ідуть на північ — у той час, як населення України живе далі в злиденних умовах; русифікаційні, антиукраїнські заходи повною ходою ідуть далі — хоч, може, у трохи прихованішій формі.

Це становище на підневільній Україні, в момент захитання центральної влади Москви, накладає особливі обов'язки на справжнього речника українського народу — Українську Національну Раду. Завданням Виконавчого Органу УНРади буде не тільки пильно стежити за подіями на поневоленій Батьківщині й вивчати всі прояви сучасного життя, праці й боротьби українського народу, але й знайти можливість, тими чи тими шляхами, більшого зв'язку з українцями під софитами. Духовий зв'язок з народом, що перебуває на Батьківщині, був у нас

завжди. Нашим завданням тепер, використовуючи всі можливості, знайти способи безпосереднього й більш тісного зв'язку. Ми знаємо, що маси українського народу, включно з рядовими членами КПУ й, особливо, комсомолу, в якому змушена гуртуватися наша прекрасна, свідомо національно й патріотична молодь, — всі вони провадять у різних формах боротьбу проти московсько-большевицької окупації й обороняють свої права на вільне національне життя і людські побутові умови. Але т. зв. «уряд» советської України, що з ласки большевицької Москви перебуває тепер у Києві, не дбає про інтереси українського народу, не обороняє його народніх прав і, тим більше, не підтримує прагнень і домагань українців. Та коли Кириченки, Кальченки, Паламарчуки, Тичини й інші слухняно виконують накази Москви й не дбають про національні права й добробут українського народу, то для підневільних українців є великою підтримкою й підбадьоренням свідомість того, що на чужині існує й діє справжній репрезентант українського народу — Українська Національна Рада з її Виконавчим Органом, що репрезентує прагнення українців на Батьківщині: визволення з-під московсько-большевицького гніту, відновлення демократичної й незалежної Української Народньої Республіки, повернення елементарних прав людини, усунення економічно-соціального гніту, встановлення справжньої політичної свободи.

Український народ на Батьківщині не має можливості вільно висловлювати свої думки і бажання. Хай же він знає, що в кожній справі за нього буде говорити й обороняти його інтереси Державний Центр Української Народньої Республіки на чужині, що є справжнім виразником його волі. І ця оборона прав України буде зміряти до того, щоб усе більше і більше, в залежності від обставин і можливостей, допомогти поневоленим українцям здобути свободу в самостійній і соборній, народоправній державі. Чолом до Батьківщини, чолом до подій на Сході, ближче до потреб і щоденної боротьби українського народу на Рідних Землях! — це будуть напрямні праці очоленого мною Виконавчого Органу.

В цьому завданні Виконавчого Органу — стати ближче до життя і прагнень поневоленої України — велику допомогу може він одержати від українців, що перебувають у вільному світі. Звичайно, українці у вільному світі повинні плекати й розбудовувати свої національно-культурні установи. Але завдання Державного Центру УНР стоять понад організацією українського життя на чужині, бо він не є еміграційною установою і його обов'язком є провадження української визвольної акції. Коло двох мільйонів українців, що перебувають у вільному світі, можуть у дуже великій мірі

спричинитися до успіху визвольної боротьби українського народу. Ми знаємо, що українці в США, Канаді, Аргентині, Бразилії, Австралії тощо зробили і роблять дуже багато для підтримки визвольної боротьби поневолених українців. Але вони, вільні українці, можуть і повинні, власне в цей момент, зробити ще більше. Їх організована, постійна й енергійна акція в обороні прав поневолених братів своїх приверне до себе увагу світу. Вони можуть бути лояльними й корисними громадянами держав, у яких оселилися, але вони не повинні забувати країни своїх батьків, чим здобудуть для себе загальну пошану у своїх нових співгромадян. Мобілізація всіх вільних українців для підтримки визвольної боротьби українського народу в Україні, їх активна участь в українській визвольній акції та в підтримці Державного Центру УНР — це буде одним з головних завдань Виконавчого Органу. Збайдужіння до справ визвольної боротьби, зневір'я в успіхові нашої справедливої справи, втеча до справ лише культурних або й відхід від зорганізованої української спільноти — повинні зникнути серед вільних українців. Вільні українці мусять протиставитися з цілою своєю міццю поневолювачам України й допомогти героїчним зусиллям українців на Батьківщині здобути собі волю і незалежність. У виконанні цього свого завдання — мобілізації вільних українців — Виконавчий Орган бажає повної і лояльної співпраці з центральними установами українців у різних державах світу, як УККА в США, КУК у Канаді, ПАУК і т. д. і сподівається мати від них належну підтримку. В цій акції було б також надзвичайно важливим, щоб була досягнута консолідація українських політичних сил, що діють у вільному світі, бо така консолідація була б запорукою успіху наших зусиль допомогти українському народові на Батьківщині. Виконавчий Орган буде дбати про притягнення якнайширших кіл українського громадянства до співпраці, щоб забезпечити авторитетність і репрезентативність своєї акції. В кожному разі ВО буде дбати про замирення між протилежними політичними силами на чужині, щоб усунути ворожнечу й розбиття і встановити атмосферу взаємної толерантності.

Вважаючи, що тільки від розвитку подій у самій Україні, від ступеня насиченості боротьби українського народу за свою свободу залежить майбутнє України, — ВО зверне велику увагу на пропаганду української справи серед держав вільного світу і придбання симпатій для України. Вільний світ знає багато про Україну. Наша інформаційна акція здолала переконати багатьох чужинців, що наші постулати є не тільки справедливі, але й лежать в інтересах міжнародного миру й інтернаціональної співпраці поміж вільними націями. Але ми мусимо усвідомлювати собі, що вільний світ за всяку

ціну хоче уникнути війни і що за нашу свободу ніхто з чужинців, як би вони до нас добре не ставилися, проливати кров своїх народів не буде. Існують також ілюзії у деякого з політиків вільного світу, що з Советським Союзом можна

М. Мельничук

Керманч Ресорту Фінансів

мати так звану «коекзистенцію». Ми також не хочемо війни, яка принесла б, правдоподібно, нові спустошення для нашої землі. Але нашим завданням є доводити вільному світові, що коекзистенція — це в політиці большевицької Москви лише один з засобів опанування і советизації світу. Без війни, але з застосуванням політики підтримки (принаймні моральної) поневолених большевицькою Московією народів — вільний світ може зробити дуже багато, щоб стримати дальшу експансію московського большевизму й дати моральну опору поневоленим большевицькою Московією народам в їх боротьбі за свободу. Однак, лише при умові, що вільний світ своїми торговельними чи культурними зносинами з Московією не допоможе їй перейти нищій кризу. Завданням ВО буде протиставитися коекзистенційним настроям у вільному світі і зведення його на позиції політики визволення. У цьому своєму завданні ВО буде, натурально, дбати про зв'язки з офіційними чинниками різних держав вільного світу. Але тому, що такі офіційні чинники в нинішніх умовах, при наявності дипломатичних зносин з Советським Союзом, часом не можуть виявити актив-

ности у зазначеному напрямку, ВО подбає, щоб змобілізувати громадську опінію вільного світу й згуртувати всіх приятелів свободи у країнах вільного світу для оборони прав поневолених большевицькою Москвою народів та для протиставлення дальшій большевицькій агресії проти вільних народів.

Ми маємо по всіх країнах вільного світу наших прихильників, ми мусимо тільки переконати їх, що не лише в наших, але в їхніх інтересах є, щоб запобігти большевицькій небезпеці для світу, діяти більш зорганізовано й більш енергійно.

В цій нашій акції — придбання симпатиків і союзників серед держав вільного світу — ми мусимо, для більшої ефективності виступати не ізольовано, але разом з нашими товаришами по недолі — з представниками інших неросійських народів Сов. Союзу та з представниками народів т. зв. держав-сателітів. Отже, розбудова наших приятних стосунків з ними — це не тільки наше поточне, так би мовити, рутинне завдання, але наша ударна акція.

Якщо ми маємо тісний зв'язок з представниками поневолених неросійських народів Сов. Союзу, належучи до т. зв. Паризького Б'юро, до більшої активізації якого ми повинні спричинитися, то наші стосунки з вільними представниками сателітів залишаються до цього часу сливе в площині лише побажань. Це упущення ми мусимо направити і знайти, помимо спірних територіяльних справ з деякими з цих сателітів, платформу для спільної дії, яку нам підказує факт спільного поневолення Москвою. Я є певен, що спільно спрямована акція всіх поневолених большевицькою Москвою народів, якої до цього часу, надиво, не було, відкрила б нам великі можливості.

Висока Радо! Я не вичерпав ані трохи, а тим більше не вичислив у подробицях, всіх тих ударних завдань, які на мою думку, стоять перед очоленим мною ВО. Я намагався лише намалювати загальне тло тієї праці, яку буде старатися подолати ВО. В 1940 р. прем'єр-міністер Великобританії сер Вінстон Черчіл, оглядаючи збомбовані німецьким летунством квартали Лондону, сказав: «Я не можу вам нічого обіцяти — крім крові, поту і тяжкої праці». Я, натураль-

но, не рівняю себе з великим світовим державним мужем, ані, на жаль, не можу прирівняти Державного Центру УНР в екзилі до Великобританської імперії. Але мутатіс мутандіс (з потрібними змінами) — я змушений сказати, що я... не можу приректи Вам крові. Бо не можна передбачати, щоб у скорому часі українці мали щастя зі зброєю в руках боронити своїх прав і свою свободу. І я думаю, що не буде такого українського екзильного уряду, в кожному разі це не буде очолюваний мною уряд, який би зважився закликати українців на Батьківщині до збройно-революційного повстання, не маючи певности, що це повстання не буде втоплене в морі крові. Я можу тільки і тільки приректи піт від тяжкої праці. Але — Черчіл говорив про піт і тяжку працю не тільки для членів британського уряду. Він казав, що це мусить узяти на себе весь англійський народ. Якщо Державний Центр УНР не має в своєму розпорядженні ані армії, ані державних урядовців, ані адміністрації, ані поліції — то тим більше він може, тільки й тільки опиратися на народ, цебто на вільних українців у вільному світі. Якщо вони своєю працею, своїми політичними, моральними і фінансовими акціями не підтримають Державного Центру, то цей останній буде спаралізований у своїй дії. Отже, все залежить від вільних українців. Вони можуть, справді, дуже й дуже підтримати акцію визволення своїх поневолених братів і допомогти цій акції. Від них, від вільних українців, у великій мірі залежить успіх нашої визвольної акції.

Пане Президенте, панове члени УНРади! Я від себе можу тільки урочисто приректи Вам, як і всім українцям, що очолений мною Виконавчий Орган буде в поті тяжкої праці робити все, що він зможе, щоб спричинитися до якнайкращого успіху боротьби нашого народу під большевицько-московською неволею на Батьківщині для здобуття собі свободи, народоправного ладу і незалежності в самостійній і соборній Українській Народній Республіці.

Після дискусій експозе Голови ВО Пленум УНРади приймає до відома.

Голова УНРади І. Багряний зачитує Декрет Президента про закриття Сесії і виголошує таку промову:

Кінцева промова Голови УНРади І. Багряного

«Пане Президенте!

Висока Радо!

По кількох днях спільної і відповідальної праці ми доходимо до завершення нашої IV Сесії. Ми її провадили в умовах важких, в умовах різних підшептів, надій і очікувань ворогів та

недругів на наш провал, на наш розлам і заник, надій на занепад Української Національної Ради і в цілому Державного Центру УНР в екзилі. Та ми провели IV Сесію успішно і успішно оце її закінчуємо, а надії ворогів і недругів не справдилися. Треба з великим моральним задо-

воленням відзначити, що Сесія пройшла на високому поземі, а її висліди мають виключне значення в наших умовах.

Ми на Сесії розв'язали назку важливих питань і проблем, що набрались за період від III Сесії та що їх поставило життя на порядок денний. Та мабуть найбільшим вислідом IV Сесії Української Національної Ради є оздоровлення і скріплення внутрішніх взаємин партій УНР-ади, оздоровлення стосунків, відновлення здорової творчої атмосфери в Державному Центрі. І це має непроминальне значення. Державний Центр не захитався, а навпаки — вийшов зміцнений і скріплений з усіх іспитів.

Всі фракції УНР-ади виявили тут максимум доброї волі в питаннях нашої національної р-ації.

Правда, під час праці Сесії одна з партій УН-Ради, а саме Організація Українських Націоналістів, без достатньої, на нашу думку, мотивації, вирішила виступити з УНР-ади. На жаль. За інших умов це був би удар в престиж Державного Центру, але сьогодні, за умов привернення тісної співпраці всіх демократичних фракцій

УНР-ади, цей випадок не всилі Державний Центр захитати а тим більше його існування перерішити.

Ми віримо, що Організація Українських Націоналістів перегляне свій крок і з часом повернеться знову до нас для спільної праці. Ми цього хочемо і найкращі наміри та побажання щодо цього ми висловили тут на Сесії.

Констатуючи з великим моральним вдоволенням високий рівень IV Сесії, ділову її атмосферу, треба побажати, щоб ті хороші прикмети праці й взаємин товаришили нам і надалі. Взаємоповага і взаємна толеранція, виключення будь-яких завогнень і дрібних непорозумінь, добра воля до спільної дії — це передумова і запорука нашого успіху.

Закінчуючи наші засідання, висловлюю щире подяку Високошановному Пану Президентові УНР і всім членам Української Національної Ради за пророблену тут працю.

Новому Виконавчому Органові і його Голові бажаємо успіху в їх відповідальній праці, у виконанню тих зобов'язань, що вони їх взяли на себе перед IV Сесією».

Кінцева промова Президента УНР д-ра Ст. Витвицького

Останнім на Сесії промовляв Пан Президент Української Народньої Республіки в екзилу д-р Ст. Витвицький. Дослівний текст промови Пана Перзидента такий:

«Вельмишановні Члени Української Національної Ради!

Один з промовців, що тут виступав, переказуючи свої враження з відкриття Сесії, згадував, що він бачив, як в очах одного з учасників того святочного акту блистіли сльози. Я бачив в часі тієї святочної маніфестації більше зворушених до сліз людей. Ми знаємо, що це за сила, яка в певних моментах нашого життя сповнює всю нашу свідомість, потрясає до глибини душі нацгими почуваннями і витискає з очей сльози. Ми знаємо ім'я тієї сили. Коли ж до такого зворушення доводить українських людей святочне відкриття Сесії УНР-ади, то це вказує на живий моральний зв'язок нашого громадянства з Державним Центром УНР і доказує, що цей Центр являється репрезентацією речей народові найдорожчих і найсвятіших.

Ми перевели нашу Сесію публічно. Перед представниками української преси, без огляду на її партійну приналежність, і представниками громадянства ми відчитувались за кожний політичний крок і за кожний гріш. Таким чином ми піддалися контролі і критиці громадянства,

зберігаючи демократичні засади політичного життя. В умовах нашої еміграційної дійсності немає іншої форми для контролі громадянства.

Із звіту уступаючого Виконавчого Органу ви знаєте яка була його діяльність. Вона проходила серед дуже важких обставин. Загляньте до звіту. Треба дивуватися, що в тих умовах уступаючий ВО досягнув тих успіхів, про які говорить звіт. Треба відзначити, що вся його діяльність, ведена згідно з основними засадами нашої політики, визначно скріпила наші позиції у боротьбі за визволення. За всю ту працю належить уступаючому Виконавчому Органові повне признание.

Хочу підкреслити високий рівень нарад Сесії. Промовці, що тут забирали голос в часі дебати на тему про консолідацію, про наші взаємини з іншими народами, як також у часі дискусії над звітами, виявили стільки ерудиції, стільки знання головних проблем сучасного національного життя, стільки розуміння державної праці, що їх промови треба вважати зразковими. Такими промовами міг би повеличатись всякий парламент якоїбудь висококультурної держави. Це значить, що наш Державний Центр є теж центром інтелектів і політичних талантів, які мають справжні дані на політичний провід. Було б бажаним на майбутнє, щоб виступи таких провідних політичних діячів зосереджува-

лись всеціло в Державному Центрі, замість де-коли обмежуватись до рамок інтересів їх окремих партій.

На початку наших нарад ми просили тих основоположників української оновленої держави, що відійшли на тамтой світ, благословення нашому зібранню, і вони нас благословили. Бог послав нам ласку доброї волі, правди, самовідречення та братолюбія, і вона, ця ласка, піднесла нас на ту височинь, на якій править сила духа, моралі, що перемагає в нас все земне, мале, особисте. В часі Сесії бували дуже критичні моменти, коли напруга розходжень і протиріччів здавалося доходила до вершка, а все ж таки національна рація перемагала всі труднощі, держава перемогла осіб і партії, цілість перемогла частину, бо з цілості побирають частини свою вартість і свою силу. Акордом згоди, замирення і дружньої співпраці між усіма фракціями УНРади закінчується Сесія. Це великий її успіх, вона виконала свої завдання. Всі політичні групи обрали однозгідно Голову Ради і домовились про склад нового Виконавчого Органу.

Під кінець наших нарад фракція ОУН зголовила свій вихід з Української Національної Ради. Я не хочу класти своїх пальців на свіжу рану і не хочу вдаватись в оцінку того кроку. Хочу тільки, висловлюючи наш жаль з того приводу, зауважити, що ми з причини цієї ухвали фракції ОУН не маємо ніякого до її авторів ре-сентименту. Я радів би, якщо б ми незабаром знова могли б привітати членів фракції ОУН у наших лавах. Якщо б однак у зв'язку з тим виходом розгнуздалась кампанія збільшених атак на УНРаду, то ми заявляємо, що Державний Центр УНР є незнищимий, так як незнищимою є українська державна ідея. Правда, наслідком виступлення фракції ОУН позначилась у нашій Установі щілина, але ми її виповнимо подвоєною солідарністю, подвоєною внутрішньою дисципліною і подвоєною жертвовною працею.

Кінчаючи, хочу попрощатися із дотеперішніми товаришами моєї праці, себто уступаючими членами Виконавчого Органу. Хочу висловити їм признання за весь їх труд і за всю їх патріотичну роботу, яку вони виконували серед виїмкових труднощів та атак з багатьох сторін. Зокрема бажаю висловити своє глибоке признання фактичному Голові уступаючого Виконавчого Органу панові інженерові Свиридові Довгалеві, який серед бурі й негоди, серед наступів непохитно стояв на своїй стійці, так, як колись він стояв на Воздвиженській вулиці Києва, обороняючи українську столицю перед наступаючим большевицьким ворогом. Інж. Довгаль, як виконуючий протягом трьох останніх років обов'язки Голови Виконавчого Органу Української Національної Ради, своєю жертвовною діяльністю добре прислужився народній справі. Висловлюю теж своє признання двом іншим членам уступаючого Виконавчого Органу — д-рові Хробакові та інж. Пігідо.

Вітаю на його пості Голову нового Виконавчого Органу та інших його членів. На майбутню працю нового Голови і його товаришів прокладаємо наші найкращі надії і бажаємо їм багато визначних успіхів.

Врешті прощаюся з Панями і панами Членами Української Національної Ради. Передаю мої найліпші побажання для них і їх родин, зокрема побажання якнайбільших досягнень у їхній політичній діяльності та внутрішнього вдволення з власної праці. Бажаю вам усім, щоб Бог дозволив вам засісти в лавах українського парламенту, покликаного волею вільного українського народу».

*

Співом українського національного гімну 21 березня 1957 р. о год. 23,30 закінчилась IV Сесія Української Національної Ради.

Додатки

до матеріалів IV-ої Сесії УНРади

Деклярація IV Сесії Української Національної Ради

IV Сесія Української Національної Ради відбувається саме в сорокову річницю створення Української Центральної Ради в Києві. Це підкреслює тяглість наших державницьких зусиль і моральний зв'язок з тими гуманними, поступовими й демократичними ідеями, які були покладені першим українським Парламентом в основу відродженої української держави.

Українська Центральна Рада волею цілого народу поклала підвалини нового державного буття України, проголосивши відновлення української держави у формі Української Народньої Республіки.

Відзначаючи урочисто сорокаріччя Української Центральної Ради, Українська Національна Рада стверджує, що перший Парламент відновленої української держави — це яскравий вияв українського демократичного духа і його давньої традиції. Сьогодні советський режим намагається дискредитувати Українську Центральну Раду, як установу нібито буржуазно-реакційну; це тільки доказ того, що наш народ з пошаною зберігає пам'ять про перший Парламент Української Народньої Республіки.

Українська Національна Рада на своїй IV Сесії на чужині розглянула становище нашого народу на рідній землі і стверджує:

Після смерті Сталіна деякий час його спадкоємці намагалися показати, немов би вони відреклися від сталінської політики. Але незабаром, налякані визвольними рухами народів советської імперії, вони знову стали наголошувати заслуги Сталіна. Під заслоною пропаганди про «суверенну державу українського народу» — Українську ССР, режим диктатури і терору триває в Україні й далі: русифікація, нелюдська експлуатація населення, грабунок економічних багатств України — все це продовжується під пануванням т. зв. «колективного керівництва».

В супроводі порожніх заяв про так зване «поширення прав союзних республік», Кремль далі посилює колоніальний режим в Україні. Затримуючи в своїх руках усі командні й політичні

засоби, які забезпечують їм панування над Україною, советські диктатори поступаються тільки малою частиною другорядних виконавчих функцій. Українська індустрія примушена постачати сировину і півфабрикати для промислових центрів Росії. Україну перетворено в колонію цілком залежну від господарства советської Росії. Іде жорстока експлуатація населення. Наслідком всього згаданого людність України з її багатою родючою землею живе напівголодна.

Наступники Сталіна лише на словах засуджують сталінський режим з його масовим терором, концентраційними таборами; насправді ж большевицька держава і далі тримає мільйони невільників і безправних людей. Багато звільнених із концтаборів лишаються і надалі кріпаками советського уряду. Загально відомо в усьому світі, що майже половину кількості в'язнів у советських концтаборах становлять українці. Цей факт виразно свідчить про політику народобивства більшовицької Москви супроти України.

Хрущов у таємній промові на 20-му з'їзді КПСС засудив Сталіна за намір вивезти всіх українців на Сибір. Але наступники Сталіна і надалі переселяють наш народ за межі України. Москва посиляє маси українців на цілині землі в Азію і на будівництво там нових міст і підприємств.

Побіч народобивства фізичного, Кремль застосовує супроти українського народу духовий геноцид. Активізована в тридцятих роках політика русифікації, посилена наново після війни, продовжується з повною силою і за колективного керівництва. Тільки методи стали вишуканіші. Терор казеної доктрини («соціалістичний реалізм») придушує творчість мистецької і літературної еліти народу. Вища школа майже цілком зрусифікована. Технічне середнє шкільництво теж великою мірою русифіковане. Молодь, мобілізована в школи трудових резервів з метою русифікації, проходить навчання у великій кількості поза межами України. У всіх старших класах десятирічок українська мова і література зведені на друге місце, після російської. Кіль-

кість української молоді в порівнянні з російською, за останні 25 років у вищих школах України помітно знизилася. Радіо, телевізія, кіно, театр, музичний репертуар в Україні значною мірою зрусифіковані. Під прикриттям комуністичної партії в Україні діє широко розгалужений саботаж проти української книжки. Українська мова, її граматики і правопис далі спотворюються русифікаційними тенденціями. Українське мовознавство — розгромлене за Сталіна — не має змоги піднятися від занепаду і за колективного керівництва. Історична наука і наукове українознавство далі придушуються.

Тоді, коли порівнюючи невеликі групи українського населення в Польщі, в Чехо-Словаччині, Румунії мають свої школи в рідній мові, близько 10 мільйонів українців в СРСР, поза межами Української ССР — головню в РСФСР — цілковито позбавлені української школи, української газети, книжки і культурного життя в рідній мові.

Українська ССР, що є членом ООН, поневолена московською диктатурою, а комуністичні представники УССР в ООН покійрно виконують накази московського центру.

Проте з боку комуністичного уряду нібито «суверенної Української ССР» не чути ніякого протесту проти колоніальної політики Москви в Україні.

Нерозривно зв'язана зо своїм народом Українська Національна Рада протестує проти гноблення українських народніх мас большевицькою Москвою. УНРада свято шанує пам'ять тих лицарів, які загинули в героїчній боротьбі за волю України й уважно стежить за незламною рішучістю українського народу, який серед злиднів й терору бореться за найвищі цінності української нації: політичну свободу, незалежність, християнську релігію.

В той час, коли большевицька Москва готується святкувати сорокаріччя комуністичної диктатури, український народ ще тяжче відчуває неволю під комуністичним режимом, накинутим з Москви. В нашій народі росте невдоволення і спротив комуністичному режиму, і це дуже турбує большевицьку владу. Ми знаємо, що молодь України, яка не бачила іншого режиму, крім большевицького, ненавидить комуністичну диктатуру і прагне свободи. Це запевнює нашому народові визволення і перемогу в Україні демократії над тиранією.

УНРада звертається до всіх українців, що живуть у вільному світі, і закликає їх пам'ятати про боротьбу українського народу на рідній землі. Не на еміграції, а там, в Україні, вирішується доля українського народу і української державности, і це особливо наголошує IV Сесія Української Національної Ради. Українська по-

літична еміграція також мусить виконати ряд важливих завдань, які мають допомогти у визволенні України. Основні з цих завдань — здобувати українському народові прихильників у його боротьбі за свою самостійну державу й зберегти державну традицію України. Традиція незалежної соборної Української Народньої Республіки — це символ вільної демократичної України. Завданням української еміграції є також бути готовою в потрібний час стати в ряди свого народу, щоб зі зброєю в руках боронити свою державу.

З нагоди сорокаріччя Української Центральної Ради Четверта Сесія Української Національної Ради нагадує пр потребу братерської згоди всіх українських сил у вільному світі. Ми гаряче бажаємо об'єднання наших політичних організацій на базі єдиного законного Державного Центру — Української Народньої Республіки. Таке об'єднання зміцнить політичні сили нашого народу.

УНРада вважає християнську віру за велику моральну силу в житті України. Ми знаємо, що ворожа Божим і людським законам большевицька влада досі не змогла і ніколи не зможе знищити віру серед українського народу. Ми певні, що незалежна Українська Народня Республіка буде відновлена на основах християнської моралі, яка ставить на перше місце право, людяність, свободу і щастя людини.

УНРада уважно і з симпатією стежить за боротьбою поневолених народів проти російського комуністичного імперіялізму. Революція в Угорщині і визвольний рух у Польщі завдали тяжких ударів советській імперії. УНРада стверджує, що завдання боротьби з комунізмом є в основі однакові для всіх поневолених Москвою країн. УНРада заявляє: український народ стоїть за згоду і співпрацю між народами, за принципи ООН, за об'єднану демократичну Європу, за приязні відносини з усіма сусідами України. Український народ не посягав і не посягає на чужі землі і бажає своїм сусідам вільного життя в їх незалежних державах. Такого самого права УНРада вимагає і для України.

IV Сесія УНРади ще раз заявляє про свою волю боротися проти московського большевицького імперіялізму разом з усіма поневоленими країнами, зокрема з західними сусідами України, як Польща, Румунія, Чехо-Словаччина і Угорщина. Ніщо не стоїть на перешкоді добрій згоді між цими народами і Україною, якщо ці сусіди не будуть претендувати на панування над українськими областями, що приєднані до України на основі етнографічного принципу, як території, віддавна заселеної українцями. Тривалий мир і приязнь між Польщею і Україною, на основі справедливого розмежування між цими народами, може підсилити боротьбу всіх країн проти російського імперіялізму.

В 40-річчя російської революції 1917 року УН Рада звертається теж і до російського народу, іменем якого більшевицькі диктатори творили і творять свої злочини проти всіх націй. УН Рада радіє, що також в російському народі росте спротив комуністичній диктатурі. Ми віримо, що цей спротив і революційний рух російського народу, разом з боротьбою інших народів советської імперії, знищить комуністичну диктатуру. Російський народ мусить визволитися від комуністичної тиранії і від імперіялізму свого проводу, що являє собою величезну загрозу для свободи і демократичного розвитку самих росіян.

УН Рада обстоює рівноправність для національних меншостей в Україні, згідно з державними традиціями і законом Української Центральної Ради про національну автономію меншостей. Демократичний лад в Україні дасть меншостям можливість розвитку їх вільної культури. Зокрема щодо єврейського населення України, якому загрожує під советським режимом повна денационалізація, УН Рада заявляє: майбутнє співжиття між українським народом і

єврейським населенням мусить бути побудоване в дусі законів Української Центральної Ради, яка — перша в Європі — забезпечила євреям національно-культурну автономію.

Четверта Сесія Української Національної Ради відбувається в час великого перелому в советській тюрмі народів. Повстання, страйки в концтаборах ССРСР, спротив в Україні, Грузії і в самій Росії, революція в Угорщині і Польщі — все це показує, що час визволення народів наближається. Тепер комуністичні диктатори, незважаючи на гарячкові протизаходи, вже не мають такої сили, щоб спинити зростання і ширення ідей демократії і національної незалежності. Ці визвольні ідеї поведуть народи до загальної революції проти советської деспотії. І тоді, на руїнах комуністичної тиранії, встане відроджена незалежна і соборна Українська Народня Республіка — демократична держава вільного народу.

IV Сесія Української Національної Ради

На чужині, 21 березня 1957 року.

Список привітань що надійшли до IV Сесії УНРади

1. Митрополит Української Автокефальної Православної Церкви Ніканор,
2. Митрополит Максим, Український Католицький Ексархат Манітоба,
3. Архиепископ Мстислав (США),
4. Естонська Національна Рада (Штокгольм),
5. Туркестанський Національний Комітет,
6. Exekutivrat des Obersten Komitees zur Befreiung Litauens,
7. Голова Нім.-Укр. Т-ва ім. Гердера Mittix,
8. American Committee for Liberation (B. E. Kuniholm),
9. Mecit Sakmar (des Idil-Urala),
10. M. Eveli (Idil-Urala) —Istanbul,
11. Голова Азербайджанського Національного Центру (Анкара),
12. Найвища Козацька Репрезентація на чужині,
13. М. Єремів, Женева,
14. Г. Довженко, Франція,
15. Соломон Гольдельман, Єрусалим,
16. Регірунгсдиректор Нентвіг, Мюнхен,
17. Український Національно-демократичний Союз (Торонто),
18. Союз Українців-Самостійників (Торонто),
19. Союз Українців — жертв російсько-комуністичного терору (Торонто),
20. Українська Революційно - Демократична Партія (Центр. Комітет),
21. Лепінс, лотиський міністер,
22. Український Національно-Демократичний Союз у Канаді (Пастернак),
23. Мілена Рудницька, (США),
24. о. Віктор Соловій (Австралія),
25. І. Кабачків (США),
26. К. Смовський, Мінеаполіс,
27. М. Ковалевський, Інсбрук (Австрія),
28. Я. Зозуля (США),
29. В. Приходько (США),
30. В. Іванис (Канада),
31. О. Загородський (США),
32. О. Вишнівський (США),
33. Комітет Українців Канади,
34. Об'єднання прихильників УНР в США,
35. Українська Громада в Туреччині,
36. Українська Громада в Венесуелі,
37. Центральне Представництво Української Еміграції в Німеччині,
38. Об'єднання Українців у Великобританії,
39. Союз б. українських вояків у Канаді,
40. Український Національно-Демократичний Союз у Канаді (І. Біловський),
41. Союз Українців у Бельгії,
42. Нарада представників Українських Політичних Організацій (Демократичних) та Об'єднання Прихильників УНР, Нью-Йорк,
43. Союз Українських Національних Демократів, філія у Філядельфії,
44. Українська Селянська Партія (Є. Архипенко),
45. Об'єднання б. вояків-українців в Америці (Д. Галичин, Д. Дмитренко),
46. Об'єднання українців у Великобританії, відділ Номінгам,
47. Олександр Шульгин, Париж,
48. Організація Державного Відродження України, Нью-Йорк,
49. Об'єднання Українців у Великобританії, відділ в Рочдейл,
50. СЗСУ-СП — Центральний Комітет,
51. Союз Українських Ветеранів,
52. ДОБРУС у Зах. Німеччині,
53. Українська Вільна Громада, Дітройт, США,
54. Т-во Українських Політв'язнів,
55. ДОБРУС у Німеччині,
56. Федерація Українців у Великобританії,
57. Хліборобський Союз, Курітиба, Бразилія,
58. Т-во «Відродження» в Аргентині, Буенос-Айрес,
59. Т-во Прихильників УНР в Мінеаполіс,
60. Філія Легії Українських Повстанців у Великобританії,
61. Крайове Представництво Укр. Сел. Партії в США,
62. Філія ОДУМ в Буфало, США,
63. Осередок СЗСУ-СП в Клевленд, США,
64. Український Воєнно-Історичний Інститут, Канада,
65. Українська Робітнича Організація, Вінніпег, Канада,
66. ДОБРУС, Детройт, США,
67. ДОБРУС, Головна Управа,
68. Українська Громадська Опіка у Франції, (О. Перерва),
69. Український Технічний Інститут в Нью-Йорку,
70. Український Демократичний Антикомуністичний Союз в Аргентині,
71. Українська Громадська Опіка у Франції (С. Качура, В. Лисяк),
72. Гурток Сприяння УНРаді в Голландії,
73. Український Національно-Державний Союз, філія в Філядельфії,
74. Крайовий Комітет СЗСУ-СП у Великобританії,
75. Union de Estudiantes Argentino-Ucranios «Udeaura»,
76. Übernationaler YMCA/YWKA, Bund in Deutschland,
77. Крайовий Комітет УРДП у Великобританії,
78. Т-во Сприяння УНРаді в Торонто, Канада,
79. Український Національний Музей і Книгарня, США,

80. Прихильники УНР та друзі УНРади в Сейнт Пол, США,
81. Комітет Сприяння УНРаді в Едмонтоні, Канада,
- Т-во Сприяння УНРаді, Форт Вілліам, Онт, Канада,
83. Комітет Українців Канади (тел.),
84. Легіон ім. Симона Петлюри, крайова організація у Великобританії,
85. Генеральне Церковне Управління УАПЦ у Великобританії,
86. Т-во Українських Політв'язнів (А. Мельник),
87. Осередок СЗСУ-СП, Клівленд, США,
88. Осередок СЗСУ-СП, Нью-Йорк,
89. Українська Національна Гвардія — Християнські Солідаристи, Головна Команда,
90. Union Ucraina Democratica Anticomunista en la rep. Argentina,
91. Осередок СЗСУ-СП в Чикаго,
92. Союз Українців у Бельгії,
93. Т-во Сприяння УНРаді, Торонто,
94. Український Воєнно-Історичний Інститут в Торонто (М. Битинський),
95. Українське Національно-Демократичне Об'єднання в Торонто,
96. Об'єднання Української Демократичної Молоді в Торонто,
97. Українська Робітнича Організація в Торонто (О. Охрим),
98. Легіон ім. Симона Петлюри (П. Макогон),
99. Український Народний Дім у Торонто,
100. Співка Визволення України, Гол. Управа (О. Калинник, І. Галушка),
101. Тимчасовий Ц. Вик. Комітет Української Селянської Партії в Нью-Йорку,
102. Т-во Сприяння УНРаді в Міннеаполіс, США,
103. Т-во Прихильників УНР у Філадельфії,
104. М. Ветухів, Нью-Йорк,
105. О. мітрат Олександр Довгаль, Венесуеля,
106. Часопис «Українські Вісті», Німеччина,
107. Часопис «Український Прометей», США,
108. Часопис «Український Селянин», Німеччина,
109. Никола Юрчишин, Дербі,
110. С.Шрамченко, Філадельфія,
111. М. Степаненко, США,
112. Є. Приходько, США,
113. Каленик Лисюк, США,
114. І. Липовецький, Торонто, Канада,
115. М. Дніпровий, Уповноважений Рес. Фінансів ВО в Бразилії,
116. Український Національно-Державний Союз в США,
117. В. Васюк, Каракас, Венесуеля,
118. М. Битинський, Канада,
119. І. Драбатий, Александрія, США,
120. О. Протопресвітер І. Губаржевський, Лондон,
121. Садовський, Гуменюк, Пастернак, Битинський, Канада, (тел.),
122. С. Онисько, Лондон,
123. А. Шах, Мюнхен,
124. Ю. Студинський, Мюнхен,
125. З. Івасишин, Нью-Йорк,
126. Д. Вакум, США,
127. Стисловський, Лондон,
128. М. Семчишин, США,
129. І. Корнило, Німеччина,
130. Є. Менцінський, Ганновер, Німеччина,
131. А. Зубенко, США,
132. Д. Дмитренко, США,
133. І. Грушецький, Мельборн, Австралія,
134. Н. Моргун, Дорнштадт, Німеччина,
135. О. протоіерей А. Дублянський, Німеччина,
136. О. Юрій Гудзій, Німеччина,
137. Л. Токайло, Франція,

